Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Cursus studiorum monasticorum, sive series sublimium disciplinarium - Cod. Ettenheim-Münster 99-110

Thelogica universa - Ettenheim-Münster 107 - Tom. I

Cartier, Gallus

[S.l.], 1745

Caput secundum

urn:nbn:de:bsz:31-111007

Visual Library

~~202.~~ Sè, ac per usuram, idque meritò eis ad duritiem cordis ipsorum permittere potuit Deus, utpotè rerum omnium Dominus, quemadmodùm iisdem permisit Ægyptios spoliare, libellum repudii dare, et plures uxores habere, quamvis vetita hæc omnia. Verùm cùm hæc concessio jam dudum cessaverit, cùm cessaverint omnia Synagogæ privilegia, finierit et ipsa Synagoga, omnibus, etiam Judæis, vetita remanet usura, atque supra ablato Domini præcepto Luc. c. 6. v. 35. obsequendum, nempe dandum mutuum, nec quidquam inde sperandum, aut aupiendum; at heu, quàm pauci huic præcepto, vel, si velis monitò duntaxat, obediunt!

91 3

Caput Secundum.

203. ### De libris Historicis Veteris Testamenti.

Septemdecim, ut alibi à nobis dictum*, numerantur Veteris Testamenti libri Historici, Josue scilicet, Judicum, Ruth, Quatuor Regum, Duo Paralipomenon, Duo Esdræ, Tobiæ, Judith, Esther, Job, et Duo Machabæorum. De singulis his libris præsenti capite nobis tractandum est.

3/91

* part. j. c. i.

204. ### De librô Josue.

Fuit Josue filius Nun à gravis senis filius Navæ dictus, ex Tribu Ephraim natus annô mundi 2460. ante Christ. 1540. et ante Eram 1544. prout vult Calmet.*

* Dict. Bib. v. Josue

Moysis servitio libens addictus à Scripturâ passim Moysis famulus appellatur*, eóque defunctô Israëlitarum regimen, ad quod paulò ante Moysis obitum à Deô electus fuerat, cepit

* Exod. c. 24. v. 13. et c. 33. v. 11. Item Deut. c. 1. v. 38.

an. mundi 2552. ~~ante Chr.~~ ante Chr. 1451. 199. ~~Ex. 202.~~
Dei opem in omnibus prostò sentiens.
Primum illius nomen Osee fuit, id est, Servator*, cui Moyses Dei nomen addens, eum Josue, id est, Dei Salutem, sive Ipse Salvabit, nuncupasse narratur. * Num. c. 13. v. 9. et 7. 17. 17.

Quando autem nomen istud Josue obtinere coeperit, disputatur. Alii post profligatos Amalecitas, alii post exploratam Chanaanitidem volunt. Graeci pro Osee legunt Ausem.

Liber, qui ipsius nomine inscribitur, 24. capita continet, in quibus ipsemet Josue historiam quartae mundi aetatis prosequitur, atque transitum filiorum Israël per Jordanem, eversionem civitatum Jericho, et Haï; subversionem plurimorum Regnorum, oppugnationem triginta et unius Regum; divisionem terrae promissae; exhortationem, quâ Ipsemet filios Israël ad servanda Dei mandata, et cavendam societatem cum gentilibus est adhortatus, commemorat, aliaque multa facta commendabilia, quae à morte Moysis usque ad suam mortem tempore 17. annorum gesta fuere, ab an. m. vi- 205.
delicet 2553. ante Chr. 1447. ante Ar. 1451. usque ad an. m. 2570. ante Chr. 1430. ante Ar. 1434. quo ipse Josue annos natus 110. obiit. Illum an. m. 2560. obiisse, quidam Chronographi Sacri asserunt, alii an.

200.

~~204.~~ m. 2561. Cum tamen rebus Israëlitarum 17. circiter annis praefuisse omnes consentiunt.

206. Hujus libri Autorem esse Josue ipsum, manifestè probatur 1.° Quia omnia exemplaria sive Hebraïca, sive Graeca, sive denique Latina Josue tanquam illius Autorem praefe-runt. 2.° Quia illum tum Synagoga, tum Ecclesia ipsi Josue tanquam illius Autori semper tribuerunt, atque velut Canonicum agnoverunt. 3.° Quia alii Sacrorum librorum Scriptores illum eidem Josue adscripserunt, ut 1.° Ecclesiasticus qui c. 46. v. 1. ait, Josue successit Moysi in Prophetiae ministerio, idest, prout exponunt Interpretes, in munere habendi historiam populi Dei, et componendi Sacros libros. 2.° Autor libri 3tii Regum ex volumine isto integram periodum exhibit c. 16. v. 34. atque subjungit juxta Verbum Domini, quod loutus fuerat in manu Josue, filii Nun*. Ergo liber Josue antiquior est libris Regum, atque ab antiquioris aetatis Autore conscriptus, nempè ab ipso Josue, cùm nullus alius libri istius Scriptor assignari valeat. 3.° Ipsius libri Josue cap. ult. v. 26. haec leguntur: Scripsit quoque Josue omnia verba haec in volumine legis, idest, Beatenucho adjunxit. Ergo vel hoc ipso libro teste Illius Autor est Josue.

Quod si dicas, haec de isto ult. cap. duntaxat intelligi oportere, non

(c) * Josue c6. v. 26.

492

autem de toto libro: Respondemus, quod si caput istud Josue tribuatur, meritò etiam totus liber ei tribui debeat; præsertim cùm argumenta, quæ in contrarium afferri solent, evanida sint, nullíusque ponderis, prout mox ostendemus. 201.

Prob. etiam ratione Theologicâ. Nudi alteri Scriptori liber iste potiùs convenire, et adscribi potest, quàm Josue. Ergo p. Pb. Ant. Nudus in eodem libro exarata melius nosse poterat, adeoque ad eum conscribendum magis idoneus, et comparatus erat, quàm ipse Josue, utpotè omnium eorum testis oculatus non modò sed et Autor, ac Dux. Ergo p.

Solvuntur Objectiones. 204.

Ob. 1º. In hoc libro frequenter repetuntur hæc verba: Usque in præsentem diem*. Atqui hæc denotare videntur tempus Josue ipso longè posterius. Ergo p.

Resp. neg. min. Josue multis annis præfuit Israëlitis partim solus, partim sub Moyse, ac librum suum in summâ senectute scripsit; benè ergo ea, quæ pridem facta fuerant, usque in præsentem diem, seu illud, quo scribebat, tempore perseverasse, potuit scribere. Moyses ipse in Deuteronomio, cùm de rebus à se pridem gestis loquitur, hujusmodi dictionem etiam usurpat: Reversus, inquit c. 10. v. 5. de monte descendi, et posui tabulas

*c. 4. 5. etc.

in Aram, quam fecerant, quæ huucsque ibi sunt. Matthæus item c. 27. v. 8. Propterhoc, inquit, vocatus est ager ille Haceldama, hoc est, ager sanguinis, usque in hodiernum diem. Et c. 28. v. 15. Divulgatum est, inquit, verbum istud apud Judæos usque in hodiernum diem.

208. Ob. 2do. Sub finem cap. 6ti fama Josue per omnem terram vulgata dicitur. Et c. 8. v. 11. omnia præstitisse scribitur Josue, quæcunque præceperat Moyses. Atqui hæc, utpotè haud modicam jactantiam præ se ferentia, indigna videntur Josue modestiâ. Ergo alii, quàm ipsi, adscribendus videtur ipsius liber.

Resp. Huic objectioni jam supra nos satisfecisse*, ubi de libris Moysis egimus, atque eadem adversus illius Pentateuchum proposita fuit. Profectò, si liber iste, ex eo, quòd nonnihil benegestorum Josue commemoret, ipsi est abjudicandus, D. Paulo itidem abjudicandæ erunt aliquot Epistolæ, quòd in illis pietatem suam, et benefacta, neu non eximias dotes suas commendet. Sed Scriptura mos est, inquit D. Gregorius*, ut ipsi, qui scribunt, sic de se in illâ, quasi de aliis loquantur; hinc est enim, quòd Moyses ait, erat Moyses vir mitissimus super omnes homines, qui morabantur in terra. Hinc Joannes dicit, Discipulus ille, quem diligebat Jesus. Hinc Lucas ait, quòd ambularent duo ex Discipulis in via Cleophas et alius. Sicque, igitur sacri Eloquii, qui impulsu Spiritûs Sancti agitantur, sic de se in illo testimonium quasi de aliis proferunt.

Ff 4 * pag. 166.

* Præfat. in Job.

Ob. 3tio c. 10. v. 13. citatur Liber Justorum. Atqui liber hic ipso Josue est recentior, aut saltem ei coævus, quippe qui pugnæ Gabaonitarum, et Stationis Solis meminit. Ergo etiam liber, qui Josue nomen præfert, ipso Josue est recentior, adeoque minimè ab eo conscriptus. 203. ~~207.~~ 209.

Resp. neg. jmum membrum minoris. Josue senio jam confectus, prout jam annotavimus, librum suum exaravit, proinde mirum non est, quòd mentionem faciat libri Justorum, qui liber nihil aliud erat, quàm carmen Epinicium, quod stata post reportatam de hostibus Gabaonitarum insignem victoriam idam editum est, atque inter Hebræos divulgatum. sta say 93

Ob. 4to Eodem loco legitur, Solem stetisse in medio coeli, et non festinasse occumbere spatio unius diei: nec fuisse antea, et postea q: una enim dies, ut dicitur Eccli. c. 46. v. 5. facta est, quasi duo. Atqui 1o id præter veritatem dictum videtur; enimverò Isaia c. 38. v. 8. dicitur, quòd tempore Ezechiæ, Sol reversus sit decem lineis per gradus, quos descenderat, iique ter percurrerit idem decem linearum spatium, atque triginta duarum circiter horarum diem fecerit, qui adeoque profectò longior fuit, quàm ille, de quo apud Josue cap. 10. v. 13. fit mentio. 2o Ad, etsi ita factum fuisset, tamen Josue dicere non poterat; qua enim ratione ipse de futuro etiamnum post ipsum tempore cavere poterat? Ergo ex duplici hac ratione liber iste Josue adscribi non potest. 210. ~~5~~ q tam longa diem

Resp. neg. min. Ad jmum Respondet Liranus, tempore Josue stationem

~~Ob 3~~ * videtur quòd tunc Sol momento decem solaris horologii lineis reversus sit adeoque diem viginti duntaxat dearum horarum fecerit.

~~208~~ Solis contigisse in Solstitio æstivo; tempore Ezechiæ autem ipsius reversionem in Solstitio hiemali diuidisse; et idcò Solem diutiùs supra hemisphærium nostrum stetisse sub Josue, quàm sub Ezechiâ; cùm dies duplicata in æstate correspondeat quæ duplicata hiemali. 2°. Resp. cum communi: In Josue libro sermonem esse de longitudine diei respectu Palestinæ in qua tam longa dies nunquam visa fuerat.

Ad 2dum Eidem jam satisfecimus in responsionibus ad 3tiam et 1mam objectiones. Dùm nempe post hoc prodigium Josue librum suum scripsit. *Stetitque Sol in medio cœli, et non festinavit occumbere spatio unius diei; non fuit antea nec postea, id est, toto reliquo Josue vitæ tempore, ~~tamen longa dies~~ seu usque ad tempus, quo hæc scripsit ~~[illegible]~~, tam longa dies. Nec enim pridie, aut mediusterdiùs evenerat hoc prodigium, sed ante multos annos, quàm hæc ab ipso scripta fuerint.

*Josue c. 10. v. 13. et 14.

211. Ob. 5.to Historia Calebi, quæ narratur hujus libri c. 15. v. 13. et seq. post obitum Josue primùm evenisse dicitur c. 1. lib. Judic. Ergo &c.

Resp. Hæc Calebi historia addita fuit capiti 15. Josue ab alio, majoris eorum, ~~quæ~~ quæ ibidem de sorte Tribûs Judæ narrantur, claritatis gratiâ, ut pote in cujus sortis medio Moyses Calebo partem dederat, Cariatharbe scilicet, seu Hebron, quam deinde armis sibi subegit, ut et Cariath Sepher, quam cepit Othoniel nepos ipsius, unde et illius filiam Axam accepit in uxorem. Hæc inquam ex libro Judicum huc translata fuêre, ut totus historiæ contextus simul coheretur.

Ob. 6.to Cap. 19. v. 2. mentio fit terræ 209. 212.
Cabul. Atqui hæc terra primùm nomen istud accepit ab Hiramo Salomonis coetaneo, ut habetur lib. 3. Reg. c. 9. v. 13. Ergo &c.

Resp. neg. min. lib. 3. Regum c. 9. Sermo est de regiunculâ viginti oppidorum, quam Salomon Hiramo Regi Tyri dederat. At Josue cap. 19. v. 2. agitur de viculo aliquo in terra Tribûs Aser, et confinius Ptolomaïdis Pto.

Ob. 7mo Sub finem cap. 16. de Chana- 213.
neis Gazeritanis referuntur ea, quæ cap. 1. Judicum recitantur, tanquam defuncto jam Josue acta. Ergo &c.

Resp. Cap. 1. Judicum ea repetuntur, quæ cap. 16. libri Josue aperta fuêre. memorato enim c. 1. Judic. v. 27. refertur, quod Manasses non deleverit Chananæos Bethsanitas, Thanacitas, &c. ad exemplum videlicet filiorum Ephraim, de quibus, ex iis, quæ memorata sunt c. 16. Josue, constaret, ab ipsis nec Chananæos Gazeritanos fuisse interfectos. Eximde autem non sequitur, librum hunc Josue recentiorem esse, vel tempore Josue Israëlitas nondum occupasse terram Gazeritarum; verum id Juntarat oritur, Autorem videlicet cap. 1. Judicum, cum hæc scriberet, præmanibus habuisse Josue librum.

Ob. 8vo In historiâ, quæ c. 22. 214.
v. 10. et seq. narratur de ingenti aræ illâ à Rubenitis, Gaditis, et Dimidiâ Manassæorum parte extructâ nulla fit mentio de Josue. Ergo hæc historia est idcirco recentior; si enim suo tempore evenisset hæc decem Tribuum adversus fratres suos conjuratio, utique eidem interfuisset Josue &c.

Ota
Pag 92

206.

~~sim~~ ~~dia~~. Resp. neg. cons. nam ibidem apertis verbis habetur, Rubenitas, Gaditas, et dimidiam Manassæorum partem in propias sedes à Josue dimissos fuisse; et cùm ad tumulos Jordanis pervenissent, antequam disjungerentur, immanem aram illam molitos esse quæ reliquos Israëlitas comitavit. Hæc ergo Josue tempore evenerunt; nisi eum statim ac memoratas Tribus dimisit, mortuum velis, quod tamen apertè falsum esse subsequentia demonstrant capita.

215. Ob. 9.no In fine libri hujus mors Josue, et res post ejus obitum gestæ narrantur. Ergo.

Resp. Ea, quæ cap. ult. de obitu Josue, atque post ejus mortem gesta esse narrantur, addita fuerunt libro hui vel à Samuele, vel ab Esdra, vel ab aliquo alio. Id autem minimè obest, quin reliquus liber ipsius sit.

216. Ob. 10.mo Si Josue liber Jeroboami, qui autor fuit defectionis Decem Tribuum Israel à Roboamo Salomonis filio, dissidio fuisset antiquior, utique idem admisissent Samaritani. Atqui hi solum et unicum Pentateuchum recipiunt. Ergo indicium est, solum hunc Pentateuchi librum ante defectionem Roboami vulgò apud Hebræos extitisse, nec Josue librum adhuc fuisse conscriptum.

Resp. Samaritanos* non modò canonicum Josue librum, sed et alios ab Hebræis ante ipsorum in terram Israël adventum communiter probatos, et pro sacris habitos neglexisse, quippe qui, ut habetur lib. 4. Reg. c. 17. v. 33. et 34. Cùm Dominum colerent, Dis quoque suis serviebant, justa consuetudinem gentium, de quibus transla-

* Samaritani juxta stylum sacrorum Scriptorum sunt populi, quos è remotissimis Transeuphratais, seu trans Euphratem sitis regionibus Reges Assiriæ ad incolendam Samariæ regionem deduxerunt, de-

ti fuerant in Samariam: usque in præsentem diem morem sequuntur antiquum: non timent Dominum, neque custodiunt cæremonias ejus, et judicia, et legem, et mandatum, quod præceperat Dominus filiis Jacob, quem cognominavit Israël. 207.

cem Tribuum Israëlitis priùs eam incolentibus abiisdem Regibus aliò translatis. Eorum igitur Epocha ad annum Captæ Urbis per Salmanasarem annò M. 3283. constituitur.

Imò Samaritani Josue librum legunt, summóque honore servant, ex quo argumenta pro suò adversùs Judæos diffidiò tuendò deducunt; etsi plurimùm distet ab eo, quem Synagoga, et Ecclesia pro Canonicò agnoscunt, nihilque aliud esse videatur, quàm Chronicon, seu historia satmalè digesta eorum, quæ acciderunt à morte Moysis usque ad Adriani Imperatoris tempora*.

* Calmet Dict. Bib. Vocb. Josue.

De Libro Judicum.

Post mortem Josue, quæ contigit an. m. 2570. ant. Chr. 1430. ant. Eram 1434. qui deinceps usque ad Saulem primum Hebræorum Regem Israëlitis præfuêre, Judices sunt appellati. Eorum dignitas, quamvis ad mortem usque permaneret, non tamen jure hereditariò ad successores devolvebatur; siquidem quandoque eorum intermissa fuit continuatio. Interfuêre enim interdum Anarchiæ, quibus intervallis Princeps nullus, nullus Judex Rempubliam gerebat. Interdum etiam Hebræi servitute oppressi exteris parere coacti sunt; tunc proinde aut nullos Judices habebant, aut eorundem tenuis admodùm erat autoritas. 217.

Quamvis ut plurimùm Deus per semetipsum, seu per apertum voluntatis suæ indicium Israëlitarum Judices excitaret, nihilominus aliquando populus hauden- 218.

Stima Pag. 95

~~212.~~ jectatâ Dei revelatione, cum sibi Judicem deligebat, quem avertendis calamitatibus aptiorem censebat. Sic, qui ultra Jordanem erant Israëlitæ Jephte, ut bellum contra Ammonitas gereret, sibi ducem propriô judiciô assumpserunt. Quando autem calamitates, quæ Judæos ad Judicum perfugium compellebant, non ad omnes undique regiones extendebantur, tùm neque selecti Judices toti Israëli imperabant, sed ùs tantùm, quos periculô liberassent. Sic nec Jephte ultra, nec Baruch ultra Jordanem judicabant.

219. Porrò Judicum autoritas Regum imperio haud impar erat; res quippe belli æquè ac pacis moderabantur; lites supremâ et Monarchicâ autoritate dirimebant. Novas tamen leges condere, et populis nova onera imponere prohibebantur. Leges et religionem tuebantur; et in crimina, præsertim idololatriam, animadvertebant. Cæterùm sine pompâ, sine satellitiô, sine comitatu incedebant, nullis vectigalibus, quibus parem dignitati famulatum alerent, donabantur. Solis quippe muneribus sponte oblatis contenti, nec certos redditus, nec ullas populi collationes congerebant.

Eorum imperium trecentis triginta novem annis, ab obitu videlicet Josue, usque ad initium Regni Saulis, perduravit.

220 Liber eorum nomine inscriptus 21. capitibus continet historiam 339. annorum, et ideo Judicum nomine insignitus est, quòd gesta complectatur Judicum, et Principum Israël, qui videlicet populo post mortem Josue, fere usque ad initium Regni Hebræorum, seu electionem Saulis primi eorum Regis, pafuerunt. Varia igitur in eo librô commemorantur afflictiones, servitutes, et oppressiones, quas sub Judicum regimine diversis

temporibus passi sunt Israëlita à Moabitis, Philistaeis, Ammonitis, Madianitis, p. sumpta deinde de inimicis ultio, et ab iis liberatio. Ipsorumque Judicum gesta ab Othoniel usque ad Heli, et Samuel ultimos Israëlitarum Judices, quorum in j.mo libro Regum primum fit mentio. En Iorum Judicum Chronologia. 209. ~~213.~~

Anni Mundi. 221.

2570. Mors Josue.

2585. Quindecim circiter annis Seniorum administratio.

2592. Anarchia circiter per septennium usque ad an. 2592. Hoc intervallo contigit Michae historia. Oppugnatio item Urbis Laïs facta à 600. viris ex tribu Dan. Necnon Undecim Tribuum bellum adversus Tribum Benjamin.

2591. Prima servitus sub Chusan Rasathaim Mesopotamia Rege ab an. 2591. usque ad annum 2599.

2599. Othoniel anno post pacem à Josue terrae allatam 40.mo Israëlem liberat.

2662. A liberatione per Othonielem an. 2599. facta pax continuata fuit 62. annis usque ad an. videlicet 2662, quo incidit secunda servitus sub Eglone Moabitarum Rege, cui Hebraei 18. annis paruere.

2679. Aod Israëlem liberat; post quem judicavit Samgar, et à primâ per Othonielem liberatione pax perstitit octoginta annis.

2699. Tertia sub Chananaeis servitus per annos 20. ab an. 2699. nempe usque ad an. 2719.

210.
~~214.~~ 2719. Debora, et Barac Israelem liberant. À liberatione per Aod usque ad finem Deborae, et Barac 40. anni interfuêre.

8va

pag 96

2752. Quarta sub Madianitis servitus per septennium, ab an. 2752. usque ad an. 2759.

2759. Gedeon Israëlitas libertati restituit. À liberatione per Deboram, et Barac usque ad praedictam Gedeonis liberationem demò 40. anni interfluerunt.

2768. Abimelech ~~[illegible]~~ filius spurius Gedeonis à Sichimitis Dux salutatus, et 70. fratribus suis interfectis, imperavit tribus annis ab an. 2768. usque ad an. 2771. quo in obsidione Thebes Palestinae urbis jactô à muliere quâdam in ipsum mola fragmine cerebrum ipsius confractum est.

2772. Thola tribus et viginti post Abimelech annis judicavit Israel ab an. videlicet 2772. usque ad an. 2795.

2795. Jairus post Tholam praefuit annis 22. ab an. 2795. usque ad an. 2816.

2799. Quinta sub Philistaeis servitus per annos 18. ab an. 2799. usque ad an. 2817.

2817. Mors Jairi. Eodem annô Jephte Israelitarum ultra Jordanem Princeps eligitur. Ammonitas, à quibus Hebraei opprimebantur, evertit. Sex annis judicavit, ab an. 2817. usque ad an. 2823.

2823. Moritur Jephte. Abesan septem annis judicat, ab an. 2823. usque ad an. 2830.

2830. Ahialon post Abesan imperat usque ad an. 2840.

2840. Abdon octo annis judicavit usque ad an. 2848. quo incidit sexta sub Philistæis servitus per annos 40. ab an. 2848. usque ad an. 2888. 211.

2848. Heli Pontifex ex progenie Ithamari totâ servitutis sub Philistæis tempore per annos 40. Judicavit Israël.

2849. Samson nascitur, qui Philistæis multa mala intulit.

2887. Moritur Samson p.

2888. Mors Heli, eidem successit Samuel.

2909. Electio, et unctio Saulis primi Hebræorum Regis.

Libri Judicum Autor non satis notus est. A quibusdam Phinees; ab aliis verò Esdra, aut Ezechia; ab aliis denique Samueli tribuitur; ab aliis verò omnibus et singulis Judicibus, quorum quisque Regni sui seu Magistratûs historiam exaraverit. 222.

Nos abuno eodémque tantùm Auctore, qui post Judices vixerit, confectum arbitramur, cui sententiæ perplurimum id favere videtur, quòd c. 2. v. 10. et seq. totius libri summa, et idea exhibeatur.

Probabilius autem nobis videtur, illum à Samuele conscriptum esse, 1º Quia illius Autor eo tempore, quo Jebusæi Jerosolymæ imperabant, ac proinde ante Davidem superstes fuit, Judic. c. 1. v. 21.

2º. Quia, cùm Opus istud exaratum est, jam à Regibus Respublica Hebræorum geri videbatur, eo quòd Autor, florentibus Judicibus, nullum Israëli Regem imperasse pluries memoret, quod Samuelis ætati omninò convenit, qui, cùm sub Saulis imperiò viveret, notare voluisse videtur discrimen regiminis sui temporis ab illo, quo Judices imperabant.

212.
~~216.~~
223. Ob. 1.º Hæc opinio non videtur stare posse, nisi huic libro quædam deinceps addita fuisse dicantur, ut idem, quod c. 18. v. 30. dicitur, scilicet, Viros Dan posuisse sibi sculptile, et Jonatham filium Gersam filii Moysis, ac filios ejus Sacerdotes fuisse in tribu Dan usque ad diem captivitatis suæ; manssisseque idolum Michæ apud eos omni tempore quo fuit Domus Dei in Silo. Atqui nulla videtur adstrui posse captivitas tribûs Dan, præter eam, quæ sub Teglathphalasare Assyriorum Rege pluribus post Samuelem Saulis contigit. Ergo p.

Resp. neg. maj. Hæc, de quâ hic fit mentio, captivitas contigit, antequam Israëlitis leges imperarent. Subdit enim Auctor, v. 31. In diebus illis non erat Rex in Israël. Fit ergo, tum Michæ idolum periisse, quando de Silo ablata est Arca, ut in Bralium adversus Philistæos produceretur: sublatô autem idolô, una sublatus fuit Sacerdos bellique jure captus unacum magnâ Israëlitarum multitudine, prout memorat Psalmista Psal. 77. v. 60. et 61.

Prima N. Pag 97.

224. Ob. 2.do In eodem libro persæpe occurrit mentio urbis Jerusalem. Atqui nomen hoc urbi isti primum post Samuelis tempora inditum fuit. Ergo p.

Resp. neg. min. Certum namque est, hanc ipsam esse civitatem, quæ temporum initiô Salem nominabatur, et in quâ Melchisedeci Regia fuit. Psalmes enim juxta Hebraicum exemplar psl. 75. v. 3. ait: Et factus est in Salem locus ejus p. Communis etiam fert opinio, dictionem hanc Jerusalem ex vocibus Jeru, et Salem sumptâ priori vocabulô ex nomine, quod Morio monti, qui in eodem locô situs erat, fecit Abraham cùm dixit: Dominus videbit. Quandonam autem hæ duæ dictiones

in unam fuerint conflata, ac ex iis Jerusalem primum dici coeperit hac civitas, obscurum est, et incertum. Probabiliter censendum videtur, Israëlitas, ipsumque Josue postquam vicina loca insederunt, memores diti Abrahamici, et impositi loco huic nominis, novum nomen urbi finxisse ex veteri isto Salem, quod à Jebusaeis, finitimisque populis habebat, et altero, quod ab Abrahamo habuerat. His autem recentior fuit libri Josue, et libri Judicum lucubratio; unde objectio nihil evincit. 213. ~~217~~

De libro Ruth. 225

Fuit Ruth foemina Moabitis, quam Chelion filius Elimelech in Moabitidem secedens ibidem duxerat uxorem. Liber, qui illius nomen praefert, est veluti appendix ad librum Judicum, et initium, seu introductio ad libros Regum.

Veteres Judaei ipsum libro Judicum adjecerunt, quod historiam exhibeat, quae ipsorum tempore contigit*. Multi quoque antiqui Patres, cum S. Scriptura libros recensent, septimo loco ponunt librum Judicum simul, et librum Ruth, ita ut ab uno eodemque volumine utrique comprehendatur. Verum tum idiomata, tum ipse titulus exposunt, ut velut separatus et distinctus liber sive à Judicum, sive à primo Regum volumine habeatur, quamvis ad utrumque pertinere videatur, quippe cum praecedente continuatur, ac subsequentis primi Regum libri est exordium.

9 * Ruth c. i. v. i

Recentiores Judaei, mutata veteri librorum sacrorum dispositione, statim post Pentateuchum, quinque libros, quos Magilloth vocant, subjungunt: nempe Cantica, Ruth, Lamentationes Jeremiae, Ecclesiastem, et Esther; interdum Esther inter

214.
~~218.~~ hos libros primum, interdum secundum, et aliquando quintum locum obtinet.

226. Liber Ruth quatuor duntaxat capitibus concluditur, in quibus eximia pietatis, et divinæ providentiæ singulare exemplum exhibetur, multáque mirabilia, magnísque mysteriis referta de Ruth narratur, quæ socrum suam Noëmi è Moabitide in patriam revertentem piè subsecuta, et Boozo prædiviti secundis nuptiis juncta, ei peperit Obed Davidis avum, unde Christus Dominus secundùm carnem traxit originem.

227. Quando autem liber iste, et à quo scriptus fuerit, certò definiri haud potest. Id apertum est, ea videlicet, quæ in eo narrantur, subnius Judæis regimine contigisse.

228. Samuelem illius Autorem esse plerique censent. Profectò si verum est, Samuelem scripsisse primum Regum librum, et partem secundi, quibus gesta Davidis continentur, quasi pro certò inferri posset, eum etiam hunc librum scripsisse. Nam 1º Scopus hujus libri Autoris est, Davidis indicare genealogiam; cùm enim eam in libris Regum tenere haud posset, nisi narrationis suæ filum interrumperet, atque Saulis, et Davidis gesta omninò inter se connexa separaret, hinc exile opusculum separatim edidisse videtur velut supplementum eorum, quæ deesse videbantur iis, quæ in primò Regum librò de Regali Davidis familiâ reperset.

2da

2º. Liber iste dictionem in librò primò Regum usurpatam refert, et geminæ phrases in eo occurrunt, quæ nonnisi in libris Regum inveniuntur: ut, Hæc faciat mihi Deus, et hæc addat, hic cap. 1. v. 17.

Et 1. Reg. c. 3. v. 9. et v. 35. Item c. 19. v. 13. 16. ab 215.
tera, Ego tibi revelavi aurem, idest, Ego
dixi tibi, hû c. 4. v. 4. Et 1. Reg. c. 20. v. 2.
Item 2. Reg. c. 7. v. 27.

De quatuor Regum libris. 229.

Libri Regum quatuor inscribuntur, quamquàm olim in Biblijs Hebraïcis in duos tantùm divisi fuerint, quorum primus Samuelis nomine signabatur; secundus verò liber Regum nuncupabatur. Nostræ ætatis exemplaria omnia Hebraica, Græca, et Latina quatuor libros præ se ferunt. Duo priores in Hebræo Samuelis, duo autem posteriores Regum nomen præfixum habent. Græci omnes quatuor libros Regnorum, Latini verò libros Regum eos nuncupant.

Primus igitur Regum liber 31. capitibus completur ea, quæ gesta fuêre sub Judiibus Heli, et Samuele, necnon sub imperiô Saulis usque ad ipsius mortem; ab annô M. videlicet 2849. usque ad an. 2949. Centum videlicet annorum historiam. 230.

A cap. 1. usque ad 10. describuntur ea, quæ 60. circiter annorum spatiô contigerunt, ab an: videlicet M. 2849. usque ad an. 2909. sub Heli, et Samuele: nempe nativitas Samuelis; redarguitio Heli propter iniquos et impios filios suos; bellum Philistinorum adversus Israelitas; isti ab illis cæduntur, atque capitur Arca Dei; ob retentam Arcam afflignntur Philistæi à Deo, eámque remittunt; Bellum innovatur adversùm Philistæos, atque ab Israëlitis vincuntur oante pro ipsis Samuele. Filijs Samuelis, quos ipse senex jam, et decrepitus Judices populi constitue-

rat, ad avaritiam delinantibus, petit populus sibi Regem; Samuel igitur praecipiente Dominô ungit Saulem in Regem; et postmodùm convocatô populô ad Dominum in Maspha, missisque sortibus, in Saulem cecidit sors, atque ibidem in Regem consecratus est, cap. 10.

Reliquis Capitibus gesta Saulis, et Davidis per 40. annos usque ad Saulis interitum narrantur, ab an. m. scilicet 2909. usque ad an. 2949. nimirùm Saulis à Regnô amotio; electio Davidis in Regem; victoria ipsius de Goliath reportata; insidiae Saulis in Davidem; variae afflictiones, et persecutiones, quas David à Saule perpessus est, usque ad hujus obitum et necem.

231. Libri 2di Regum 24. sunt Capita, quibus ea referuntur, quae à morte Saulis usque ad finem Regni Davidis 39. annorum spatiô ab an. m. 2949. usque ad an. 2988. facta fuêre; unctio scilicet Davidis in Regem; bella contra hostes ab ipsô prosperè gesta; misericordia, quam exhibuit Jonathae posteris; ultio injuriae ab Ammonitis illatae; duplex Davidis peccatum, adulterii nempe, et homicidii; ob quae à Nathan Prophetâ reprehenditur; rebellio Absaloni adversus patrem suum Davidem ipsiusque interitus; gravis Dei offensio, quam David populi enumeratione incurrit; sceleris hujus expiatio facta per extructionem altaris, et oblationem holocaustorum; &c.

232. Liber Tertius Regum 22. capitibus absolvitur, et 126. annorum historiam complectitur, quae ab inunctô in Regem Salomone, et à Patre in Regni Societa

tem acuto usque ad obitum Josaphat Regis 217. ~~271~~
deducta est, ab an. m. videlicet 2989. usque
ad an. 3115.

Prioribus undecim capitibus Salomonis gesta usque ad ejus obitum commemorantur; ut, ipsius in Regem an. m. 2989. substitutio, et unctio, præcipiente David patre suo jam jam deficiente, qui et subsequenti anno, mundi 2990. annos natus 70. cum dimidio mortuus est; Sapientia Salomoni à Deo inspirata; Templi Domini, Regiique Palatii magnificentissima structura, eorumque pretiosissima utensilia. Templi fundamenta jacere coepit Salomon anno 480. ab exitu Israël de Ægypto an. 4to Regni sui, mundi 2992. quo initium datum fuit Quintæ Mundi Ætati, quæ protenditur usque ad finem captivitatis Babylonicæ, scilicet usque ad annum m. 3469.* Sequitur introductio Arcæ in Templum, hujusque consecratio; multaque alia memorabilia Salomonis gesta. Ejus demum deplorandæ per concubinas depravatio, et denique obitus c. 11. qui accidit an. m. 3029. ætatis circiter 58vo Regni 40mo

Reliquis capitibus commemoratur Regni divisio, et defectio decem Tribuum ad Jeroboamum, cujus ipse Roboam Salomonis filius, Israëlitarum animis, dato ipsi inconsulto responso, à se abalienatis, Autor fuit, saltem in speciem, et secundum rerum humanarum cursum; enimverò jam longè prius Jeroboamo decem Tribuum imperium à Deo per prophetam Ahiam assertum fuerat.† Describitur

233.
* Quinta mundi ætas à jactis Templi fundamentis usque ad finem Captivitatis Babylonicæ: ab an. m. 2992. ~~m. 2992 ante~~ ante Christ. 1008. ante Eram 1012. usque ad an. m. 3469. ante Christum 531. ante Eram Christianam vulgarem 535. quo anno Sexta mundi ætas sumit initium.

† 3. Reg. c. 11. v. 31.

218. ~~222.~~ Jeroboami Regis Israël impietas in erigendis vitulis aureis. Gesta Succedentium Regum Juda et Israël narrantur, ut Abia, Asa, et Josaphat, Regum Juda: Nadab, Baasam, Elam, Zambri, Amri, Thebni, Achab, quem excepit Ochozias ejus filius, Regum Israël. Elia quoque Propheta memorabilia gesta adnotantur.

234. Liber 4tus Regum 25. Capitibus 229. annorum gesta, et historiam refert, tam in Regnô Juda, quàm Israël, ab an. m. 3108. usque ad an. 3442.

Primus ergo inter Reges Israël ocurrit Ochozias filius Achab, qui Beelzebub* Deum Accaron super egritudine sua consulit; unde et Elias ob id scelestum faciens ei mortem prædicit. Succedit ei Joram frater ejus. Elias igneô curru rapitur in Coelum, præsente, et videente Eliseô individuô ejus comite, super quem et Spiritus Elia requievit. Joram à Jehu occiditur, atque universa Domus Achab deletur, ut et Sacerdotes Baal. Jehu Succedit Joachaz, qui impia Jeroboami filii Nabath vestigia terens, multis sceleribus inquinatus est; quamobrem furor Domini in Israëlem exarsit, atque populum hunc totô impii Regis hujus imperiô Hazaëlis Regis Syriæ, et Benadad filii ejus arbitrio reliquit; Sed idem Joachaz tandem ad Dominum conversus liberatur; cui mortuo Succedit filius Joas, qui juxta Elisæi morienti vaticinium Syros ter devicit. * Mortui autem Elisæi Sepulchro injecto mortui viri cadaver; tactis ipsius ossibus, ad vitam mortuus resuscitatur, c. 8. v. 21. Joas etiam

* Beel-Zebul, sive Beel-Zebul, sive Beel-Zebut sonat idem ac Deus muscarum Accaronitarum idolum. In Novô Testamentô Beel-Zebub sæpè Princeps Dæmonum appellatur. Accaronitæ autem dicti sunt ab Urbe Accaron in Palestinâ olim Philistinorum. Hodie nonnisi pagus est.

235. * Argumentum pro Catholicis contra Acatholicos pro Sanctorum reliquiarum veneratione.

patris iniquitatem, et impietatem sentiens
à Deô defecit instar Jeroboami filii Nabath,
qui Israëlem ad peccatum induxerat; In-
signi tamen victoriâ Amasiam Regem
Judæ prostravit. Ei succedit filius Je-
roboam nomine secundus, atque Israë-
lem ab angustiis liberat; cui succedit
filius Zacharias, hic sex tantùm mensi-
bus imperavit, et quemadmodùm Pater,
mala coram Dominô operatus est, atque
à Sellum filiô Jabes proditione sublatus
est; hic regnum mense unô duntaxat obtinuit à Manahem filiô Gadi
in Samariâ oriundus, qui cùm excercitui
Zachariæ præesset, auditâ ejusdem ne-
ce, thecâ movens Samariam obsedit,
in qua Sellum, post à se truncatum
Regem Zachariam, imperabat; recep-
ta urbe Manahem Sellum truncavit,
regnúmque occupavit, ~~idem~~ atque
decennió ~~tenuit~~ tenuit Jeroboami fi-
lii Nabat primi Israëlis Regis non tam
Regni, quàm scelerum hæres. Succe-
dit Phacea filius ejus, qui per bien-
nium duntaxat regno præfuit, impi-
us et ipse conjuratione Phacee filii Re-
melia in regiô Palatiô oppressus est;
Phacee igitur Phaceia copiarum Dux,
versis in Dominum suum armis in
Regia Domûs turri clausum obsedit
captóque munimentô Regem occi-
dit, ac imperium occupavit; pra-
vum etiam Jeroboami filii Nabat
exemplum secutus est. Eo regnan-
te Teglathphalasar Rex Assyrio-
rum ditionem Israëlis invadens, Ion,
Abelmaacha, Janoe, Cedes, Asor, Ga-

~~124. 234.~~ laad, totáque regione Nephtali occupatis, incolas in Assyriam tradunit. Phacee autem initâ ab Osee filiô Ela conspiratione tandem sublatus est. Osee ultimus Rex Israëlis, interfectô per insidias Phacee, regnô potitus est. Hic quamvis scelestus, suorum tamen Majorum impietatem non æquavit, quippe subditis suis non interdixit, quominùs Jerosolymam pergerent ad cultum Domino exhibendum. Cùm ab Assyriæ Rege Salmanassar defecere attentasset, hic comparatô exercitu Samariam obsedit, eámque triennio post, Regni Osee scilicet annô nonô, mundi 3283. occupavit, necnon tantâ in illam crudelitate sæviit, ut mulieres gravidas disciderit, earum parvulos elisserit, ipsámque urbem in acervum lapidum converterit, decémque tribuum Israëlitas, quos Teglathphalassar inius regionibus adhuc reliquerat, ultra Euphratem transtulit; eisque substituit Cuthæos populos Assyriæ, qui in hanc usque diem Samaritani appellantur*.

Ita regni Israëlitici post 254. annorum spatium exitus.

* vid. Not. supra pag. 194.

230. Sub his Israëlis Regibus plures extitêre in Regnô decem tribuum istarum insignes Prophetæ, Addo, Oded, Ahias, Elias, Elisæus, Osee, Amos, Jonas, aliique.

237. In Regnô Judæ inter quamplurimos impios, paucos Religiosos Principes commemorat hic Quartus Regum Liber. Primus occurrit Josaphat filius Asa; hic regnum 25. annis obti-

221.

nit, Deo semper acceptus, excelsa, et luos, in quibus infanda exercebantur, evertit; nec tamen efficere potuit, ut populus se ad Deum penitus, et omninò converteret. Joram filius ipsius triennio post Patrem solus imperavit; ab Athaliâ Achabi Regis Israël filiâ quam duxerat uxorem, ad idololatriam, aliâque flagitia abductus regnum suum plurimis calamitatibus opplevit; adeò languore correptus, postquam eò morbò per biennium laborasset, tandem interiit.

Ochozias post patrem Joram regni gubernacula annò ætatis 22. arripuit, et unò annò tenuit. Pessima Achabi vestigia cujus consanguineus erat, relegit. At Jehu, qui in Joram Regem Israëlis conjuraverat, unacum eo, quem invisserat, oppressus est. Athalia, cùm audisset, Ochoziam filium suum, et 42. regii sanguinis Principes à Jehu neci traditos fuisse, reliquos è stirpe regiâ deleri curavit, ut, sic cæteris, qui residui remansserant, sublatis, ipsa vacuum regnum occuparet. Verùm Jotaba filia Regis Joram, et Regis Ochoziæ soror, cùm filii Regis cederentur, Joas Ochoziæ filium unàcum ejus nutrice clam subtraxit, atque in Templò nutriendum summo Sacerdoti Jojadæ tradidit. Post sex annos Jojada, convocatis Sacerdotibus, et Levitis, eisdem consilium suum aperuit, regni scilicet ad legitimum Regem Joas revocandi, qui, cùm præstò se adesse significarent, nullâ morâ interpositâ Joas, multitudine acclamante, ~~Joas~~ Rex salutatus est. Athalia eo clamore excitata ad Templum cucurrit, novumque

238

5101

Regem intuita, discissis vestibus, proditionem clamavit; at à Levitis, annuente Jojadâ Summô Sacerdote extrâ Templum rapta, atque usque ad portam equorum tracta, ibidem jugulata est annô usurpati ab ipsâ regni septimô.

239. Joas igitur abrupatâ, ut mox dictum, per Athaliam regiâ potestate annô septimô in Templô Rex acclamatus, annis 40. Regnum Jerosolymis tenuit. Quamdiu Jojada Summus Sacerdos vixit, æquissimè imperavit, quavis excelsa non auferet; at eô mortuô ad idola deflexit, Zachariámque Pontificem Jojadæ filium multis adhortationibus ipsum ab impietate avertere conantem, immemor beneficiorum à patre illius acceptorum, occidit. In de variis calamitatibus, atque à Syris penè oppressum Servi, Zacharia sanguinem ultori, in lecturlô suô truncarunt.

240. Amasias patre occisô 25. annos natus regnum capessivit, atque 29. annis Jerosolymis obtinuit. Quod bonum erat coram Dominô egit, at non corde perfectô. Victis Idumæis Deos eorum coluit, victus ipse postmodùm à Rege Israëlis. Tandem conjurationem suorum occubuit an. m. 3194.

241. Ozias ejus filius, aliô nomine Azarias dictus à 16. ætatis suæ annô spatiô 52. annorum regno præfuit; Legem Dei sanctè servavit. De Philistæis, Ammonitis, Arabibus triumphavit. Jerosolymæ munitiones auxit. Exercitum 307500. virorum habuit.

223.

Agriculturâ delectatus plurimos agricolas in arvis, vinearum custodes in collibus, pastores in vallibus destinavit. Cum denique in Templô Sacerdotale offerendi incensi munus usurpasset, continuò lepra percussus est, quare, ab hominum consortiô segregatus, privatam vitam extra Urbem egit usque ad mortem suam, quæ contigit an. m. 3246. ante Chr. 754. ante Ar. 758.

243. Joatham, patre lepra percussô, regni suscepit habenas quidem, sed primùm post annos 25. nempe post mortem patris, Regio nomen auspicatus, solùsque imperavit. Domino adhæsit, excelsa tamen non delevit, in quibus adhuc populus immolabat. Ammonitas defectionem tentantes profligavit, ac denuò vectigales fecit. Obiit an. m. 3262. ante Chr. 738. ante Ar. 742. Paulò ante ipsius mortem, Rasin, et Phacee ille Syriæ, iste Israëlis Reges adversùs eum moverunt, de quo bellô certè nihil constat, nisi, quòd initiô regni Achaz filii, et successoris ipsius Judæ regiones maximis calamitatibus laborasse, Isaias commemorat*.

* c. 1. v. 1. p.

243. Achaz impietate celeberrimus, gentium numina coluit, atque Idolo Moloch* filium suum igne consecravit. Variis bellis à Razin Syriæ Rege, et Phacee Rege Israëlis penè oppressus, ab Assyriorum Rege adversùs eos suppetias petiit, missôque ad ipsum quindecim auri, et argenti templum habebat, in suas partes eum traxit.

* Moloch, sive Melchom Deus Ammonitarum. Moloch Regem sonat, et Melchom, Eorum Regem. Eo Solem, sive cœli Regem exprimebant.

224. ~~218. 219.~~ Amotô etiam è Templô Altari Aneô, illius locô profanum collocavit. Obiit Jerosolymis an. m. 3278. ant. Chr. 722. ant. Ar. 726.

244 Ezechias annos natus 20. patri successit, regnúmque 28. annis tenuit. Bius, et Religiosus, omni idolorum cultu exterminatô, verum ac uni Deo debitum restituit. À Babô, quod ei Sennacherib Assyriorum Rex intulerat, per miraculum liberatus est. Agrotans ad mortem, sanitatem, et 15. adhuc annorum vitam à Deo impetravit. Tandem post comparatas ingentes divitias obiit an. m. 3306. ant. Chr. 694. ant. Ar. 698.

245. Manasses duodennis rerum potitus 55. annis post patrem regnavit. Scelera sectatus, idola nationum, eorumdémque impium cultum à patre deletum restituit. Filium suum in honorem Moloch per ignem tradunit. Hisce aliis criminibus ultimam veluti manum sævities imposuit; siquidem innocentum sanguine à se impiè effusô tota urbs Jerosolyma exundavit. Isaiam extrema quaque ipsi, nisi resipiscret, prædicentem in carcerem conjecit, ac tandem serrâ ligneâ medium scindi jussit. Demum impietatis suæ pœnas daturus ab Assyriæ Rege bebô petitus, ac captus, Babylonem perductus est; ibi in vinculis detentus multis lacrymis, et gemitibus à Deo scelorum veniam postulans, libertatem, et reditum in Jerusalem impetravit; regnóque restitutus nihil habuit antiquius, quàm ut collapsam disciplinam restauraret, atque subditis suis colendi, quærendíque Dei au-

6.102

tor esset. Diem clausit Jerosolymis an. m. ~~245.~~ ~~249.~~ 225.
3361. ant. Chr. 639. ant. Dr. 643.

Amon Manassis filius duobus tantùm annis regnum tenuit. Cultui veri Dei idola substituit Princeps scelestissimus. Domesticorum conjuratione oppressus est. 246.

Josias Amonis filius octo natus annos regnum assumpsit. Ætatis suæ 20mo. Regni verò 12mo. annò, excelsa, lucos, simulacra, et sculptilia omnia Judæ, et Jerosolymæ penitùs evertit. Sacerdotum ossa in altaribus Idolorum combussit, necnon Ephraim, Manassis, Simeonis, et Nephtali Tribuum peragratis urbibus, omnia idololatriæ monumenta ubique delevit, ac demùm Jerosolymam regressus est. Templi restaurationi sedulò inerbuit. Moysis volumen, in quo lex Dei conscripta erat, in Templò repertum coram populò legit, omnésque ad præcepta Domini servanda sacramentò adstrinxit. Tandem post res optimè gestas, cum Pharaone Nechaò Ægypti Rege propè Mageddo ad montis Carmeli radices prælio congressus, lethali vulnere, telò in illum jactò, confossus est, atque Jerosolymam deportatus ibidem obiit an. m. 3394. ant. Chr. 606. ant. Dr. 610. 247.

Joachaz, aliàs Sellum, Josiæ filius 23. natus annos regnum vehitur; sed post tres menses à Nechaò Ægypti Rege imperiò spoliatus, atque catenis vinctus in Ægyptum amandatus est, ubi et decessit è vitâ. 248.

Eliacim, sive Joakim Joachazi frater à Nechaò Judæ regno præficitur 249.

2 226.
~~230.~~ ~~229.~~ 25. annos natus, quod et 11. annis tenuit. Multa scelera in Deum patravit, subditos iniquè oppressit, servos mercede fraudavit, avarus, et inhumanus, ad omnia flagitiorum genera deflexit. A Nabuchodonosore Babyloniorum seu Chaldæorum Rege, qui Necham Ægypti Regem dejecerat, quartò regni sui annò captus, ac in vinculo conjectus, immò, prout alii referunt, Babylonem deductus est, sed posteà libertati restitutus. Cùm verò postmodùm illius imperium denuò detrectaret, tum Nabuchodonosor immissis in Judæam copiis, totâ regione devastatâ, Judæisque ter mille viginti tribus Babylonem abstractis, ipsemet Joakim captus, cæsus, ac in cloacam abjectus est, an. m. 3405. ant. Chr. 595. ant. Ær. 599.

250. Jechonias, sive Joachim filius Joakim attritum patrium regnum, ~~quod ipse usurpato perdiderat, jam annos undecim~~ ~~patre~~ mortuò tribus tantùm mensibus habuit, duodeviginti annos natus. Scelestissimus Princeps captivus Babylonem abductus, ibidem obiit, verùm non sine præmissâ, uti creditur, pœnitentiâ, quâ Dei misericordiam ante mortem promeruit. Id saltem legimus, Evilmerodach filium Nabuchodonosoris Successorem, illum è carcere ejectum magnò in honore habuisse, necnon Principem inter cæteros Aulæ suæ Proceres locum eidem concessisse.* 7 163

g * 4. Reg. c. 25. v. 27.

251 Sedecias alio nomine Matthanias Jechoniæ patruus Rex Judæ à Nabuchodonosore annos natus 21. constitutus est, atque regno 11. annis præfuit. Princeps sanè irreligiosus, qui, contemptis Jeremiæ Prophetæ minis, Deo surdas semper exhibuit aures. Regni sui annò nonò Nabuchodonosoris jugum excussit; at Na-

bucholdnosor, expugnatis Judæa munitio- 227.
nibus, tandem Jerosolymam ipsam subegit, 231
Templum suscendit, captumque Sedeciam luminibus orbavit, atque catenis onustum Babylonem unacum populo abduxit an. m. 3416. ante Chr. 584. ant. Cr. 588. ubi et interiit. Godoliam verò filium Ahikam filii Saphan reliquiis populi in Judæâ relictis præfecit.

Is finit exitus Regni Juda post 468. annorum spatium, quot videlicet ab initio à Davide regno numerantur; seu post 388. à divisione Regni Juda, et Regni Israël, seu decem tribuum. Hique sumunt initium 70. captivitatis anni usque ad annum m. videlicet 3487. ant. Chr. 513. ant. Cr. 517.

Sub his Regibus frequentes in Judâ 252.
fuerunt Prophetæ, Addo, Ahias, Semeias, Hanani, Azarias, Jehu, Isaias, Jeremias, Sophonias, Holda, Michæas, Joël, aliique, quorum gesta, ut et insignium Regum in hoc libro exactè describuntur. Et hæc est quatuor Regum librorum epitome.

De Scriptore, vel potius Scriptori- 253.
bus horum librorum non convenit inter Doctos. Quidam priores duos Samuelis tribuunt; sanè hi bini libri in originali Hebraeo illius nomen præfixum habent. Ei tamen Thalmudistæ*, et Rabbi Kimchi nonnisi 24. capita primi libri assignant, in quibus nempe res ab eo, et à Saule, necnon Davide gesta, ipso adhuc in vivis agente, describuntur. Cætera verò Gad, et Nathano deputant, juxta illud 1 Paralip. c. 29. v. 29. Gesta autem Davidis priora et novissima

* Thalmudii sectatores et expositores, ut sup. num. 46. jam notavimus. Talmud autem, ut ibidem diximus, est Corpus totius juris sacri et moralis Judæorum. In duas partes distribuitur, quarum una Misna,

altera Gemara minuitur. Prima scilicet Legem sonat, continetque traditiones Doctorum Judaeorum. Gemara autem idem est, ac complementum quâ scilicet ultima manus Mina est impositâ. utraque absurdis fabulis abundat.

Scripta sunt in libro Samuelis Videntis, et in libro Nathan Prophetae, et in libro Gad Videntis.

At contrâ hanc opinionem facere videntur plura, quae in his duobus primis Regum libris occurrunt, atque Samuele, Gad, et Nathanô recentiorem aetatem denotant. 1.o Samuelis aetate Sermo Domini erat pretiosus, id est, rarus, 1. Reg. c. 3. v. 1. Quae verba Auctorem produnt Samuele recentiorem, et cujus aevô frequentiores erant Prophetae, quàm sub Samuele. 2.o Ib. c. 13. v. 5. prodit idem Auctor, urbem Bethel suâ aetate Betharen, id est, Domum iniquitatis appellatam esse. Atqui invisum nomen istud urbs ista primùm accepit, postquam in ea Jeroboam hos vitulos aureos collocavit; quod longè post horum Prophetarum tempora factum fuit.

3.o 1. Reg. c. 27. v. 8. Davidis excursiones in regiones Gessur, et Gersa commemorans Auctor, simul notat, eandem regionem olim, id est, tempore Davidis, à Sur usque ad Aegyptum frequentibus incolis cultam fuisse; quo innuere videtur, suâ aetate hanc regionem, et quidem à longô jam tempore desertam, et devastatam jacere. 4.to Ib. c. 9. v. 9. ait Auctor, Cosvivos, qui olim Videntes appellabantur 1. appellatos autem fuisse Samuele invivis agente constat; suâ aetate Nabi, id est, Prophetas dictos fuisse. Ergo hic Auctor videtur Samuele recentior. 5.o Ibid. c. 27. v. 6. ait, Urbem Siceleg ad Reges Juda pertinere ab eo tempore, quo David illius possessionem ab Achis obtinuit; quod probare videtur, cum primùm post divisionem Regnorum Juda et Israël Robo-

S. 104

229 ~~229. 233.~~

annum ~~inter~~ filium Salomonis inter, et Jerobo-
amum Regem Israël floruisse; eóque tem-
pore, quo quamvis Tribus Simeon subjecta
esset Regibus Israël, urbs tamen Siceleg in
hâc Tribu sita Regibus Juda parebat.

6°. Ibid. c. 30. v. 4. et 25. testatur,
Legem, quam David tulerat in milites,
ut scilicet præda æquali sorte dividereturur
inter eos, qui ad prælium descendissent, et
illos, qui ad Sarcinas remansissent, hâ ad-
huc ætate vigere: factum est hoc ex illâ die,
et deinceps.... quasi lex in Israël, usque in
diem hunc. Atqui hoc nec Samuelí, qui
eo tempore jam vitâ functus erat, nec Na-
thano, nec Gad, qui ipsâ Davidis ætate vi-
vebant, convenire videtur. 7mo

254.

Jb. c. 5. v. 5. memorat, Sacerdotes Dagon*
in memoriam eorum, quæ huic suo idolo
ad præsentiam Arcæ Domini humi dejecto,
manibus pedibúsque à trunco avulsis in Tem-
pli vestibulo jacentibus, acciderant, non cal-
care pedibus limen Templi sui usque in ho-
diernum diem; quæ verba satis remotum
tempus indicant.

* Dagon erat Philistæorum Numen mulierem referens, seu mulieris figuram. Ajunt fuisse Deum, vel Deam frumenti.

Hæc tamen, et alia plura, quæ pas-
sim in his duobus prioribus Regum libris
ad idem argumentum comparata occurrunt,
minimè officere videntur, quin eos partim
Samuel, partim Gad, et partim Nathan scrip-
sisse dicantur; quorum Scriptiones, seu
potiùs monumenta postmodum quidam
recentioris ævi Scriptor compilarit, atque di-
gesserit, neinon majoris nitoris, et claritatis
gratiâ eorumdem periodos, et dictiones quas-
dam ad suam ætatem, additis etiam, quæ
sensum illarum illustrarent, vocabulis, accom-
modaverit. Quare si Esdram divinò
sanè Spiritu afflatum hos libros recensuisse

B. O. 105

230.
~~234.~~ ~~218.~~ dixerimus, quidpiam rationi summâ conveniens proferre nos arbitrabimur. Id persuadere videntur tum horum librorum idea, et ratio, tum mirus ubique gestorum, animadversionum, narrationumque consensus, tum denique Stylus æquabilis, atque perpetuus narrationis contextus.

255. Tertii porrò et Quarti Regum Libri Auctorem, atque etiam ætatem definire, paris operæ negotium est.

Duobus Scriptorum seu Auctorum generibus libri Regum adscribendi videntur, 1º illis nempe, qui Annales, et Commentarios rerum suâ ætate gestarum descripserunt, utpotè ad quos Scriptores, seu commentarios, et Annales in his libris Lector frequentissimè revocentur, et remittantur, præcipue autem in Paralipomenis.* 2º Scriptoribus recentioris ævi, qui ex his annalibus, et Commentariis historiam suam digesserunt.

Vetera monumenta illa nusquam extant amplius, extitisse tamen olim, vel ex eo constat, quòd in memoratis Regum libris eorundem frequens occurrat mentio.

Hasce historias è veteribus monumentis illis digessisse, neuon horum binorum posteriorum de Regibus librorum Auctorem esse, seu potiùs compilatorem Esdram, communis est opinio. Patet illos esse unius Auctoris opus, 1º ob Styli æqualitatem, dictorumque, et gestorum connexionem. 2º Auctor illorum ex antiquis, quæ pones se habebat, monumentis historiam suam compilavit, quippe ad quæ Lectorem frequenter remittat. 3º Scribebat, aut ipso Captivitatis Babylonicæ tempore, aut post illam, ut qui de illâ

* 1 Paralip. c. 29. v. 29. remittitur lector ad libros Samuelis, Nathan, et Gad. 2. Paral. c. 9. v. 29. ad lib. Ahiæ, et Addo Propket. c. 12. v. 15. ad libros Semeiæ, et Addo. c. 13. v. 22. ad librum Addo Videntis. c. 16. v. 11. ad librum Regum Juda. c. 20. v. 34. ad verba Jehu filii Hanani, quæ digessit in libros Regum Israël. c. 25. v. 26. ad libros Regum Juda et Israël. c. 26. v. 22. ad Scriptiones Isaiæ filii Amos Prophetæ. c. 27. v. 7. ad librum Regum Israel et Juda. c. 28. v. 26. ad eundem lib. c. 32. v. 32. ad visionem Isaiæ Prophetæ, et librum Regum Juda et Israël. c. 33. v. 18. ad Sermones Regum Israël. c. 35. v. 26. et 27. ad librum Regum

231.

jam quasi per triginta annos durante mentionem facere videatur lib. 4. Reg. c. ult. Scribátque c. 17. v. 23. Decem tribus suâ adhuc ætate Assyriorum premi servitute, ob crimina sua nempè, secundùm Prophetarum prædictiones. 4°. Animadversiones, et recapitulationes, quas subinde texit, probant, eum iis, quæ scribit, non fuisse contemporaneum, verùm quòd sub fide monumentorum quæ penes se habet, scribat*. 5°. omninò verisimile est, eum fuisse Sacerdotem; totus enim est in describendis iis, quæ Templum, Religionem, Cæremonias, Festa, cultum Divinum, Principum pietatem, Prophetarum constantiam, Criminum punitionem, Dei in impios vindictam, et in justos pietatem respiciunt. Magnam præterèa in Davidis familiam propensionem prodit; de Regibus Israël autem nonnisi perfunctoriè, et quasi per transennam duntaxat loquitur, totus in recensendis Regum Juda gestis.

Juda et Israel. c. 36. v. 8. ad eundem librum.

* lib. 4. Reg. c. 20. et seq. usque ad c. 24.

Quæ omnia cùm Esdræ apprimè conveniant, valdè probabile est, eum horum librorum Autorem, aut, si mavis, Compilatorem esse.

Verùm, ne quidquam hic nos omisisse videamur, referenda etiam nobis sunt ea, quæ in iis libris reperiuntur Esdræ ætati non satis, prout aliquibus videtur, convenientia. 1°. cùm idorum Autor scribit, Arcam hâ adhuc ætate in Templo servari, 3. Reg. c. 8. v. 8. 2°. Regna Judæ et Israël etiamnum existere, Ib. c. 12. v. 19. 3°. Mensium Dio, et Bul nomina commemorat, Ib. c. 6. v. 1. et 38. quæ tamen nec Hebraïca sunt,

256.

236. 232. nec Chaldaica, atque ætate Esdræ prorsus in oblivionem abierant. 4.to Ubique fermè loquitur, tanquam rebus, quas narrat, contemporaneus, quamvis Esdras iis rebus, et gestis longè posterior fuerit.

237. At hæc omnia facilè cum nostrâ sententiâ conciliari possunt: Dicimus enim, Esdram ea antiqua, quæ penes se habebat, Annalistarum, et Prophetarum monumenta ita compilasse, ut ferè semper illa de verbo ad verbum reddiderit; quo candor, et veritas hæ narrationis apprimè commendatur; utpotè, qui Religioni duxerit, vel in minimô monumentorum horum sensum aut verba immutare.

238. Superest hîc modô, ut etiam iis respondeamus, quæ contra veritatem, et autoritatem horum Quatuor de Regibus librorum objici solent, atque quidam illorum textus, qui difficultatem aliquam parere videntur, à nobis exponantur. Igitur

Ob. 1.o 1. Reg. c. 13. v. 13. ait Samuel ad Saulem, quòd, si ipse illa, quæ Deus ei præceperat, custodivisset, jam nunc Dominus præparasset Regnum ipsius super Israël in sempiternum. Atqui longè jam antèa Regnum istud Tribui Judæ fuerat promissum, ut constat Gen. c. 49. v. 10. ubi Jacob Patriarcha sic vaticinatur: Non auferetur sceptrum de domô Juda, nec dux de femore ejus, donec veniat, qui mittendus est.

Resp. adduti textus non eodem modô Regnum Israël Saulî, et Juda promittunt et prædicent. prior enim conditionatè tantum promittit idem Saulî; posterior verò absolutè illud Judæ promittit: hoc est, Saulî promittitur sub

conditione, seu ex hypothesi, quòd fideliter 233.
Dei mandata servaret; et quia longè antèa praeviderat Deus, Saulem à tali conditione deflexurum, et mandata ha fideliter non servaturum; ideò etiam longè antèa Patriarcha Jacobi ore absolutè praedicere potuit, Sceptrum illud in Domò Judâ permansurum usque ad Messiae adventum.

Ob. 2.do 2. Reg. c. 8. v. ult. Dicitur 259.
filii autem David Sacerdotes erant; et tamen David non erat de Tribu Levi, sed de Tribu Juda, in qua Tribu nihil de Sacerdotibus Moyses locutus est, inquit Apostolus, Heb. 7. v. 14.

Resp: vox Hebraea Choken, quamvis significat Sacerdotem propriè dictum, tamen interdum usurpari ad designandum Principem, Magnatem, Praesidem, vel populi Ducem, qui omnes, quia apud Regem ita familiares sunt, ac Sacerdotes apud Deum; ideò per Catachresim, seu vocabuli abusionem familiares, seu Magnates, et primi apud Regem vocantur interdum Sacerdotes; si ergo etiam filii David, quia primi ad ipsius manum erant, ut habetur 1. Paralip. c. 18. v. 17. Sacerdotes hoc loco nuncupantur.

Ob. 3.tio Lib. 3. Reg. c. 6. v. 1. Dicitur 260.
Salomon aedificare coepisse Templum Domini annò quadringentesimo octuagesimo post egressum filiorum Israël ex Aegyptò. Atqui ex libris Josue, et Judicum habemus, longè plures annos abisto egressu effluxisse usque ad coeptum à Salomone Templi hujus aedificium. Ergo.

Ad hanc objectionem varii varia respondent. 1.o Quidam ajunt, locum hunc esse vitiatum, et locò Quadringen-

~~238.~~ ~~[illegible]~~. tesimô legendum esse Quingentesimô.

2.º Alii dicunt, citatô locô intelligi tantùm annos illos, quibus Israelita ab egressu suô ex Ægyptô Judices habuêre, non verò illos, quibus Judicibus destituti, in servitute, et oppressi fuerunt. 3.º Volunt alii, annos illos, quibus dicuntur Hebræi fuisse oppressi, sub illis annis contineri debere, quibus Judices habuisse dicuntur, ita ut e.g. anni Judicis alicujus, qui antequam demò opprimerentur, et in servitutem redigerentur Hebræi, rebus illorum præfuit, toto illius oppressionis tempore adhuc numerari intelligantur. 4.to Alii censent, Judices illos non fuisse universales, et successivos, adeo ut varii in variis Hebræorum partibus simul vixerint; nec etiam pariter ~~[illegible]~~ invasiones hostium fuisse universales, et successivas, sed simul quandoque in variis locis audisse. 5.º Alii communi consensu tuentur, verò spatium illud ab egressu filiorum Israel usque ad ædificationem templi, quæ contigit an. m. 2993. an. 4.to regni Salomonis mense 2. die 2. fuisse 480. annorum, non egressi sunt Israëlitæ ab Ægyptô an. mundi 2513. Templi autem fundamenta à Salomone jacta sunt an. m. 2993. ut dictum nempe illius anni mense 2. die 2. Quod si annorum, qui inter illud spatium effluxerunt, computus iteratur, tunc invenietur, illos numerum 480. annorum numerum æquare. Unde subinde in libro Judicum, ubi ponitur numerus cardinalis annorum, intelligi oportet numerus ordinalis; sic, cùm e.g. Judicum c. 3. v. 11. dicitur quievisse terra

quadraginta annis, idem sit, ac si diceretur 235 ~~240~~.
quievisse quadragesimo anno post quietem
scilicet in eâ à Josue primùm constitutam.
Hæc opinio eo potissimùm firmatur, quòd,
dum hic, et alibi in libro Judicum Vul-
gatæ nostræ editionis legitur quadra-
ginta, vel octuaginta annis, vox hæc
annis in Hebræo legatur in singulari
numero Schanah, non verò in plurali
Schanim.

Ob. 4.to Eodem c. 6. v. 38. ejusdem 261.
libri Tertii Regum Templum Jerosolymi-
tanum à Salomone ædificatum, dici-
tur coeptum, et perfectum intra septem
annos, fuit enim coeptum anno 4.to Regni
Salomonis, et perfectum anno ejusdem
undecimo. Atqui Joan. c. 2. v. 20.
dicitur non fuisse ædificatum nisi 40.
annorum spatio. Ergo p.

3. 207

Resp. Apud Joannem Sermo non
est de Templo à Salomone ædificato, sed
de illo, quod ædificavit Herodes, aut saltem
ædificare cœpit, et quod 46. annorum spa-
tio duntaxat perfectum est.

Ob. 5.to Ib. c. 15. v. 14. Dicitur de 262.
Rege Asa, quòd excelsa non abstulerit;
et tamen 2. Paralip. c. 14. v. 2. contra-
rium de eo aperitur. Ergo p.

Resp. fuêre apud Judæos duplicis
generis excelsa, hoc est, altaria, templá-
que in altioribus locis erecta, videlicet
alia, quæ erant falsis numinibus dicata,
alia autem, quæ vero Deo sacra erant;
priora abstulit, et evertit Asa, ut habe-
tur 2. Paralip. posteriora verò non ab-
tulit, ut dicitur loc. cit. 3. Reg.

236. ~~240.~~ ~~239.~~ C Ob 6.to Ibid. c. 22. v. 15. Mentitus
263. videtur Michaas Propheta, dum interrogatus ab Achab, an ire deberet ad praeliandum, nene? respondit, Ascende, et vade prospere, et tradet Dominus in manus ~~Prospe~~ Regis p.

Resp. Michaam ibi non ex hâ, sed Regis Achab, falsorumque Prophetarum ipsius mente loqui, et ironicè duntaxat, ut sic per ironiam loquendo, Regem ipsum à falsis suis Prophetis deceptum ostendat, prout subsequentes citati Cap. textus manifestè declarant.

264. Ob. 7.mo Lib. 4. Reg. c. 8. v. 26. dicitur Ochozias viginti duorum annorum fuisse, cùm regnare coepit; et contrà 2. Paralip. c. 22. v. 2. dicitur fuisse tunc quadraginta duorum annorum. Ergo p.

Resp. Mendosum ac vitiatum esse illum Paralip. c. 22. v. 2. textum, et ibi ponendum ac legendum esse viginti duorum, ut 4. Reg. c. 8. legitur, non verò quadraginta duorum. Ratio est, 1.o Quia tam in Syriacô, quàm in Arabicô textu, et etiam in versione Septuaginta Interpretum jussu Sixti V. Papæ à Cardinali Caraffa Romæ an. 1587. editâ legitur cit. cap. Paralip. viginti duorum, et non quadraginta duorum. 2.o quia aliàs sequeretur, Ochoziam suô patre Joram biennio seniorem fuisse; nam Ochozias statim, et immediatè post Patrem suum Joram coepit regnare; vixit autem Joram pater quadraginta duntaxat annos; ergo si Ochozias fuisset quadraginta duorum annorum, cùm regnare coepit, sequeretur evidenter,

dicendum fore, quod Ochozias patre suo Jo- 237 ~~241~~.
ram biennio senior fuisset, quod plusquam
absurdum est.

De libris Paralipomenon. 265.

Paralipomena nomen Græcum sonat idem ac Prætermissa, quo duos historicos Sacræ Scripturæ libros ideo intelligimus, qui libris Regum Supplementi loco adjecti sunt, quibus nempe res in illis prætermissæ, vel per compendium duntaxat narratæ, exhibentur. Hebræi ideo Dibrejamim, id est, verba dierum, seu Ephemerides nuncupant, alii Chronica eos appellant.

Primus Paralipomenon liber compendio repetit, ac enarrat propagationem gentis Israëlitarum ab Adamo usque ad Salomonem, et veluti methodo Chronologica breviter partim ea perstringit, quæ in Pentateucho, libris Josue, Judicum, et Regum duobus prioribus jam recensita fuere; et partim, quæ ibidem prætermissa fuerant supplet.

Secundus à Salomone incipit, neque ea describit, quæ evenerunt ab unctione Salomonis in Regem usque ad liberationem populi Judaici à captivitate Babylonica, seu usque ad tempus illud, quo Cyrus Persarum Rex Judæis ad propria remeandi facultatem dedit, usque ad finem scilicet Sextæ mundi ætatis, et initium Septimæ*, quod incidit in an. m. 3469. ant. Chr. 531. ant. Dr. 535. Qua sexta mundi ætas protenditur usque ad Adventum Christi, qui incidit in an. m. 4000. quo Septima mundi ætas incipit, usque ad finem illius duratura.

in 2ta 108

* Sexta mundi ætas à liberatione populi Israëlitici à captivitate Babylonica usque ad adventum Christi. ab an. m. videlicet 3469. ant. Chr. 531. ante Dr. 535. usque ad an. m. 4000. ante

aram Chr. 4. quo Septima mundi ætas inierit duratura usque ad finem mundi; nisi, quod nemo sit, nova quædam et prodigiosa Epocha addat octavam; et alia alias. 288.

Multa in hoc secundo Paralipomenon libro repetuntur, necnon clarius et fusius pertractantur, quæ in duobus Regum posterioribus strictim, et obscurius adnotata jam fuerant.

Horum binorum librorum Auctor etiamnum latet. Vulgo Esdræ adtribuntur, ex ratione, quòd primùm post Captivitatem Babylonicam exarati fuerint. Id probare videtur 1º. Styli similitudo, atque annotationes post deductam interdum longam eventum seriem adjectæ. 2º. Quòd Auctor post Captivitatem illam floruerit, constat ex relato ibidem c. ult.* Cyri pro Judæorum libertate decreto; prout etiam ex genealogiâ Davidis usque ad Zorobabelem deductâ, qui Judæos è captivitate reduxit. 3º. denique ex phrasibus Esdræ ætate peculiariter usitatis.

* Lib. 2. paralip. c. ult.

Verùm his conjecturis officere videntur sequentia: 1º. genealogia Zorobabelis, quæ ad duodecimam usque generationem deducitur. Atqui Esdras non potuit supparis sibi viri generationes videre. Ergo &c. 2º. Sæpè Auctor eundem rerum statum suâ ætate manifestè innuit, quo e.g. sub Salomone, et ante captivitatem fuerat*. Atqui hoc de suâ ætate Esdras affirmare non potuit, cùm tunc rerum Judaicarum status longè diversus esset ab eo, qui fuerat Salomonis, et ante captivitatem tempore. Ergo &c.

* 1. paralip. c. 4. v. 41. et c. 5. v. 22. et 26. Item 2. paralip. c. 5. v. 9. et c. 8. v. 8. ac denique c. 21. v. 10.

Responderi potest, ad 1mum Hanc Zorobabelis genealogiam deinceps his libris fuisse additam.

Responsio autem ad 2dum ex iis habetur, quæ supra diseruimus, ubi Esdram autorem, seu potiùs compilatorem librorum Regum constituimus, nempè quòd Esdras ex antiquis et authentiis monumentis historiam hanc compilaverit, et adornaverit, quæ nihil immutata, ut candorem, et hæ narrationis veritatem eò magis palam faceret, de verbò ad verbum ferè semper reddiderit; undè factum, ut in iisdem libris eadem monumenta sæpiùs laudari, ex scribi aliquando, et non raro compendiò referri contingat. Quidquòd longâ interdum fragmenta ex illis exscripta recitentur, ne verbò quidem mutatò, imò nec discrepantibus inter se testimoniis conciliatis. Hinc pluries ejusdem viri genealogiam ibidem deductam invenies. 239.

Occurrit 1. paralip. c. 2. v. 15 textus, qui difficultatem aliquam habere videtur. Dicitur siquidem ibidem, quòd David fuerit septimus, et ultimus Isai filius. Et tamen 1. Reg. c. 16. v. 11. fit mentio octo filiorum ejusdem. 268.

Resp. Verè septimum, et ultimum Isai filium fuisse David; sed præter septem à se genitos, alium adhuc habebat filium Isai, adoptivum nempe, Jonathan videlicet filium Samaa, seu nepotem ex tertiò filiò suò Samaa, qui adductò 1. Regum c. 16. inter ipsius reliquos filios collocatus est.

240.
~~244.~~ ~~228.~~
259.

De libris Esdræ.

Quatuor libri Esdræ nomine insigniti ~~aperantur~~ circum feruntur, quorum duo priores in Canone Ecclesiæ Latinæ recensentur, duo posteriores verò velut Apocryphi* ab eâ rejiciuntur. Duo priores apud Hebræos in unum librum coalescunt.

Auctorem primi Esdram ipsum esse, res est aperta, ut qui in eo à se propriorum oculorum suorum testimoniò probatas historias recensens, in primâ personâ loquatur.

Nihilominus arbitratur Huetius* Scriptorem sex priorum hujus libri capitum alium esse ab Esdrâ, ex his verbis, unde Caput septimum sumit initium: Post hæc autem verba, in regno Artaxerxis Regis Persarum, ipse Esdras ascendit de Babylone. Nam, inquit laudatus Huetius, cum Jerosolymæ fuerit tempore Darii Hystaspis Scriptor priorum sex capitum, Esdras autem primum Jerosolymam venerit regnante Artaxerxe, qui post Darium tenuit imperium, sequitur, alium esse sex priorum capitum Scriptorem, quàm Esdram.

270. Sed hæc non obstant, quominus totum librum scripsisse dicatur Esdras. Enimverò certum non est, sed mera conjectura est Esdram non fuisse Hierosolymæ tempore Darii Hystaspis. Et quamvis ponatur, quòd ibidem tunc nondum fuerit, cùm ea, quæ ~~ibidem~~ facta esse narrantur sex illis prioribus capitibus, evenerunt, nec fuerit unus ex Judæis respondentibus Thatkanai Duci, et Stharbuzanai, eorúmque Consiliariis,

* Apocryphus vox græca rem occultam, et abscónditam significat. Stylo Ecclesiastico nomen istud illis libris tribuitur, quorum Auctores non modò sunt ignoti, sed etiam nullius aut saltem dubiæ fidei.

* Demonst. Evang. propositi. 4. de lib. Esdræ pag. mihi 356.

sta 109

cùm hi abeis quærerent*, quisnam ipsis facultatem tribuisset Templum reædificandi, quod tamen valde probabile est; hæc tamen postmodùm ex illorum, qui tum erant Jerosolymæ, relatione, ubi ipse illuc advenit, utique resciri potuit, iisque, ~~illa~~ quorum ipse oculatus testis fuit, illa attexere. Non ergo necessum videtur, ut Opus istud ita dividatur, quò alicui alteri sex ista priora capita tribuantur, quàm ipsi Esdræ. 271.

* 1. Esdræ c. 5. v. 3. et seq.

Secundus Liber Esdræ, quamvis ipsius nomine sit inscriptus, Nehemiæ tamen vulgò tribuitur, quòd ea contineat, quæ simul ab Esdrâ et Nehemiâ gesta fuerunt. Olim tam apud Hebræos, quàm apud Græcos bini hi libri, prout jam de Hebræis à nobis dictum, unò volumine continebantur. 271.

Leviora huic libro addita videntur, quæ Nehemiæ ætati non satis conveniunt, aut saltem non satis convenire videntur, ut quando ibidem fit mentio Summi Sacerdotis Jeddoa, seu Jaddi, et Regis Darii*; quorum prior Jaddus est, qui occurisse dicitur Alexandro Magno Jerosolymam venienti an. m. 3672. Darius autem Codomannus ab Alexandrò Magnò an. m. 3674. regnò privatus est, et vitâ. Nehemias verò mortuus ofa perhibetur an. m. 3580.

* 2. Esdræ c. 17. v. 22.

Tertius Esdræ liber apud Græcos velut Canonicus suscipitur. Non differt à primò; variis tamen additamentis interpolatus est, quale inter alia est historia trium Corporis Darii Custodum, inter quos 272.

~~240.~~ ~~290.~~ recensetur Zorobabel, qui cùm de re fortissimà propositam à Rege quæstionem solvere aggressi essent, ipse Zorobabel omnium assensu, quòd definiisset, rerum omnium fortissimam esse veritatem, probabiliora dixisse visus, facultatem redeundi Jerosolymam, illúmque Saravala à Nabuchodonosore anteà asportata referendi, Templúmque instaurandi obtinuit in præmium. Sed hunc librum, ut diximus, Ecclesia Latina inter Apocryphos, ob illa nempe additamenta, rejecit.

273. Quartus equidem Esdræ nomen præ se fert, sed immeritò; utpotè, qui miris fabulis, et paradoxis abundet. Diem enim Judicii proximum esse, omnésque tum bonorum tum impiorum exindè adduendas ab inferis esse animas docet. Tradit insuper duo monstra jam à mundi exordiò esse creata, quibus oppiparum convivium Deus electis post resurrectionem instruet. Decem Tribus ad incolendam regionem Arseret transmigrasse. De Jesu Christò, ac de Apostolis non minùs clarè, quàm ipsum Evangelium loquitur. Et cùm olim Alcoranum Mahometis legerimus, subit mentem dubitatio, num Mahometes ad hujus libri exemplum Alcoranum suum non effinxerit, similia enim paradoxa in eo deprehendere est.

Ecclesiarum Græca et Latina quin et ipsius Judæorum Synagoga sententiâ inter apocryphos rejectus

Eta
Pag 110

est, quamquam interdum ab aliquibus 243. ~~181.~~ ~~247.~~
Patribus laudetur, et Ecclesia Latina
ex eo sententias aliquas in suum offi-
cium transtulerit. Textus idius
Græcus interiit; Hebræus usquam
extitit; Latinus plerumque in nos-
tris Biblis ad calcem imprimitur.
verùm dimissis apocryphis his duobus
libris, ad binos priores authenticos
et Canonicos redimus.

Igitur liber primus Esdræ decem 274.
Capitibus absolvitur, et solutam Israëlita-
rum captivitatem, restitutámque liber-
tatem describit. sub Cyró Persarum Rege;
numerum etiam init eorum, qui cum Zo-
robabele in patriam reversi sunt. fun-
dationem Templi, insidias hostium Tem-
pli et Urbis instaurationem impedire co-
nantium, illúsque interruptionem
usque ad 2dum regni Darii annum,
mundi 3485. ant. Chr. 515. ant. Cr. 519.
quo Judæi opus istud demò aggressi sunt,
commemorat; ut et, quòd, expletô Tem-
pli ædificiô, Judæi uxores alienigenas
dimiserint. Nonaginta quatuor ir-
cíter annorum historiam liber iste com-
plectitur, ab an. M. videlicet 3457. an-
te Christ. 543. ante Cr. 547. quo Cyrus
Judæos omnes manumisit, atque libe-
ram in patriam suam redeundi ipsis po-
testatem fecit; qui annus in Scriptu-
râ primus ipsius nuncupatur, quòd
eo primùm imperium suum in uni-
versum Orientem prorogaverit, usque
ad an. M. 3551. ant. Chr. 449. ante Cr.

~~248.~~ 453.tium qui fuit vigesimus Artaxerxis Persarum Regis, quo nempe Israëlitæ tandem, prout dictum, alienigenas uxores suas dimiserunt*.

* 1. Esd. c. ult.

275. Secundus Esdræ nomine inscriptus liber, qui aliàs Nehemiæ dicitur, 13. Capitibus absolvitur. Agit, sicut primus, de instauratione Templi; murorum Urbis Jerusalem extructione; de numerô populi à captivitate in patriam redeuntis; de divinô cultu à Levitis instauratô, p. Cap. 13. addit aliqua, quæ gesta fuêre ab an. 20. Artaxerxis, usque ad an. 32. imperii ipsius p.

276. Fuit autem Esdras è Sacerdotali genere, et justa aliquos Summi Sacerdotis Seraiæ à Nabuchodonosore, post captam Jerosolymam, in Reblatha occisi filius, probabilius alii censent, eum illius fuisse nepotem, vel etiam abnepotem. Babylone Jerosolymam, Cyrô regnante, an. m. 3468. ant. Chr. 532. ant. Dr. 536. primò rediisse vulgò creditur. Babylonem regressus sub Artaxerxis Longimani Persarum Regis imperiô, faultatem ab eo impetravit urbem Jerosolymam reædificandi. Jam enim sub Dariô Hystaspis filiô, qui Cyri de reædificandô Templô edictum confirmaverat, Templi Structuram, quæ priùs intermissa fuerat, perfecerant Judæi.

277. Nehemias verò libri 2di Esdræ Auctor, quique lib. 1. Esd. c. 2. v. 63. et lib. 2. c. 7. v. 65. vocatur Atherseta, id est, Pincerna Artaxerxis Longimani, nobili prosapiâ Judæorum oriundus, Haliâ, seu Chiliâ patre, tempore Cap-

tivitatis Babylonica Babylone natus, juntà quosdam è Sacerdotum genere, juntà alios verò Regiò sanguine, ex Tribu Judà ortum duxit. Sub Artaxerxe Longimanò Jerosolymam regressus una cum Esdrâ Urbem demùm ædificavit, p. 245.

De Libro Tobiæ. 278.

Liber hic utriusque Tobiæ Patris nempè è Tribu Nephtali in Cades ejusdem Tribûs Metropoli nati an. m. 3262. ant. Chr. 738. ant. Cr. 742. et filii, qui natus perhibetur circa an. m. 3280. ant. Christ. 720. ant. Cr. 724. quatuordecim Capitibus historiam complectitur et gesta; ac præcipuè in eo ostenditur, quanta sit orationis virtus, qualisque debeat esse usus, et finis conjugii, conjugatorúmque vita. In eo etiam referuntur calamitates, quas cum omni familiâ suâ Tobias in Ninive, quò à Salmanasare Assiriorum Rege expugnatâ post triennalem obsidionem Samariâ captivus unacum uxore, et filiò, ei circa an. m. 3281. natò, deportatus fuerat an. m. 3283. ant. Chr. 717. ant. Cr. 721. tempore Sennacherib, qui Salmanasari successerat repertus est. Obiit Tobias Pater an. m. 3363. ant. Chr. 637. ant. Cr. 641. in Ninive. filius ejus verò Tobias junior diem clausit Ecbatanis an. m. 3380. ant. Chr. 620. ant. Cr. 624.

Ab ipsis Patre, et filiò liber hic 279.
exaratus, vel saltem ex ipsorum Commentariis conscriptus fertur. Id non obscurè innuitur c. 12. v. 20. ubi; Narrate, inquit ad ipsos Angelus Raphaël, om-

Ztima pag 112

~~250.~~ ~~244.~~ nia mirabilia ejus (: Dei nempè :) Græcus verò textus sic habet: Scribite in libro, quæcunque evenerunt. Complura etiam in eo exarata leguntur, quæ nulli alteri, quàm ipsis innotescere potuerunt.

Nonnulla tamen ab incertò autore aliquo fortè ex Tobiæ Nepotibus, esse adjecta consentit Sanior pars Interpretum. Et capita quidem duodecim priora à Tobiâ Patre, à Tobiâ filiò autem decimum tertium, et pars decimi quarti, ubi Senioris Tobiæ narratur obitus usque ad postremos duos versus, hos verò, quibus nempè Tobiæ junioris mors continetur, ab incertò Autore esse tradita videntur.

280. Chaldaïcè, quæ lingua Hebræis communis tum temporis erat, atque in illis partibus, ubi Tobias morabatur, in usu erat, scriptum constat, ex cujus fideli Hebraïcò apographò Hieronymus Latinam suam versionem adornavit, quam Ecclesia Catholica suscepit.

Huëtius tamen* omnium Libri hujus interpretationum antiquissimam, et proinde purissimam, necnon exemplari similimam esse. Græcam ait, quâ, ut et veteri Latinâ ad illam accuratâ, usos esse Auctorem Constitutionum Apostolicarum, quæ Clementi S. Petri Discipulo adscribuntur, Polycarpum, Clementem Alexandrinum, aliosque Patres Græcos et Latinos Hieronymò vetustiores tuetur.

Librum hunc Canonicum et divinæ auctoritatis esse tenet universa Ecclesia Catholica post Concilium Tridentinum Sess. 4. Ob id eandem temeritatis arguunt Acatholici, sed immeritò. Contra quos proindè ponitur

* Demonst. Evang. prop. 4. pag. 362. edit. Lipf. 1694.

Conclusio. 247. ~~255.~~ ~~251.~~

Ecclesia Catholica meritò Librum Tobiæ Canonicis et divinæ Auctoritatis libris adnumerat. 281.

Pb. Conclusio 1.° iisdem argumentis quibus supra part. 1. c. 5. à num. 56. probavimus, ad solam Catholicam Ecclesiam pertinere Scripturarum Sacrarum Canonis determinationem, et definitionem, quæ vide ibidem.

Pb. 2.° auctoritate Scripturæ Sacræ. 282.

1.° Ex ipso Tobiæ libro. Ibid. c. 12. v. 20. Deus utrique Tobiæ per Angelum præcipit, ut historiam suam narrarent, atque, prout textus græcus habet, scriptò memoriæ mandarent. Atqui evidens esse videtur, quòd, qui eis præcipit, ut quæ sibi ipsos evenerant, scriberent, etiam ipsis adfuerit, eósque illustrârit, dum ea scribebant, p. Ergo liber iste est à Deo inspiratus, divinâque auctoritatis, adeoque meritò ab Ecclesiâ inter Canonicos relatus.

2.° Sequentium ætatum Scriptores Sacri quasdam hujus libri sententias usurpavêre, ut 1.° Ecclesiasticus tam Tobiæ c. 4. v. 11. expressam sententiam: Eleemosyna ab omni peccatò, et à morte liberat, et non patietur animam ire in tenebras, sic cap. 29. v. 15. repræsentat: Conclude Eleemosynam in corde pauperis, et hæc pro te exorabit ab omni malò. 2.° In eodem Tobiæ cap. v. 16. legitur hæc sententia: Quod ab alio oderis fieri tibi, vide ne tu aliquando alteri facias, quam protulit Christus ipse Matth. c. 7. v. 12. et Luæ c. 6. v. 31.

~~282.~~ his verbis: omnia quæcunque vultis ut faciant vobis homines, et vos facite illis. Matth. 7. v. 12. Item, Prout vultis ut faciant vobis homines, et vos facite illis similiter. Luc. 6. v. 31. 3°. Scripsit Tobias c. 13. v. 20. et seq. Beatus ero, si fuerint reliquiæ seminis mei ad videndam claritatem Jerusalem. Portæ Jerusalem ex Saphiro, et Smaragdo ædificabuntur, et ex lapide pretioso omnis circuitus murorum ejus: ex lapide candido, et mundo omnes plateæ ejus sternentur. Atqui talis fuit propemodum ista Jerusalem, quam Joannis ostendit Angelus in Apocalypsi c. 21. v. 18. et seq. ut ea, quæ ibi enarentur, legenti patet; hæcque conveniunt doctrinæ vetustiorum Prophetarum, qui Jerosolymæ, ac montis Sion, et civitatis Dei symbolo ac nomine Ecclesiam Christi præsignificare solebant. Ergo Liber Tobiæ meritò censendus est à Deo inspiratus fuisse æquè ac libri Sacri illi, qui descriptas ex eo sententias referunt. p.

283. Pb. 3°. Conclusio ex Traditione Judæorum, qui, prout testantur Origenes, Epist. ad Africanum, Hieronymus, præfat. in Tobiam, et Judith. Sixtus Senensis, lib. 8. Bib. Sac. Et Grotius, præfat. in Tobiam, librum hunc non modò legebant, sed et in summo pretio habebant, necnon divinis, et sacris, seu Agiographis, idest, sanctis Scriptis adnumerabant. Ergo et Canonicum censuerunt.

284. Pb. 4.to Ex Traditione Christiana Ecclesiæ. Non secus ac cæteris libris Canonicis eo utuntur S. Polycarpus, in suâ Epistolâ. S. Clemens Alexandrinus, in lib. Hypotyp. Origenes, lib. 3. cont. Cels. Auctor Constitut. Apost. quæ Clementi Papæ I. ad-

scribuntur, lib. 1. c. 1. et lib. 3. c. 15. S. Basilius, orat. de avaritiâ. S. Ambrosius, lib. de Tob. c. 1. S. Hieronymus, Præfat. in Job. S. Augustinus, In Psal. et lib. 2. de Doct. Chr. 249. ~~247.~~ 293.

Illum etiam tanquam Scripturam divinam laudat S. Cyprianus, lib. 3. testim. et lib. de opere et Eleemosinâ. Inter libros Deutero-Canonicos numeratur ab Isidoro, lib. 6. Etymolog. c. 1. à Cassiodoro lib. 1. divin. lect. à Rabanô Mauro lib. 2. de Inst. Cleric.

Recensetur etiam in Catalogô Librorum Sacrorum à Concilio Hipponensi an. 393. celebratô can. 98. à Concilio III. Carthaginensi an. 397. can. 47. à Concilio Romanô sub Gelasio I. Papâ, an. 494. celebratô. à Concilio Florentinô sub Eugenio Papâ IV. an. 1438. in Decretô Unionis Latinos inter et Græcos. Et denique à Concilio Tridentinô an. 1548. inchoatô, et an. 1563. finitô, Sess. 4. Jam pridem annô scilicet 400. Innocentius Papa I. idem velut divinæ auctoritatis habendum esse definiverat, Epist. ad Exuperium. Quibus testimoniis Ecclesia Traditionem circa libri Tobiæ divinitatem satis superque fundatam esse censemus. Ergo etiam meritô velut Deutero-Canonicus suscipitur ab Ecclesiâ.

Ob. denique 5.to Rationibus Theologicis. 1.o Ut ab auctoritatem habente liber aliquis tanquam Canonicus, et divinus agnoscatur, et declaretur, hæc tria servare debet. 1.o ut habeat Veterum circa idius divinitatem testimonia. 2.o ut idem ad alios Canonicos libros comparatum iisdem similem, et conformem reperiat. 285.

Prima P. pag 113.

3.º denique, ut accedat communis populi Christiani sensus, et sententia illum velut divinum ultrò suscipientis. Atqui hæc tria observavit Ecclesia circa librum Tobiæ. Ergo meritò illum Canonicum et divinâ auctoritate præditum declaravit.

Maj. à nemine, nisi qui communem sensum exuerit, negari potest, quippe cùm omnes consentiant, hæc tria esse veros divinitatis libri alicujus caracteres.

Min. verò patet, et quidem quantùm ad 1.num ex primùm adductis veterum Patrum, Romanorum Pontificum, et Conciliorum testimoniis, quæ apertè monuerunt, librum hunc, quamvis à magnâ illâ Judæorum Synagogâ tempore Esdræ celebratâ, adeoque ab Esdrinô Canone testimonium non habeat, idcò tamen antè ab Ecclesiâ Apostolicâ, seu Apostolis ipsis, quod utique sufficit. Apostoli enim potuerant sine aliis testimoniis declarare, librum hunc esse Canonicum. Atqui hoc illos fecisse produnt adducta priori argumentô tum Patrum, tum Conciliorum, tum Romanorum Pontificum testimonia; sciùs enim hi SS. Patres et Concilia, necnon Romani Pontifices non tam constanter asseruissent, illum esse divinum, nisi ut talem eum ab ipsis accepissent Apostolis. Ergo &c.

Quantùm ad 2.dum verò, idcò patet ex ipsâ hujus Tobiæ libri cum aliis Scripturis Sacris Codicibus collatione, ut qui, quemadmodùm et illi, nihil nisi divinum spiret; et eò fortiùs, quòd, prout 1.º argumentô ostendimus, alii recentioris ævi

sacra Scriptura libri ex eo mutuatas, et exhiptas Sententias contineant. Ergo p. 251. ~~[illegible]~~. 295.

Quoad 3tium nemo negare potest, hunc librum paulatim, et jam ante Ecclesiæ definitionem ab omnibus Christianis pro Canonicô, et divinô receptum fuisse; quod addueta priori argumentô testimonia manifestè evincunt; ad quæ utique etiam respexit Ecclesia, cùm illum Canonicum declaravit.

Ob. 2°. Ex eo, quòd Ecclesiæ Christianæ ad minimum eadem auctoritas tribui debeat, ac olim Synagogæ data fuit. Atqui Synagoga habuit auctoritatem definiendi, quinam libri pro Canonicis essent recipiendi, prout omnes concedunt. Ergo à fortiori eadem Auctoritas Ecclesiæ Christianæ concedi debet. vide ea quæ part. 1. c. 5. à pag. 86. disputavimus.

Solvuntur Objectiones. 286.

Vetus Ecclesia seu Synagoga librum Tobiæ non agnovit tanquam Canonicum. Ergo nec Nova, seu Christi Ecclesia illum pro Canonicô agnoscere potuit. Ant. est certum, eoquòd in Ebrinô Canone, qui editus est auctoritate Synagogæ magnæ, minimè continetur. Cons. prob. Præcipua divinitatis libri alicujus ratio ex Traditione repetitur. Atqui idem circa librum Tobiæ non habet Ecclesia. Ergo p. Min. prob. Si eam habet, tum vel maximè à Synagogâ. Atqui ab hôc illam non habet, quippe quæ librum istum in Canonem suum non retulit, ac proinde nec pro divinô habuit. Ergo p.

~~286. 290.~~ Resp. neg. cons. primi argum. et min. secundi. Ad 3tium Dist. maj: si eam habuit, tunc vel maximè à Synagoga, si per Synagogam universa Judeorum Ecclesia intelligatur. conc. si solummodò magnum illud Synedrion tempore Esdræ celebratum intelligatur, neg. maj. Equidem Synedrium istud, seu Synagoga magna librum Tobiæ in Canonem suum non retulit; cùm enim eo tempore maximis rerum difficultatibus gens Israëlitica, quamvis jam patriæ, et libertati redditæ, premeretur, Esdras, quantumlibet studiosus et diligens, nondum omnes gentis suæ historias et veteris memoriæ monumenta à popularibus suis scripta colligere potuerat. Quæ postmodùm jam Canone clausò et obsignatò à aliis primùm reperta, in eo locum non habuerunt; eo quòd, ut ait Josephus*, jam tum temporis defecerat series Prophetarum, quorum autoritate libri in sacrum Canonem referebantur. Id autem non obfuit, quominus Esdrinò Canone posteriores Judæi hujusmodi historias et monumenta, atque etiammum librum Tobiæ legerint, et tanquam veram historiam non modò habuerint, sed et velut divinum et sacrum suspexerint; quod argumentò 3.tiò demonstravimus. Hæc autem Judeorum Traditio Ecclesiæ Catholicæ sufficit, ut quod Synagoga magna, seu Esdras ex ignorantiâ omiserat, suppleret, atque librum istum in Canonem sacrorum voluminum referret, necnon divinum declararet.

2da 1827

* lib. 1. cont. Appion.

287. Inst. Si aliqua spes hujus libri sanctitatis, et veritatis traditio Judeorum, tunc utique illius mentionem

fuisset Josephus Hebræus ipse, et diligens re- 253.
rum Hebraicarum Scriptor in suis, quas
edidit, antiquitatibus Judaicis. Atqui
in iis nullam hujus libri mentionem fe-
cit. Ergo p.

Resp. neg. Maj. Ad probandam
de libri Tobiæ veritate et sanctitate Ju-
daeorum traditionem nobis sufficiunt ad-
huc veterum Ecclesiæ nostræ Patrum
et aliorum Doctorum testimonia, qui uti-
que optimè noverant, quid apud Hebræos
sanctitatum fuisset, et adhuc hâ ætate
sanctitaretur. Hujus libri autem non
meminit Josephus 1.° quia Historia To-
biæ clam veluti gesta, et intra unius
familiæ terminos domesticos clausa non
pertinebat ad publicam Gentis Judaicæ
historiam, ~~cuius~~ duntaxat litteris con-
signandæ provinciam in se Josephus suc-
cepérat: hâ ipsâ etiam ratione idem Jo-
sephus in cit. lib. de Antiquit. Judaic. To-
bi historiam omninò prætermisisse vi-
detur, quia nempe ad gentis hæ gesta
minime pertinebat. 2.° Cùm
Josephus Judæorum historiam ex monu-
mentis Hebraicè scriptis duntaxat colle-
gerit, ac concinnaverit, Tobiæ librum
prætermisit, quia non Hebraicè, sed
Chaldaicè, ut suprà annotavimus, erat
conscriptus. 3.° Denique, Libri
Tobiæ Josephus non meminit, quia
liber iste non extabat in Canone Esdri-
nô, seu primariô Judæorum, p. 4.°
multa alia ad Judaicæ gentis historiam
pertinentia in suis libris antiquitatum
etiam prætermisit Josephus, quæ tamen
non minus vera sunt p.

~~288.~~ 288. Ob. 2.do Non potuit, nec debuit Ecclesia hic in Sacrorum librorum censum esse volumen, nisi veteris Ecclesiæ certâ Traditione fulta esset. Atqui Ecclesia circa Tobiæ librum Veteris Ecclesiæ certâ traditione minimè fulta fuit. Ergo p. Maj. est evidens, nisi quis dicere malit, Ecclesiam ex revelatione divinâ labiisse, librum hunc esse divinum, et Canonicum; quod velut absurdissimum jam alibi explosum est. Min. prob. In veteri Ecclesiâ de hoc libro dubitatum fuit. Ergo illius traditione fulciri non potuit Ecclesia. Ant. prob. auctoritate Origenis, Melitonis Sardensis, Athanasii, Gregorii Nazianzeni, Auctoris Synopseos, Cyrilli Jerosolymitani, Hilarii, Amphilochii, Epiphanii, Hieronymi, Joannis Damasceni, Leontii, et aliorum quamplurimorum, qui hunc librum in Canone non posuerunt, neuter apertè observerunt, semper de hoc libro quæstionem inter Doctos fuisse.

Resp. ad 1. Arg. neg. Min. ad illius probat. 1.o retorq. arg. In veteri, et primitivâ Ecclesiâ dubitatum fuit de Epistolis Jacobi, et Judæ, de Apocalypsi, de Ep. 2. Petri, de 2. et 3. Joannis, de Ep. Pauli ad Hebræos. Ergo horum librorum traditione fulciri non potuit Ecclesia, atque adeo in Canonem eos recipere, contra quam tamen sentiant Catholici Calvinistæ, qui hos omnes libros tanquam Canonicos recipiunt, et Lutherani Magdeburgenses*, quantum ad Apocalypsim.

Resp. 2.do Dist. ant. in Veteri

3. 115

* Centur. 1. lib. 2. c. 4. col. 56.

Ecclesiâ de hoc libro dubitatum sint, ita, ut 255. ~~[illegible]~~. ~~289~~.
multi Patres, et Doctores ~~[illegible]~~ idem inventi
fuerint, qui asererent, hunc librum divi-
no afflatu conscriptum fuisse. Neg. ant.
Ut plerique et praecipui, quibusdam, et
paucis tantum de eo dubitantibus, id ase-
rerent. conc. Ant. et neg. cons. Duo-
rumdam Patrum, ~~dubitatio~~ quibus in mo-
re positum erat, non alios Veteris Testa-
menti libros, quamvis tanquam Sacros,
et agiographos ab ipsis agnitos in Cano-
nem refere, quàm quos Esdrinus Canon
continebat, tum, et primis Ecclesiae tem-
poribus dubitatio minimè obesse potuit,
quin postmodum Summus Pontifex,
seu Ecclesia libratis aliorum longè
plurium Ecclesiae Patrum et Doctorum
circâ hunc librum testimoniis, idque
ad alios S. Scripturae Canonicos libros
comparatô, necnon totius Christiani po-
puli sensu, et consensu unanimi expen-
sô, auctoritate sibi divinitùs traditâ
illum Canonicum, et divinum solem-
niter declarare, et definire valuerit;
post quam definitionem, et declaratio-
nem amplius licitum non sit, hâc de re
vel minimum dubitare, quamvis olim
quidam Patres haesitasse visi sint. Quem-
admodum, proscriptô ab Ecclesiâ Mille-
nariorum e.g. errore, nefas est, eum
posthimio revocare, etsi constet, quos-
dam antiquos Patres, et Scriptores Eccle-
siasticos eidem doctrinae etiam citrâ
ullam erroris notam adstipulatos fuisse.

Ob. 3.tia Hujus libri c. 3. v. 7. di- 289.
citur Sara, quam in Uxorem habitu-

~~260.~~ 289. ras erat Tobias junior, habitasse in Rages civitate Medorum, ut et Gabelus c. 4. v. 21. Posteà tamen c. 9. v. 3. dicitur Tobias, cùm pervenisset ad locum illum, ubi Sara erat, indè missse Angelum ad Gabelum in Rages. Ergò falsum est Domum Saræ fuisse in Rages; adeoque hic aperta est antilogia, seu contradictio. Ergo &c.

Resp. 1.° Verisimile esse, quòd duæ civitates extiterint ejusdem nominis Rages cum aliquâ rerum distinctione, quæ in Versionibus negligentiâ Librariorum sensim interiit. 2.° Dici potest, Gabelum, et Raguelem cives quidem fuisse ejusdem urbis Rages, sed Raguelem cum filiâ suâ Sarâ, ac totâ familiâ mansisse in Ecbatanis vicinâ ab urbe Rages aliquot milliariis distante; Gabelum verò habitasse in ipsa urbe Rages. 3.° Denique, in Textu Hebræo, et in versione Græcâ cit. cap. 3. lib. Tob. legitur, Raguelem cum filiâ suâ Sarâ mansisse in Ecbatanis Medorum Metropoli; unde librariorum error in versione Latinâ loco Ecbatanis positum est Rages, quod proindè apertè mendosum est, atque ad textus Hebræum, et Græcum emendandum omninò videtur.

290. Ob. 4.to Eodem libro c. 9. v. 7. Interrogatus Angelus Raphael, unde esset respondit, se esse ex filiis Israël, quod utique falsum erat, ne dicam, apertum mendacium. Ergo &c.

Resp. Potuit verè, et sine mendacio Raphaël dicere, se esse ex filiis Israël 1.° quia Israël idem significat ac videns Deum; Angeli autem, adeoque et Raphaël semper vident Deum; unde

videtur, Interpretem hic debuisse vertere, 257. ~~261.~~
Ex filiis videntium Deum. 2º Quia justorum gens Israelitica censetur; ipse autem de justorum numerò erat. 3º Quia ad Israëlitarum custodiam, maximè tribus Nephtali specialiter deputatus erat Raphaël. unde neg. seq. ant.

4·116

Ob. 5.to Ibid. v. 8. Dixit idem Angelus Raphael, Gabelum esse fratrem suum, mansi apud Gabelum fratrem nostrum. 291.
Atqui hoc iterum falsum est. Ergo p. min. habetur ex eo, quia Angeli fratres non habent hic in terris.

Resp. neg. min. Cùm omnes, tam Angeli, quàm homines eundem Patrem, Deum scilicet, habeant, et naturæ spiritualis similitudine, et gratiæ sanctificantis adoptione, et divinæ, æternæque hereditatis possessione, potuit Raphaël Gabelum sine mendacio fratrem suum vocare; nam, ut ait S. Gregorius Nyssenus*, frater quodammodò hominis est Angelus, ob intellectualium connexionem. (7) * De vitâ Moysis.

Ob. 6.to Ibid. v. 18. Dixit idem Angelus, se esse Azariam Ananiæ magni filium. Atqui hoc demùm falsum est. Ergo p. 292.

Resp. neg. min. 1º enim, quia Raphael præferebat formam, et similitudinem Azariæ, hinc verè dicere potuit se esse Azariam; sicut Genes. c. 31. v. 13. et alibi, Angelus, qui Dei personam pro se ferebat, severè, et sine mendacio Deum esse dicebat; sicut et imago v. 9. S. Petri à nobis vulgò Sanctus Petrus vocari solet. 2º Cùm soleant Angeli ex suo, quo funguntur

~~262.~~ numere, hæ nomina sortori, unde Angelus ide, qui à Deo Tobiæ cœco medicinam tulit, dictus est Raphaël, id est Medicina Dei, ita et idem ipse Angelus, quia Dei auxilium eidem Tobiæ diu jam cœco, nec non filio ipsius iter agenti tulit, se Azariam, id est, auxilium Dei verè dicere potuit, quia re ipsa auxilium Dei ipsis fuit. Et cùm Ananias significet gratiam Dei, rectè pariter, et verè se Ananiæ, id est, gratiæ Dei filium esse dixit, sunt enim omnes Angeli filii Dei per gratiam.

293. Ob. 7mo Ibid. c. 7. v. 3. ait idem Raphaël, se, ut et Tobiam esse ex Tribu Nephtali. Atqui hoc iterum esse falsum videtur. Ergo p.

Resp. neg. min. 1o enim, verè pro se ipso, et Tobiâ dixit, quòd sint ex Tribu Nephtali, Tobias quidem genere, ipse verò protectione, et præsidiò; ide per naturæ generationem, ipse autem per specialem Dei deputationem, quâ deputatus erat ad Tribus Nephtali custodiam, et protectionem. 2o quando Raphaël ait, se, et Tobiam ex Tribu Nephtali esse, verum dixit: nam re verâ Tobias de Tribu Nephtali erat; Raphaël autem talis apparebat, cùm esset cum Tobiâ juniore, ejusque ductor, et comes: in Scripturâ autem res tales dici solent, quales apparent: Sic Archangelus Gabriel apparens Danieli, et loquens ei sub viri alicujus specie, vir vocatur, Dan. c. 9. v. 21. ab ipso Daniele: Sic strenui Bellatores Tyri Pygmæi vocantur apud Ezechielem c. 27. v. 11. quia velut Pygmæi apparebant è sublimibus turribus p.

De Libro Judith.

259.
~~297. 268.~~
294.

Fuit Judith ex Tribu Simeonis* Merari filia, vidua Manassis civis Bethuliæ, ob liberatam hanc civitatem, quam Holofernes obsidebat, celeberrima.

Liber ipsius nomine inscriptus egregium ejusdem facinus sedecim capitibus describit; et quâ ratione ipsa, fugatâ Nabuchodonosoris exercitu Bethuliam ab imminenti discrimine liberavit; simiam inprimis istius Assyriorum Regis regnandi cupidinem commemorat, qui comparatâ ingenti exercitu, cui Holofernem præfecit, omnem terram suo imperio subjicere attentavit.

Holofernes ergo, devictis variis 295.
provinciis, multisque urbibus deditione receptis, tandem Bethuliam, aliàs Bethul, aut Bethuel, vel etiam Betheliam in Tribu Simeonis sitam urbem obsidione cingit. Cives gravi metu perculsi, jejuniis, et orationibus à Deo auxilium implorant; vacillantes dein atque deditionem jamjam meditantes Judith increpat, quasi metam et modum divinæ misericordiæ ponere vellent. Illa interim cilicio induta, ac cinere conspersâ capite vehementer Deum pro civium liberatione, et salute precatur. Aptissimè dein ornata urbem egreditur, ac veluti fugâ dilapsa esset ad Holofernem se recepit. Hic illius mirâ pulchritudine captus benignè eam habet, atque in suos amores trahere conatur; illa verò ei morem gerere se

* c. 9. v. 2. Mendosum ergo est, quod c. 8. v. 1. in vulgatâ nostrâ legitur, nempe, ipsam fuisse ex Tribu Ruben, cujus nominis loco pro dabet juxta textum græcum Israël, id est, Jacob. Neque enim Ruben habuit filiam, qui vocaretur Simeon, ut Exod. c. 6. v. 14. et 1. Paralip. c. 5. v. 3. patet. Sed Simeon fuit filius Israël ex Jacob; ex cujus Simeonis posteris nata dicitur Judith, lib. c. 9. v. 2.

~~264.~~ 260. vede simulans, noctu dormienti ebris caput abscindit, illúdque Bethuliam defert. Hinc Assyrii, fraude detectâ, et Duce amissô in fugam acti. Cives ob egregium facinus, liberatámque Urbem Judithæ ponunt elogium. Ipsa autem Deo canticum canit. Hæc libri Judith epitome.

296. Hujus libri Scriptor latet. Hieronymus ab ipsâ fortè Judith confectum putat*, suam tamen sententiam non satis explicat. Sunt, qui, ex levibus conjecturis, Pontificem Joachimum, seu Eliacimum, cujus in hoc libró fit mentio, illius autorem constituunt. Sed magis probatur nobis conjectura Huëtii, qui existimat*, illum fuisse conscriptum tempore captivitatis Babylonicæ ad leniendam hujus exilii ægritudinem, et ad spe arrigendos captivorum Judæorum animos; maximè, cùm liber iste Chaldaïcâ linguâ, quæ tunc Judæis in captivitate Babylonicâ degentibus familiaris erat, exaratus fuerit, teste S. Hieronymo*, qui Latinè illum reddidit, sic tamen, ut fateatur, se magis sensum è sensu, quàm ex verbô verbum transtulisse.

297. Aliæ adhuc præter latinam S. Hieronymi extant hujus libri versiones, ut jo. Græca, quæ vetustissima ab omnibus agnoscitur; eam aliqui Theodotiôni Sub Commodô Romanorum Imperatore, cujus Imperii initium ad an. Chr. 180. Ora 184. collocatur, florenti tribuunt. Sed eam vetustiorem esse, ex eo intelligitur, quòd Clemens Romanus

b * In Aggæi c. iv. 6.

c * Demonst. Evang. prop. 4. de lib. Judith, pag. 364. edit. Lips.

g * Præfat. in lib. Judith.

S. Petri Discipulus, atque in Romanâ Sede Successor; in suâ ad Corinthios Epistolâ centum viginti ante Theodotionem annis Scriptâ, ex hac græcâ versione testimonia laudet; unde probabilius censetur eam ex Chaldaïcô exemplari à Judeis Hellenistis fuisse expressam. 2°. Syriaca, quæ etiam vetustissima abomnibus reputatur, eámque è Græcâ magis deflorcatâ, quàm quæ nostrâ ætate superest, in re tamen haud diversam esse expressam nemo ambigit. 3°. denique, Versio Latina Itala, seu Vetus vulgata, quæ pariter è Græcô adornata est, sed mendis refersta. Igitur vulgatam S. Hieronymi Ecclesia Canonicam agnovit, et declaravit. 261. 269.

Quo verò potissimùm tempore hæc Bethuliæ obsidio, ac Judithæ facinus contigerit, incertum quoque esse videtur. Huetius*, Calmet**, et Gravelon*, post Bedarmimum, Serarium, Betarium, s. eam factam esse ajunt ante Captivitatem Babylonicam sub Manasse Rege Juda, vel post ipsius captivitatem, vel ùm Babylone captivus adhuc detineretur, post medium videlicet quintæ mundi ætatis, quæ, prout alibi dictum, initium habuit an. m. 2992. finem verò an. m. 3468. Quorum opinionem, ut potè quæ nobis probabilior, necnon historiæ et Chronologiæ legibus magis consentanea videatur, quamvis etiam suis non careat difficultatibus, lubenter amplectimur. Enimverò regnante Manasse Rege Juda, Medis imperabat 298.

* loc. cit. ** Dict. Bibl. V. Judith. * Hist. Eccles. Vet. Test. tom. 3. colloq. 2. in Judith. pag. 51. et seq.

6118

Dejoces ab Herodoto gentili Scriptore tantopere celebratus, quique urbem Ebactanis condidit, in quâ et regiam Sedem suam habuit, vel saltem ejus filius Phraortes, atque alio nomine in historiâ Judith nominatur Arphaxad, quod nomen ab Arbace qui rebellando contra Assyriorum Regem Medorum Monarchiam instituit, ductum usurparunt Reges Medorum: Arbaces siquidem aliâ vocis inflexione Arpaxad, tum pinguiori sonô Arphaxad dicebatur. Nabuchodonosor verò Assyriorum Rex, cujus historia Judith meminit, tempore Manassis regnabat in Ninive, erátque Saousdrichinus ille gentilium, ac præcipuè Ptolomei historiâ celebratus. Nec ista horum Principum nomenclatura varietas quemquam movere debet; præterquàm enim, quòd Veterum Assyriorum Regum nomina, sicut et regni ipsorum tempora confusa admodùm sint, et incerta, prout facilè colligitur ex illarum Nationum historiis, quas scripsere Berosus, Manetho, Ctesias, Diodorus, et Herodotus; assuevimus jam in historiarum Orientalium lectione ipsum eundem Principem variis designatum nominibus agnoscere, tam apud Sacros Auctores, quam profanos Scriptores Græcos, Hebræos, et Latinos. Saousdrichinus igitur, seu Nabuchodonosor Rex Assyriorum, qui regnabat in Ninive, Dejocem, seu Arphaxad debellavit vel initiò Regni Manassis, qui duodecimo regnum Juda capessivit, vel dum ipse Babylone captivus adhuc detineretur, vel statim postquam regno restitutus fuerat; atque altero post hanc victoriam annô Holofernem Bellicum suum cum in-

genti exercitu misit Bethuliam, ut eam 263. ~~264~~ 267.
obsideret, p. Quæ omnia, sicut et tota Judith historia cum Chronologia et Historia legibus componi possunt; prout ex objectionum solutione magis patebit.

Porrò librum hunc Canonicum et divinæ autoritatis esse tenet universa Ecclesia contra Acatholicos. Unde sit

Conclusio.

Liber Judith meritò ab Ecclesiâ 299.
Canonicus censetur, et divinæ autoritatis.

Ob. Conclusio 1.° Ex S. Scripturâ.
Novi Testamenti Scriptores sacri plures sententias ex hoc libro transumpsisse videntur, ut est 1.° Sententia Elisabeth ad Mariam Christi Matrem Luc. 1. v. 42. Benedicta tu inter mulieres, quæ desumpta videtur ex c. 13. Judith v. 23. ubi Ozias Bethuliæ Princeps hisce Juditham alloquitur: Benedicta es tu filia à Dominô Deô excelsô præ omnibus mulieribus super terram. 2.° Neque tentemus Christum, inquit S. Paulus 1. Cor. 10. v. 9. et 10. sicut quidam eorum tentaverunt, et à serpentibus perierunt: neque murmuraveritis, sicut quidam eorum murmuraverunt, et perierunt ab exterminatore. At hæc manifestè videntur provenire ex libro Judith, cujus hæc sunt verba c. 8. v. 24. et 25. Isti autem, qui tentationes non susceperunt cum timore Domini, et impatientiam suam et improperium murmurationis suæ contrâ Dominum protulerunt, exterminati sunt ab exterminatore,

264.
~~268.~~ et à serpentibus perière. Atqui optimè arbitramur, quòd nec Lucas Evangelista, aut si mavis, S. Elisabeth, nec Apostolus Paulus ex eo libro sententias tam manifestò exscripsissent, nisique illum evolvissent, atque velut Sacrum, et à Deo inspiratum agnovissent. Ergo &c.

300. Pb. 2do Traditione Judæorum, qui, teste S. Hieronymo*, illum inter libros agiographos, et sanctos collocabant, atque velut talem legebant.

j h * Præfat. in Tob. et Judith.

301. Pb. 3tio auctoritate Conciliorum, 1o Concilii Nicæni, quod teste eodem S. Hieronymo*, illum in numero Sacrarum Scripturarum legitur computasse. 2o Concilii Carthaginensis III. an. 397. celebrati Can. 47. 3o Concilii Romani sub Gelasio Papa I. an. 494. habiti. 4o Concilii Tridentini Sess. 4. Hæc Concilia hunc librum tanquam Canonicum, et divinum agnoverunt, et declararunt.

7. 119

g 2 * Præfat. in Judith.

303. Pb. 4to auctoritate SS. Patrum, S. Clementis Romani Pontificis, Ep. 1. ad Corinth. S. Clementis, Alexandrini lib. 4. Strom. Origenis, Hom. 19. in Jerem. et Tom. 3. in Joan. Tertulliani, de Monogamia c. 17. S. Ambrosii, lib. 3. de officiis, et lib. 3. de Viduit. S. Hieronymi, Ep. ad Fur. S. Augustini, lib. 2. de Doct. Christ. S. Fulgentii, Ep. ad Gallam. Duorum Veterum Scriptorum, quorum Sermones in Appendice tom. 5. Operum S. Augustini leguntur. Denique Innocentii

Papa I. Ep. ad Imperium Tolosanum Epis- 303.
copum. Qui omnes librum Judith
laudant, et velut divinum agnoscunt.
Ha autoritates utique sufficiunt, ut
illum Canonicum statuamus; etiamsi
omnes circa eundem exortas difficulta-
tes solvere non valeremus.

Adde hu̅ ea argumenta à ratio- 304.
ne supra pro libro Tobiæ adducta.

Solvuntur Objectiones.

Ob. 1.º aliqui SS. Patres, et quidem 305.
ii ipsi, qui supra adversus Tobiæ librum
adducti fuerunt.

Verum ad illorum autoritatem ea
respondemus, quæ supra pro Tobiæ libro
attenuimus.

Ob. 2.º Traditio Judæorum, qui 306.
librum Judith tanquam Canonicum non
habuerunt.

Sed vide responsionem supra, ubi
de Libro Tobiæ p̅.

Ob. 3.tio Hæc historia Judith vi- 307.
detur esse figmentum aliquod dinta-
xat, vel saltem parabola quædam ad
pietatem, et mysterium aliquod signifi-
candum conficta, eâ quidem ratione
ut Judith nomen significet Nationem
Judaïcam, quæ tunc temporis cum Deso-
lata, et omni ope divinâ destituta esset,
reuè per fœminam Judith, quæ victra
supponitur, designatur. Nabuchodono-
sor verò, cujus in hoc libro fit mentio, sit
figura Diaboli populum Dei affligentis.
Holofernes è Chaldaïco latinè redditus
idem est ac lictor serpentis. Joachim
seu Eliacim idem sonat ac Deus Sur-

gens, qui votis, ac precibus populi Judaici oppressi exoratus surgat ad liberandum populum suum. Bethulia idem significat ac Domus Dei, idest, cultus religiosus, quem Diabolus, et Ministri ejus oppugnant. p. Ergo minus recte liber iste Sacris, et Canonicis Scripturæ voluminibus tanquam vera historia adnumeratur.

Resp. neg. ant. 1.º quia Judæi, Concilia, Patres, et Interpretes librum Judith, tanquam veram historiam agnoverunt. 2.º quia personarum genealogia, quæ in eo tenuntur, rérque ab iis gestæ iis characteribus designantur, qui fabulosam, aut parabolicam narrationem minimè redolent, sed veracem historiam exhibent. 3.º quia ad calcem libri istius testatur Scriptor, specialem à Judæis festivitatem fuisse institutam ad conservandam memoriam victoriæ illius, quam de Holoferne Judith reportavit. Porrò si hæc Judithæ historia vera non esset, sane illius libri autor non historicus duntaxat, sed insignis impostor audire, et haberi deberet, ut qui falsas personarum genealogias, res nunquam gestas, et spuria monumenta pro veris obtrusisset; quod post tot et tanta antiquitatis testimonia asserere omninò temerarium est, et infamum.

6. 120

308 Ob. 4.to Nemo hactenus clarè potuit explicare, quis fuerit Trphaxad, quis Nabuchodonosor, quæ illa Bethulia civitas ab Holoferne obsessa, et quis denique Joachim ille, qui eo tem-

pore fuit Summus Sacerdos, de quibus omnibus tamen in memorato Judith libro fit mentio. Ergò vacillat hujus historiæ veritas, imò merum figmentum esse videtur. 267. 269.

Resp. neg. ant. nam, ut supra jam annotavimus ex Herodoto et Ptolemæo, Arpharad fuit Dejoces, vel ejus filius Phraortes. Nabuchodonosor autem fuit Saousdichinus, qui post Assaradonem Regem Assyriæ pariter Assyriorum, et Chaldæorum rexit Imperium. Bethulia est illa civitas, Bethul seu Bethuel alionomine dicta, de qua meminit Josue c. 19. v. 4. in Tribu Simeon sita; et facilè eadem est, ac Bethelia illa, quam memorat Sozomenus Hist. Eccl. lib. 5. c. 15. et quam Hieronymus quinque brevium dierum itinere à Pelusio distitam ait, in vita S. Hilarionis. Joachim verò Summus Sacerdos, qui et in Scripturâ passim Eliacim nuncupatur, fuit filius Helciæ ipsiusque in Summo Sacerdotio Successor, cum prius sub Ezechia Rege et Manasse Patre fuisset Præpositus Domus, id est, Templi*; nam antonomastiè Templum non raro Domus appellabatur; atque in hoc ministerio Sobna suffectus fuisset, prout colligitur ex Isaiâ c. 22. v. 15. et 20. * 4. Reg. c. 18. v. 18.

Ob. 5ta Hæc historia minimè conciliari potest cum historiâ Judæorum, et Regum Assyriorum, ac Medorum. Ergò vera esse non videtur. 309.

Ob. Ant. Non potest explicari, quo tempore hæc historia evenerit, an ante Captivitatem Babylonicam, an verò primùm illâ fi-

nitâ. Primum alii, alii secundum hujus libri auctoritate evincere conantur Interpretes, qui in idam commentati sunt adeò contraria continet liber iste. Ergò p.

Ob. ant. 1º Dii non potest, hanc historiam evenisse ante captivitatem Babylonicam, id est, sub Manasse Rege Juda 1º quia ibidem nulla fit mentio Regis Manassis, prout tamen fieri debuisset, si sub Regnô ipsius hac historia evenisset. 2º. Regnante Manasse Israëlitæ urbem Bethuliam non incolebant, quippe qui à Salmanassare Assyriorum Rege jam priùs fuerant in Assyriam deportati, anno m. 3283. videlicet, Ezechiâ Manassis Patre in Judæâ regnante, et sub Osee ultimô Rege Israëlis. Sed urbs ista tum temporis incolebatur à Cuthæis, et Babyloniis, qui à Salmanassare huc translati fuerant.

3º c. 5. v. 3. et 4. Holofernes quærit à suis Beliduibus, quænam sit gens Israëlitica p. velut hoc ipsi penitus ignota fuisset, cùm tamen tempore Manassis Israëlitarum natio Assyriis probè nota esse debuit, utpotè quorum regionem frequenter jam invaserant, eósque sub Salmanassare Assyriorum Rege captivos in transeuphratea loca abduxerant.

4º. Ib. v. 22. et seq. Achior Dux Ammonitarum respondet Holoferni, Israëlitas ante annos ob neglectum Dei sui cultum exterminatos fuisse prælis à multis nationibus, plurimósque eorum captivos fuisse abductos in terram alienam; imò prout legitur in textu Græcô v. 18. Templum solo æquatum ac penitus diutum fuisse; ipsos vero tandem

à suâ dispersione nuper reductos fuisse, et iterum possidere Jerusalem, ubi sunt sancta Sanctorum. Atqui ante Manassis ætatem nec Israëlitæ abducti fuerunt in captivitatem, nec Templum Jerosolymitanum unquam diruptum, aut solo æquatum fuit; hoc enim Templi urbisque Jerosolymæ desolatio, et eversio primùm diu post, nempe annô M. 3416. undecimô scilicet Sedeciæ Regum Juda ultimi annô, hoc est annô itidem undecimô post jam inchoatam captivitatem Babyloniam, de qua hic intelligi debet, quod Sichior asserit, et ex quâ nuper reversos esse dicit, nempe Cyrô totius Orientis Monarchiam tenente an. M. scilicet 3469. 5.to Ejusdem libri c. 16. v. 28. et 30. Hæc de Judith enuntiantur: Mansit in domô viri sui annos centum quinque, et defuncta est ac sepulta cum virô suô in Bethulia ..... In omni autem spatiô vitæ ejus non fuit, qui perturbaret Israël, et post mortem ejus annis multis. Atqui constat, Israëlitas tempore Manassis Regis Juda per tot annos pace potitos haud fuisse, quamvis etiamnum dicerentur Judith nonnisi 25. annos nata fuisse, quando Holofernem adivit. Nam ipse Rex Manasses, fuit ab Assyriis in captivitatem abductus, quæ captivitas sine aliquâ pacis perturbatione audire non potuit. Præterea ab illâ captivitate Manassis usque ad bellum Ægyptiacum, in quo Josias Rex Juda Manassis nepos interemptus est, tot, quot citato capite recensentur, anni pacis haud effluxere; id enim bellum an. M. 3394. audisse

243.

1 = 121

270.
~~274.~~ referunt Chronologi Sacri. Ergo p.

2°. Sed nec dici potest hæc historia evenisse post Captivitatem Babylonicam, prout ex iis, quæ nos ipsi supra adduximus constare videtur. Ergo non satis explicari potest, quo tempore hæc historia contigerit, adeóque conficta videtur p.

310. Resp. 1.° neg. cons. primi argumenti. Quamvis enim hæc historia non satis conciliari posse videretur cum Judæorum, Assyriorum, et Medorum historiis, et Chronologiis, quos præ manibus habemus, quæque confusæ sunt admodùm ac obstrusæ, et nonnisi veluti temporum ~~obscu~~ conjecturas referunt, utpotè quarum accurati commentarii temporum injuriâ vel deperditi, vel neglecti, vel à variarum nationum, et linguarum Scriptoribus diversâ temporum, et annorum computatione, personarúmque nomenclaturâ commutati fuerunt: non tamen minùs vera est censenda, quippe quæ tùm antiquorum, tùm recentiorum Scriptorum Hebræorum, tùm veterum Ecclesiæ Patrum, Conciliorum, aliorúmque testimonia sibi asciscat.

311. Resp. 2.do neg. ant. primi argumenti. ad illius probationem neg. ant. et dicimus, quòd probabilius sit, eam accidisse ante captivitatem Babylonicam, et Manassis Regis Judæ ætate. Etsi nihil illius veritati detrahatur, sive ante, sive post Captivitatem idem accidisse dicatur, cùm perinde de illius veritate constet; unde meritò ad singula, quæ in argumenti hujus

probationem adducuntur, respondere possemus supersedere, quippe quæ historiæ hujus veritatem minimè infirment. Attamen, ne quidquam hic omisisse videamur, quo sententia nostra magis roborari possit, singula expendimus. Igitur, 271 ~~pg. 275.~~

Ad 1um Resp. In Judith historiâ nulla fit mentio Manassis Regis, tum quia hæc historia non contigit in Regnô Juda, cui præerat Manasse, dumtaxat, ad quem proinde non pertinebant, quæ extra regnum et ditionem suam gerebantur, sed in regnô Israël, nempe in Tribu Simeonis, è quâ Judith oriunda erat, quæque Regi Juda non parebat. Tum quia hæc historia contigit vel subinitium Regni Manassis, cùm vix adhuc ex ephebis esset egressus, ut potè duodennis tantùm, et regno administrando impar; vel cùm Babylone adhuc detineretur captivus, quo casu nulla hujus ipsius fieri potuit mentio; vel statim ac è captivitate solutus est, ubi non ausus fuit apertè hostilia in Chaldæos exercere, quorum furorem anteà expertus fuerat, atque sic neutri parti favere è re suâ duxit. Vel denique, quia, omnibus regni curis in Joachim, seu Eliacim summum sacerdotem remissis, totum se pœnitentiæ addixit, cujus proinde summi sacerdotis Joachim meminit liber Judith c. 15. v. 9. 312.

Ad 2um Resp. Id non obesse, quin plures Israëlitæ in patriô solô remanserint; imò permulti non multô 313.

2 122

post captivitatem illam Assyriacam illuc reversi sunt, qui plurimas civitates, præsertim eas, quæ in montanis sitæ erant, occuparunt; atque etiam multi Israëlitæ in urbe Samariâ, et aliis finitimis civitatibus una cum Cuthæis, et Babyloniis, quos illuc miserat Salmanassar Assyriorum Rex habitabant, atque cum illis, quos legem Moysis edoceverant, verum Deum Israël colebant. Quid ergo mirum, si Israëlitæ, et Cuthæi urbis Bethuliæ incolæ veri Dei cultum contrà Nabuchodonosorem, qui solus tanquam Deus abyssis coli pertendebat*, defendere volentes, Holoferni ejus Bellidui urbem hanc obsidenti, et veram religionem exterminare totis viribus molienti strenuè et animosè restiterint?

* Judith. c. 3. v. 13. et c. 9. v. 29.

314. Ad 3tium Quamvis Holofernes regnante Manasse plura fortè de Israëlitis audire potuerat, verisimile tamen est, illum eorumdem statum necdum penitus penetrasse, unde meritò quærit, quænam gens ista sit, nempè quinam illius status.

315. Ad 4tum Hæc, quæ sibi Holoferni respondet de variis populi Israëlitici afflictionibus, intelligenda non sunt de captivitate Babylonicâ, sed de variis vexationibus, quæ eam diu ante præcesserant. Nam si ipsi sermo fuisset de captivitate Babylonicâ, non dixisset, In-

Daos exterminatos fuisse à multis natio- 273.
nibus, sed ab unâ, Chaldaorum nempè, 277.
nec dixisset, plurimos captivos abductos
fuisse, sed omnes; fuit enim generalis
Babylonica captivitas, paucissimi enim
remanserunt à Nabuchodonosore relic-
ti, idique paulo post ipsimet in Ægyp-
tum fugerunt*. Itaque hæ dispersio, et desolatio fuit plenissima; unde
sermo Achiori hic est de variis populi
Israelitici afflictionibus, quas variis
temporibus à diversis nationibus pas-
sus est: pluries siquidem Israëlita tra-
diti fuerunt in manus gentium, vi-
delicet Ægyptiorum, Moabitarum,
Ammonitarum; at ex illis captivi-
tatibus, quæ universales non fuerunt,
jam tempore Manassis Regis Juda in
patriam redierant.

* 4. Reg. c. 25. v. 26.

Quod autem quidam è græco tex- 316.
tu cuere velint*, Achiorem dixisse,
Templum Jerosolymitanum fuisse solo
æquatum, ac penitus diruptum, id mi-
nimè textum græcum significare aser-
it Auctius*; sed Templum duntaxat
fuisse conculcatum, et pedibus proti-
tum, prout solum proteri solet. Ergo,
etiam juxta versionem græcam hujus
libri, Achior asserit, Templum Jeroso-
lymitanum à Nationibus fuisse pro-
fanatum duntaxat, non verò destruc-
tum, et solo æquatum; idque mani-
festum est ex cap. 4. v. 2. hujus libri,
ubi Tremor, et horror, inquit textus
noster, invasit sensus eorum, ne

* Græca Versio c. 5. v. 22.

* loc. cit. in lib. Judith.

~~278.~~ ~~280.~~ /: Holofernes:/ hoc faceret in Jerusalem sive videlicet cultum veri Dei ibidem abrogaret;/ et Templo Domini, quod fecerat cæteris civitatibus, et Templis earum. Quibus addit Græcus textus: Recens enim ascenderant è captivitate, et nuper totus populus congregatus fuerat ex Judaâ, vasaque, et altare, et Domus ipsa à profanatione fuerant sanctificata. Hæ, præterquam quòd de reditu ex Captivitate Babyloniâ minimè intelligi possint, apertè innuunt, Templum à profanatione duntaxat sanctificatum fuisse, non verò de novo extructum, &c.

3 123

317. Adstatum Sive historia Judith contigerit sub initium Regni Manassis, Sive dum adhuc captivus Babylone detineretur, Sive denique /: quod plerique censent, et apertè innuere videtur Græcus textus primùm à nobis adductus:/ Statim post ipsius à captivitate solutionem; facile est ostendere, toto reliquo, post liberatam ab Holofernis obsidione Bethuliam, Juditha tempore, et pluribus adhuc post ipsius mortem annis pacem fuisse in Israël, et à nemine perturbatum fuisse populum istum. Nam Judith vitam protraxit usque ad ætatis suæ centesimum quintum annum, ita enim intelligi debent; quæ hæc dere vulgata nostra c. 16. v. 28. exprimit, scilicet: Mansit autem /: Judith :/ in domo viri sui annos centum quinque, prout clarè habet Græcus textus, et

clarius adhuc Syriacus*. ex quibus annis detrahendi sunt illi, quos vixit ante occisionem Holofernis, quósque supponimus fuisse circiter quadraginta; enimverò certò definiri non possunt, cùm nullus Auctor de iis quidquam certi meminerit, aliis illam 25. annorum, aliis 30. aliis 38. et aliis denique 50. omninò annorum fuisse supponentibus; Nos mediam viam hîc sequimur, atque iis, qui eam 40. annorum fuisse asserunt, tutò nos adstipulari posse arbitramur. Jam ergo, si ex annis 105. quos eam vixisse asserit Scriptura detrahantur 40. illi, quos eam attigisse, cùm Holofernem occidit, supponimus, supererunt 65. anni continua pacis usque ad mortem Judith, quibus addimus omnes annos illos, qui post mortem Judithæ usque ad captivitatem Joachim regis Juda, quam Chronologi sacri ad an. m. 3406. rejiciunt, effluxêre, sicque verum erit, quòd eodem c. 16. v. 30. libri Judith additur, post mortem ejus, videlicet, multis annis non fuisse, qui perturbaret Israël.

Anno quippe mundi 3306. Manasses duodennis regnum inisse dicitur à sacris Chronologis. Quòd si eodem annô Bethulia ab obsidione liberata est, prout sat benè multi contendunt, tunéque Judith jam quadragesimum ætatis suæ annum attigisse ponatur, obitus illius incidet in annum m. 3371. Octavo Josiæ, qui Amoni Manassis filio, cujus imperium duorum duntaxat fuit annorum, 318.

275.
~~253.~~ ~~275.~~
* Græcus textus sic habet: Et senuit in domo viri sui annos centum quinque. Syriacus verò: Et consenuit in domo Manassis viri sui, factáque centum et quinque annorum mortua est, &c. Ex quo patet, lapsum esse Philonem, cùm in volumine Chronographiæ suæ ait, Juditham vixisse centum viginti quinque annos.

an. m. 3363. in regnô Juda successerat, atque post eum 31. annis imperavit, usque ad an. m. 3394. videlicet, quo adversùs Nechao Regem Ægypti pugnans lethali vulnere ictus obiit.

319. Nec huic paci, quâ toto illo tempore fruitus fuisse dicitur populus Israëliticus, obfuisse videtur Manassis captivitas, quæ juxta hanc opinionem post liberatam jam Bethuliam facta deducitur; nam, ajunt hujus opinionis patroni, illa solam Manassis personam, non verò Reipublicæ Judaïcæ statum respexisse videtur: Manasses quippe non in bellô, sed fraude, et dolô ab Assyriis captus est, et non multò post liber dimissus, prout refert Josephus*; quò fit, ut in captivitate Regis Manassis nullum extiterit bellum, quod pacem in Israël conturbaret.

* lib. 10. Antiq. c. 4.

320. Verùm omnis, quæ hîc occurrere posset, tollitur difficultas, si relictâ hac opinione, dicamus Bethuliæ liberationem primùm factam fuisse, vel dum Manasses in captivitate adhuc detinebatur, vel etiam statim ac abeâ solutus regiam suam repetit, neuon abjectis rei politicæ curis, et in summum Sacerdotem Joachim seu Eliacim translatis, pœnitentiæ, et saluti suæ unicè intendit.

321. Non est hîc, quòd argumentis, quæ evinere videntur, Bethuliæ liberationem, et Juditha facinus evenisse tempore captivitatis hujus Principis, immoremur; satis enim erit, si ostendamus, illud de diutur-

nâ pace in Israël c. 16. v. 30. hujus libri Judith 279. ~~281.~~
assertum nihilominus esse verum, etsi dicatur, memoratum Juditha fuisse primùm postquam Manasses libertati restitutus fuit, audisse.

Conamur igitur, Manassem 322.
an. regni sui 16.to circiter, idest, circa annum M. 3322. libertati fuisse restitutum. Tantùm abest, ut id veritati repugnare videatur, quin potiùs multum hû dare nos manifestum est. ex Josephô namque constat*, Manassem * cit. loc. c. 5.
initiô jam regni sui fuisse in captivitatem abductum; nec diu, sed exiguô duntaxat tempore in illâ fuisse ~~dete~~ detentum inde colligitur, quòd, nullâ habitâ ratione captivitatis istius, eum 55. annis in Jerusalem regnasse asserat Auctor libri 2. Paralip. c. 33. v. 1. Multùm, inquam, ergò dare videmur, si dicamus, eum primùm annô regni sui 16.tô libertate donatum fuisse.

Dicendum quoque erit, Juditham 323.
jam tunc quadragenariam vitam protraxisse usque ad annum M. 3387. adeoque ab an. m. 3322. quo quadragesimum ætatis suæ annum agebat, adhuc sexaginta ~~quinque~~ annis superfuisse, sicque etiam verum erit non modò toto reliquô vitæ illius spatiô, sed multis quoque post mortem ipsius annis, non fuisse, qui perturbaret Israël: nam ab istô m. annô 3387. usque ad an. m. 3406. quo à Nabuchodonosore Urbs Jerusalem

capta est, ipsêque Joacim seu Joakim Rex una cum multis aliis captivus ductus est in Babylonem 19. anni effluxisse perhibentur, qui utique multi sunt anni post mortem Juditha.

324 Nec nos movere debet bellum adversùs Necchao Regem Ægypti an. mundi 3394. à Josiâ Rege Juda susceptum, in quo ipsemet interiit: nam per illud pax in Israële perturbata fuisse non videtur, quia non intra Regnum Israëlis, sed extra illud gestum fuit; eminverò tunc demum, ut jam diximus, pax in Israël perturbata fuit, cùm Joachim Josiæ in Regno Juda successor annô undecimô Regni sui, Mundi verò 3406. unacum primoribus populi in captivitatem abductus est Babyloniam.

325. Et verò, quamvis daretur, dictô an. m. 3394. pacem in Israël jam turbatam fuisse, tamen à morte Juditha usque ad hunc mundi annum 3394. septem adhuc residui videntur anni, quibus pax in Israël fuisse perhibetur, scilicet ab an. m. 3387. quo Judith mortem apetiit; qui utique sufficiunt, ut textui capitis 16. libri Judith veritas sua asserta maneat.

326. Ob. 6.to De festivô die, qui c. 16. v. 31. in memoriam hujus victoriæ, et Juditha facinoris quotannis à Judæis celebrari dicitur, nulla in

145

Hebræorum libris occurrit mentio, 279. ~~287~~ ~~283~~.
neque etiam de eo quidquam meminit Græcus Interpres. Ergo fictitium quid esse videtur.

5. 125

Resp. 1.o neg. 1.um membrum ant. Eodem enim die festum istud ab Hebræis celebrari videtur, quo Dedicationis, seu expiati Templi à profanatione Antiochi Epiphanis festum, quod etiam festum Encæniorum dicitur, et alio nomine festum luminum; quòd Hebræis tunc sub Machabæis repentina veluti lux post obscuram calamitatis noctem affulsisset. Cæterùm parùm refert, quòd in Græcò textu versus ille, qui festum in vulgatâ nostrâ commemorat, prætermissus sit.*

* vid. Calmet Dict. Bib. verb. Judith, et Verb. festum Dedicationis Templi.

Resp. 2.do trans. ant. neg. cons. Quamvis enim nulla nunc festivitatis olim ob Judithæ facinus instituta occurrat in Hebræorum libris memoria, non sequitur, eandem non fuisse institutam, sed tantùm quòd huius temporis fuerit abrogata.

Ob. 7.mo Mentita est Judith 327.
Holoferni Assyriorum militiæ Principi, dum ili dixit, c. 11. v. 15. Ego adduam te per mediam Jerusalem, quem tamen venerat oppugnatura. Ergo &c.

Resp. 1.o Quòd ipsa Holofernem verè per mediam Jerusalem duxerit, non triumphantem quidem, et victorem, ut Holofernes putaverat,

280.
~~284.~~ ~~283.~~ Sed victum et capite cæsum, prout Judith intelligebat.

Resp. 2°. Datô, quòd mentita fuerit Judith, non tamen sequitur, eam propter mendacium fuisse in Scripturâ laudatam, sed propter laudabilem affectum, quem habuit pro salute populi sui. vid. quæ hac de re alibi passim jam respondimus.

328 Ob. 8vo Si hæc Judith historia vera esset, idem, utpote tam memorabilis, utique meminisset Josephus in suis antiq. Judaïc. Atqui id ab ipso minimè prætitum est. Ergo p.

Resp. neg. seq. Maj. ratio patet ex iis, quæ suprà ad 1mam object. adversus librum Tobiæ num. 2°. et 3°. pag. ~~241~~ respondimus. Josephus in describendis Antiquitatibus Judaicis sibi proposuerat, ea tantùm litteris mandare, quæ in libris Canonicis Hebræorum continebantur, prout ipsemet profitetur*. Cùm igitur propter rationes suprà in responsione ad object. 1mam adversus librum Tobiæ memoratas liber Judith Esdrino Hebræorum Canoni insertus non fuisset, neque hebraïcè, sed Chaldaïcè conscriptus esset, mirum non est, quòd Josephus in describendis Judæorum antiquitatibus de eo siluerit p.

/5r.

* Proœm. totius operis, et lib. 10. c. 11.

De Libro Esther.

281. ~~329.~~ ~~265.~~ 329.

Fuit Esther seu Edissa filia Abihail, è Tribu Benjamin nata in Captivitate, et postmodum parentibus orbata à patruo suo Mardochaeo, qui à Nabuchodonosore Babyloniorum Rege quinquennis, ut quidam ajunt, captivus Babylonem an. m. 3416. abductus fuerat, educata floruit Susis Regiâ Persarum urbe circa initium, seu primos restitutae Judaeis libertatis annos*. Anno m. circiter 3485. à Dario Hystaspis filio Persarum Rege in uxorem eligitur, repudiatâ Vasthi Reginâ conjuge suâ.

Liber ipsius nomine inscriptus 16. capitibus continetur. Argumentum idius est humiliatio superborum, Vasthi Reginae scilicet, et Aman Supremi Principis apud Darium seu Assuerum, vel Artaxerxem, prout cum liber iste nuncupat, non quidem personae, sed regiae dignitatis nomina; et exaltatio humilium, Estheris videlicet, et Mardochai patrui ipsius.

Assuerus Vasthi conjugem suam, quod ad convivium invitata venire recusabat, repudiat, Estherémque sibi in uxorem deligit. Aman in Mardochaeum, quòd eum, juxta morem Persarum, adorare renueret, irâ commotus, illi, totique Hebraeorum genti interitum machinatur; hanc in rem decretum à Rege obtinet; sed Esther pro populi sui salute Regem deprecante, ipse decretum revocat, Amánque in eodem quinquaginta cubitorum altitudi-

* anni 70. captivitatis Babylonicae initium sumpserunt an. m. 3416. atque clausi fuêre juxta Jeremiae praeditionem an. m. 3487. cum jam anno m. 3469. Cyrus Persarum Rex Judaeis in patriam redeundi potestatem fecisset. Quoetiam anno incepta est sexta mundi aetas, quae duravit usque ad Christi adventum, annum m. scilicet 4000. quo septima denique aetas sumpsit initium ad finem mundi duraturas.

Cta 126

nis patibulô, quod Mardochæo paraverat, Rege jubente suspenditur, universáque ipsius familia, omnésque Judæorum hostes nici ab ipsis Judæis tradunturMardochæus verò à Rege extollitur, atque honoribus cumulatur.

331 In perpetuam autem hujus ab exidiô, quod Aman decreverat, populi Judaici liberationis memoriam dies festus singulis annis peragendus decimâ quintâ mensis Adar, qui cadit in partem mensium nostrorum Februarii, et Martii, constituitur à Mardochæô, et Esthere; húnque diem appellarunt Phurim, seu Sortium quòd idem Dies ab Aman per sortem electus fuisset ad occidendos Hebræos. Hæc libri hujus epitome.

332. Quis autem hunc librum scripserit, non ita certum est. Illum Esdræ adscribunt Epiphanius, de pond. et mens. c. 4. Augustinus, de civ. lib. 18. c. 36. et Isidorus, Orig. lib. 6. c. 2. Fortè illius restaurator fuit.

Clemens Alexandrinus autem, quem nonnulli Rabbini, multíque recentiores Interpretes sequuntur, eum Mardochæo tribuit, quippe qui, ut ibid. c. 9. v. 20. 25. et 26. Item c. 12. v. 4. legitur, omnia hæc scripserit, et litteris comprehensa ad Judæos miserit: hi verò in solemnem ritum cuncta susceperint... quæ à Mardocheô ~~faciendæ~~ litteris prescripta ac fieri mandata fuerant.

Serarius verò Mardocheum et Estherem operas suas ad libelli hujus scriptionem simul contulisse colligit

ex textu Septuaginta Interpretum c. 9. 283. ~~271. 287.~~
ubi dicitur, quod Esther, et Mardochæus scripserint, quæ fecerunt. At vulgata nostra eodem cap. v. 29. nonnisi de secundâ Epistolâ loquitur, quam hi ambo scripserunt, ut solemnitas ida Sortium sanciretur.

At tractatus satis probabiliter putat, librum hunc, quem Mardochæus scripsisse dicitur, nihil aliud esse, quàm Epistolam ad Judæos missam, et eo fine scriptam, ut Judæi Sortium festivitatem singulis annis statâ die celebrarent, ut habetur ex secundâ Epistolâ ipsius, et Estheris, de quâ fit mentio c. 9. v. 29. et ex initio capitis 10mi. quo opus claditur, atque narratur, quantò in honore tum apud Persas, tum apud Judæos habitus sit Mardochæus. Nec enim, inquit, scribere potuit Mardochæus, se misisse librum ad Hebræos, et ipsos ea, quæ in illo mandabantur suscepisse et observasse: prius namque isti librum accepisse debuerunt, antequam illa, quæ eo continebantur, susciperent, et observarent.

* Demonst. Evang. propos. 4. de lib. Esther. pag. 371. edit. Lips. 1694.

At responderi posset, librum suum scripsisse Mardochæum primùm postquam accepisset, Judæos ea omnia, quæ mandaverat suscepisse, et observare. 333.
Vel hæc deinceps libro huic addita fuisse ab Esdrâ, qui librorum Canonicorum fecit collectionem.

Dicendum ergo videtur, Esdram, 334.
seu Synagogam magnam, idest, generalem illam Judæorum Synodum post

~~288.~~ ~~217.~~ reditum à captivitate Babylonicâ celebratam libri hujus editionem ex Mardochæi et Estheris Epistolis ac monumentis adornasse, neuron posteris transmisisse.

Librum hunc Sacrum esse, et Canonicum tenet Ecclesia. Anabaptistæ verò et ~~non~~ multi Lutherani, quibus adstipulatur Auctor placitorum quorumdam Hollandiæ Theologorum Ep. 8. et 11. commentitium, et confictum eum esse arbitrantur.

Plura 127

Quidam verò Ecclesiæ Patres, et Doctores Septem postrema illius capita duntaxat velut apocrypha autumant esse rejicienda: in quâ sententiâ fuisse S. Hieronymum ex ejus præfatione colligi videtur. Secuti sunt eum non modò ante Concilium Tridentinum Lyranus, Dionysius Carthusianus, Hugo, et Thomas de Vio Cardinales*; sed etiam post dictum Concilium Sixtus Senensis*. Verùm contra hos omnes pugnatur

1 * In comment. in lib. Esther.

2 * Bib. Sanct. lib. 1. et 8.

Conclusio.

335. Liber Esther est Divinæ auctoritatis, et Canonicus, non modò quantùm ad novem priora capita, sed etiam quoad septem posteriora.

Prob. 1.a pars Conclusionis 1.o Ex S. Scripturâ. 2.o Ex ipsomet hoc libro. Liber iste nihil nisi divinum spirat, ut pote, qui miraculosam prorsùs populi Israëlitici ab imminente exidio factam à Deo liberationem enarret. Atqui dubium non est, quin Deus, qui prodigium hoc pro majori gloriæ suæ apud homines augmento, et ad ipsius cultum et fiduciam apud fideles magis promovendam posteris scripto commendari

voluit, in illô conscribendô Mardochæo, et Estheri, vel Esdræ, vel Synagogæ magnæ, vel alii cuiunque denuum illius Auctori specialiter adstiterit, p. Ergo p. 285.

2º Ex lib. 2. Machab. c. 15. v. 37. ubi fit mentio festivitatis à Mardochæô institutæ, à Synagogâ magnâ suscepta, et ab Hebræis servatæ in memoriam eorum quæ per Dei auxilium gesta fuisse in libô Esther narrantur, quemadmodum et Sortium ipsa festivitas ibidem exprimitur. Atqui hujus festivitatis mentionem non fecisset auctor iste, nisi compertum habuisset, librum, quo hujus celebritatis institutio continetur, Canonicum, adeoque divinæ auctoritatis fuisse. Ergo p.

Cb. 2dº Ex Traditione Judæorum. 336.

1º Quia ex omnium tum Hebræorum tum Christianorum Scriptorum sententiâ, si Melitonem, apud Euseb. lib. 4. Hist. c. 26. Pseudo-Athanasium, in Synopsi. Et Gregorium Nazianzenum, Carmine de genuinis Scripturis, excipias, relatus est ab Esdrâ et Synagogâ magnâ in Canonem Sacrorum Librorum. 2º Quia à Septuaginta Interpretibus, seu Hellenistis, qui illos Sacros libros Dintarat sunt interpretati, quos Hebræi in suô Canone collocabant, suæ versioni est insertus.

3º Quia Josephus, qui ea tantum litteris se mandare testatur, quæ in libris Canonicis Hebræorum continebantur*, Hanc historiam ex libro Esther fusè narrat*.

* Proëm. in lib. de Antiq. et ibid. lib. 10. c. 11.
* Ibid. lib. 11. c. 6.

Cb. 3tio Ex Traditione Ecclesiæ Christianæ 337.

1º Ex Conciliis supra, ubi de libro Tobiæ egimus, adductis. Item ex Conciliô Laodicenô c. 59. 2º Ex

~~190. 191.~~ Sanctis Patribus tam Græcis, quàm Latinis ibidem citatis, ut sunt Origenes, in Psal. 1. Eusebius, lib. 3. hist. c. 25. Cyrillus, Catech. 4. Damascenus, lib. 4. c. 18. Chrysostomus, Hom. 3. ad populum Antiochenum. Hilarius, in Psal. 1. Innocentius I. Papa, Epist. 3. Ruffinus, in Symbolo. Hieronymus, in hunc librum. Augustinus, lib. 2. de Doct. Chr. et alii quamplures, qui librum Esther inter sacra volumina recensent.

338. Adde hîc omnia ea argumenta, quæ supra pro divinâ librorum Tobiæ, et Judith auctoritate adduximus.

339. Prob. 2da pars Conclusionis 1o. Ex Traditione Judæorum. 1o. Ex Versione Septuagintà Interpretum, in quâ hæc septem postrema capita ex Hebræo translata continentur. Atqui hi Septuaginta Interpretes seu Græca hujus interpretationis Autores ista septem postrema libri Esther capita operi suo non inserissent, nisi ea velut Canonica agnovissent. Ergò non aliunde ea transtulerunt, quàm ex Hebræo Estheris libro Canonico et sacro. Ergò et ipsa sunt Canonica.

Ova pag. 128.

340. 2o. Josephus, ubi historiam hanc recenset, orationem Mardochæi ex c. 13. et Epistolas Assueri ex eodem c. 13. et ex c. 16. libri Esther refert, velut ex libro Canonico excerptas. Ergo et hæc capita, quibus ipsa continentur, canonica censuit, si ea Ivo, tum etiam cætera. Atqui id nonnisi ex traditione ipsi innotescere potuit. Ergò sacra horum capitum auctoritas Judæorum Traditione firmatur.

Prob. 2.do eadem pars ex Traditione Ecclesiæ.. Vetera Concilia, et omnes Sanctiores Patres cùm Græci tùm Latini, quos primùm protulimus, quique librum Esther Sacræ Scripturæ Canoni accensuerunt, de eo libro loquuntur, quo universa Ecclesia tam Græca, quàm Latina illo ipsorum ævo utebatur. Atqui certum est, Ecclesiam universam idorum Patrum ævo usam fuisse in legendis libris Sacris Veteris Testamenti editione Italâ, quam S. Hieronymus postùm appellat vulgatam, quæ Græcorum linguâ, et litteris continetur. Ergo de eo libro loquuntur prout in editione Italâ ad Græcum textum, quo Patres Græci utebantur, expressâ continebatur. 287. ~~341.~~ 341.

Subsum. Atqui in illâ editione Italâ septem hæ postremæ capita continebantur, ut pote ad Græcum textum et Septuaginta Interpretum versionem expressâ, quod et ipse Hieronymus testatur*. Ergò memorata Concilia, et SS: Patres de eo libro loquuntur tanquam Canonico, prout etiam septem illa postrema capita continet. * c. 10. Esther, et seq.

Confirm. SS: Patres, ut Chrysostomus, Hom. 3. ad popul. Antiochen. et S. Augustinus, Epist. olim 199. ad Eudiciam, ex postremis his septem capitibus testimonia petunt: atque Origenes ipse, Epist. ad Jul. Afric. ea Sacra, et Canonica esse demonstrat. Imò Ecclesia ipsa ex illis capitibus quædam in suum officium transtulit. Nam feriâ 4.ta post Dominicam 2.dam Quadragesimæ inter Sacrorum solemnia legit caput 13. sicut 342.

~~192. 290.~~ et in Missâ, quæ adversus Paganos diuïbolet. Item Dominicâ 22dâ post Pentecostem Evangeliô decantatô Orationem Esther ex ejusdem c. 14. recitat. Ergò &c.

343. Prob. denique ex Conciliô Tridentinô, quod Sess. 4. Omnes S. Scripturæ libros paulò ante abipso enumeratos, inter quos et liber Esther recensetur, cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesiâ legi consueverunt, et in vulgatâ editione continentur, velut sacros, et canonicos suscipiendos esse sanxit. Atqui septem postrema libri Esther capita, hujus libri partes constituunt, et in Ecclesiâ legi consueverunt, necnon in Vulgatâ editione continentur. Ergò etiam illa tanquam Canonica, et divinæ auctoritatis suscipienda decrevit Concilium Tridentinum.

Solvuntur Objectiones.

344. Ob. 1.º contra primam partem Conclusionis. Historia Esther videtur omninò conficta, et mera Tragicomœdia esse. Ergo et liber, qui illam continet, adeoque minimè canonicus reputari debet.

Resp. neg. ant. Illius falsitas vel ex eo patet, quòd Septuaginta Interpretes librum hunc, adeoque et historiam illo contentam velut omninò veram Versioni suæ inseruerint, eámque Josephus ~~ob~~ tanquam verè factam referat*. Et, cùm solemnitatem Phurim, seu Sortium à Mardochæô ibidem præscriptam, et à Judæis susceptam, ipsi tamdiu servaverint ac celebraverint, prout habetur ex lib. 2. Machab. c. 15. v. 34. Ex Josephô*, atque etiam ex Codice Theodosianô 1.*, Ne-

* loc. sup. cit.

* loc. cit. c. 6.
* leg. Judæos tit. de Judæis.

Primo. R
pag 129

mo sana mentis, et nisi planè ceritus et ve- 289.
cors opinari poterit, ex figmentô aut Tragi-
comediâ religionem festi hujus diei, et
aniversariam celebritatem profluxisse.

Ob. 2do Non potest satis explicari, 345.
quo tempore hac historia evenerit, et quis
sit ille Rex Assuerus, seu Artaxerxes. Ergo.

Resp. neg. ant. Jam suprà insinuavimus, historiam hanc evenisse circa initium sexta mundi ætatis, et annum M. 3485. quo Esther, seu Edissa in uxorem ab Assuerô assumpta fuit.

Assuerus verò, qui et Artaxerxes Regia dignitatis nomine appellabatur, non fuit alius, quàm Darius Hystaspis filius. Assuerus enim ille Persarum Rex, sub quo hac historia contigit, quique maritus fuit ~~Esther~~ Estheris, regnavit, prout cap. 10. libri hujus legitur, super centum viginti septem provincias, et tertiô annô imperii sui fecit grande convivium cunctis Principibus, et Pueris suis fortissimis Persarum, et Medorum inclytis, et Præfectis provinciarum coram se. At id apprimè convenit Dario Hystaspis filiô, qui, ut ait Herodotus*, Indos subegit; et qui, prout legitur in librô 3tiô Esdræ*, fecit cœnam magnam omnibus vernaculis suis, et omnibus Magistratibus Media, et Persidis, et omnibus Purpuratis et Satrapis, et Consulibus, et Præfectis subido ab India usque Æthiopiam, centum viginti septem provinciis. Iste liber, quamvis Canonicam non habeat autoritatem, æquali tamen potet autoritate ac alii libri ab Historicis pro-

* lib. 4. c. 44.
* c. 3. v. 1. 2. et 3.

~~294.~~ ~~[illegible]~~ famis editi, ubi videlicet S. Scriptura non repugnat.

Quòd si hac responsio Adversariis ad palatum non sit, quamvis nihil verisimile eidem opponi posse arbitremur, dicemus, quòd, etsi certò definiri non posset, quo tempore hac historia acciderit, et quis sit ille Assuerus Persarum Rex, non minùs tamen ipsa sit vera, cùm innumera perè alia historia Sacrâ Scripturâ contineantur, quarum ætas, et tempus certò definiri non possit, quamvis tanquam vera ab omnibus habeantur. Unde responderi potest ad objectionem concessò, seu transmissò Ant. neg. cons.

346. Ob. 3tio contra 2dam partem Conclusionis. Hæc septem postrema Capita in Hebraeo, quo sermone liber hic Scriptus fuisse dignoscitur, desiderantur. Ergo videntur supposititia esse.

Resp. trans. ant. neg. cons. Jam supra ostendimus, Septuaginta Interpretes illa septem postrema capita ex Hebraeo in Graecum translata suæ Versioni inseruisse, ad quam vetus vulgata Latina versio communi sermone Itala dicta efformata fuit. Ergo, etsi nunc in Hebraeo desiderentur hæc septem postrema capita, atque etiam jam tempore S. Hieronymi in eo desiderata fuerint, tamen antiquitùs in Hebraeo legebantur, eaque, prout testatur Origenes*, ex Hebraeis exemplaribus fideliter in suis Versionibus Graecis Septuaginta Interpretes, et Theodotion expresserunt.

Profectò Josephus etiam, ubi historiam Esther recenset, videlicet lib. 11. antiq. c. 6. duas Epistolas Assueri, quæ in vulgatâ nostrâ c. 13. et 16. leguntur,

* Epist. ad Julium Afric. et Tom. 2. in Joan. ubi ex 14to huius libri cap. nonnulla proferens, ait: In libro Esther, qui est juxta Septuaginta.

et orationem Mardochai c. 13. expressam refert, quæ tamen nunc in Hebraeis Codicibus desiderantur. Fortè qui primus Estheris historiam suscepit scribendam, illius tantùm summam conscripsit, quam subindè alius magis fusè enarravit, atque septem his capitibus, quæ in nostrâ vulgatâ postremò loco posita sunt à D. Hieronymo, ornavit. 291. ~~299~~. ~~299~~. 2 130

Ob. 4to. Hæc septem postrema capita cum novem prioribus non cohærent. Ergo sunt fictitia. Ob. ant. Prioribus capitibus narrantur insidiæ duorum eunuchorum factæ anno septimo Asueri, additúque, Mardochæum, qui eas detexerat, nihil pro tanto officio mercedis accepisse. At c. 11. et 12. dicuntur hæ insidiæ factæ anno secundo Asueri datis Mardochæo pro delatione muneribus. Atqui hæc apertè sibi invicem sunt contraria. Ergo p. 347

Resp. neg. ant. 1mi Arg. Additus probationem, neg. Maj. Illa capita, quæ in Vulgatâ nostrâ tanquam postrema leguntur, revera non sunt postrema, sed quædam eorum pertinent ad libri initium; ut sunt ea, quæ referuntur de somnio Mardochæi, et insidiis eunuchorum. Quædam ad medium; ut Epistola Artaxerxis, c. 13. Oratio Estheris, c. 14. Ejusdem ad regem accessus c. 15. Et altera Artaxerxis Epistola c. 16. Quædam autem ad finem, ut Somnii Mardochæi declaratio, c. 10. p.

Hujus fidem faciunt Græci Codices, in quibus omnia hâ ordine collocata leguntur; ipsaque eâ de re S. Hiero-

nymi annotationes c. 10. 11. et Seqq. Vulgatâ nostrâ inserta. Ea autem capita ad finem Libri, ubi eadem collocavit Hieronymus, Eulesia reliquit, ut intelligamus, quid ad integritatem hujus libri pertineat, quidque in Hebraeorum Codicibus non inveniatur.

Insidiae autem factae sunt anno Septimo Asueri, non verò Secundo, neque hae Cap. 11. verba, Anno Secundo p. debent extendi usque ad narrationem insidiarum, quae habetur c. 12. Sed solùm ad ea, quae dicuntur ipso cap. 11mo id est, ad Somnium, quod habuit Mardochaeus, antequam Esther Asuero nuberet. Nec etiam adhuc Mardochaeus delationis mercedem receperat, cùm Rex Annales sibi relegi jussit; tamen posteà recepit amplissimam, quae c. 6. v. 3. atque denum c. 12. v. 5. denuò indicatur per hae verba, Datis pro delatione muneribus.

348. Ob. 5.to Cap. 9. v. 6. dicitur Aman Agagita, seu oriundus ex Stirpe Agag Regis Amaleitarum, vel genere Amaleita. At Cap. 16. in Epistolâ Asueri idem Aman dicitur gente et animo Iniquus Macedo, Persarumque Regnum ad Macedones transferre voluisse. Atqui, prout historia memoriâ proditum est, Macedonum regnum tempore Artaxerxis, seu Asueri nostri adhuc fuit obscurissimum, et penè ignotum, nec proinde timere potuit Rex iste, ne Persarum regnum ad Macedones transferretur. Ergo p.

Resp. 1o. Aman dici posse ex paternò genere duxisse originem ex Stirpe Agag Regis Amaleitarum idcirco, quem

Samuel in frusta comidit*, adeoque Amaleuitam fuisse, sed ex materno genere fuisse Macedonem. 2°. dici potest, quod Aman patriâ quidem Macedo fuerit, Græcus nempè, sed origine prodierit ex stirpe Agag Amaleuitarum Regis, et hoc sensu dictus sit Amaleuita; credibile quippe est, aliquos ex profligatis Amaleuitis ad Græcorum partes profugisse, et ex illis ortum Aman potuisse gente Græcum, seu Macedonem appellari à Græco libri hujus Interprete, quia hujus ipsius Interpretis ævo Macedonum nomine comprehendebantur cæteri alii Græci, utpotè quòd Macedonia esset pars Græciæ potior, et nobilior. Unde ait Huetius*, hic Græcum Epistolæ Phurim Interpretem, quem Lysimachum illum fuisse, de quo fit mentio cap. ii. v. i. lib. Esther, et cujus Versionem Septuaginta Interpretes magnâ ex parte conservarunt*, in vertendo libro hoc intemperanter luxuriasse, atque pro eâ, quam sibi sumpserat, libertate pro Agagitâ, quod nomen caput 9. refert, reddidisse Macedonem, nullâ habitâ ratione temporis, quo vel hæc facta sint, vel scripta; sed solùm illius temporis, quo ipse ea interpretabatur, ùm nempe Ptolemæus Philadelphus regnaret, vel paulò priùs; quâ tempestate Persarum animis vehemens insidebat adversùs Macedones odium, vel Regum horum desiderio, quos divinis prosequebantur honoribus, vel pudore subacto abiens armis florentissima gentis hæc, vel Macedonum impotenter dominantium impatientiâ.

293. ~~297~~. * 1 Reg. c. 15. v. 33.

k loc. cit. pag. 374. edit. Lips. an. 1694.

l Graveson. Hist. Eul. Tom. 3. Colloq. 2. De lib. et Hist. Esther. pag. 132. edit August. an. 1728.

Stea 131

m
*c.9.

3.o Dici potest, hunc Agag, ex quo dicitur* Aman originem traxisse, non fuisse illum Amalecitarum Regem à Samuel olim occisum, sed Græcum quemdam virum, seu Macedonem nomine Agag. Et hinc est, quòd nec textus Hebraicus, nec ulla libri Esther versio hunc Agag, ex cujus stirpe ortus est Aman, appellet Amalecitam. 4.to Dici potest, quòd fortè Interpres historiæ parùm peritus, cùm magna Græcos inter et Persas bella olim gesta, et multis denùm cladibus auisas penitùs horum res et contusas à Macedonibus fuisse audivisset, istos cùm Græcis confuderit, partem videlicet cum toto, ea, quæ ab his antiquis Persarum hostibus jam olim gesta fuerant, novitiis illis Macedonibus adscribens, et Macedonis nomen pro Græci nomine usurpans; præsertim cùm, prout jam insinuavimus, credibile sit, post debellatos Persas totam Græcorum gentem apud peregrinos potissimùm, Macedonum nobilioris videlicet Græcia partis, nomine venisse. Itaque cùm in hâc interpretatione Macedonis nomen occurrit, Græcum intelligi debere videtur. 5.to denique parvis hac difficultas levatur dicendo, cap. 16.to mendum Versioni inepsisse vel Interpretis, vel librariorum oscitantiâ, aut ignorantiâ, atque locò Macedonis ponendum esse Agagitam prout habetur cap. 9. v. 6.

349. Ob. 6.to Veteres Patres, ut Melito, Pseudo-Athanasius, et Gregorius Nazianzenus supra adducti, quos quantum

ad Septem postrema hujus libri capita sentiunt recentiores Interpretes Lyranus, Hugo, et Thomas de Vio Cardinales; recentissimè verò Sixtus Senensis post Concilium Tridentinum scilicet, tam historiam velut apocrypham rejecerunt; in quâ sententiâ, quoad septem postrema illius capita nempe etiam fuisse videtur S. Hieronymus. Ergo p. 295. ~~299~~.

Resp. com. ant. neg. cons. Erronea paucorum Veterum horum Patrum et quorumdam aliorum Interpretum opinio nihil officere potest veritati, et autoritati hujus historiæ, atque libri ipsius, quæ illa continetur, utpotè quæ unanimi tùm Synagogæ, tùm Ecclesiæ consensu perpetuâ temporum serie firmata sit, et stabilita. Equidem, quia hæc capita è variis hinc indè locis sunt excerpta, sequi videtur, interpolatum esse librum, atque discerptum, necnon aliquâ hic parte mutilatum; et fortassis hanc ob causam à Melitone Asianô, Pseudo-Athanasiô, et Gregoriô Nazianzenô è Sacrô Canone expunctum. Atque ob eandem rationem à quibusdam recentioribus Interpretibus Septem postrema illius capita reiecta fuerunt.

Objicit 7mo Sixtus Senensis*, Si Septem hæc postrema capita velut Canonica Autoritatis suscipi deberent, tum velmaximè, quia in Concilium Tridentinum à nobis paulò superiùs adductum apertè definire videtur. Atqui hoc est falsum. Ergo p. Ab. min. Concilium istud solùm de veris, et germanis Sacrorum librorum partibus loquitur, non verò de

390. n
* lib. 1. Bib. Sanct. lib. Ether. append. pag. 33. edit. Colon. an. 1576.

M Dan. ~~300.~~ ~~287.~~ caeris quibus appendicibus, et pannosis additamentis, à quovis incognito Autore temerè appositis, et utcunque infutis. Atqui hujusmodi sunt septem postrema libri hujus Capita. Ergo &c.

Resp. ad 1mum Arg. neg. min. ad idius probat. neg. etiam. min. Si Sixti argumentum verum esset, multa alia aliorum Sacrorum Librorum partes, ut Danielis, Marci, Lucae, Joannis, quae non secùs ac ista postrema Libri Esther Capita inversò quodam rerum ordine posita videntur, etiam rejici, aut in discrimen vocari possent, atque dici posset, Concilium de veris partibus esse locutum, ea verò esse additamenta, non partes. Deinde Concilium definit, omnes, quos enumerat libros, adeoque et Librum Esther, cum omnibus suis partibus esse suscipiendos velut Canonicos. Quorum autem hoc, nisi ut omnes intelligant, eas etiam partes, de quibus aliquando erat controversia, ad Sacrorum librorum Canonem pertinere?

Sed Sixto os penitùs occludere debent haec, quae statim de Sacris libris in Canonem recipiendis Concilium subjungit verba: Prout in Ecclesiâ legi consueverunt. Atqui haec septem postrema libri hujus Capita in Ecclesiâ semper legi consueverunt, atque, prout supra ostendimus, multa ex aliis in suum officium transtulit eadem Ecclesia. Ergò &c.

351. De Libro Job.

Job, aliàs Jobab in Scripturâ dictus*, ut et à Septuaginta Interpreti-

* Genes. 36. v. 31. 32. et 33. Item 1 Paralip. c. 1. v. 43.

bus in eâ clausulâ, quam ipsius libro at- 297. ~~300~~, ~~301~~.
texuerunt, quóque reperitur in omnibus Græcis Codicibus, vir fuit virtute, patientiâ, et pietate insignis; filius Zare, et pronepos Esau, Principatum, seu potiùs Regiam dignitatem in terrâ Edom, sive Idumeâ obtinuit post Belam filium Beor, prout legitur apud Moysem*, et apud Septuaginta*; fuitque secundus Rex Idumæorum, necnon terram Hus, seu Auritidem in Orientali Idumeâ in Bozra, et Arabiæ deserta finibus sitam incoluit.

* Genes. 36. v. 31. p.
* Ad calcem lib. Job.

Tertiâ mundi ætate jam jam ad finem vergente, circa an. m. 2427. 352.
videlicet floruisse perhibetur. Dane, inquit Graveson*, eum ante Moysem vixisse, vel saltem ei coævum fuisse colligitur ex ipsius historiâ in libro, qui illius nomen præfert, conscriptâ; quippe in quâ ne minima quidem fit mentio de Lege Mosaicâ, et Prophetis; aut de admirabilibus, sive in longo in Terram Chanaan itinere, sive in Ægyptô, sive in Desertô, Dei operibus. Quod quidem argumento esse videtur, Jobum, et ejus amicos, qui illum consolaturi accesserant, ante Moysis tempora vixisse; vix enim credi potest, Jobum et ejus amicos, si Moyse posteriores fuissent, hæc omnia miranda tam altô premere silentiô voluisse, prout tamen ab ipsis factum.

* Tom. 2. Hist. Eulos.
q Colloq. 3. de Jobo

Præterea in eodem libro legitur 353.
Jobum solitum fuisse sacrificia offerre, quod certè licitum duntaxat fuit antè Legem Mosaicam; nam post Legis Mo-

~~302~~ ~~285~~. Saltu promulgationem solis Sacerdotibus Aaronicis, sive idis, qui erant è Tribu Levi sacrificia in Templo fas erat offerre.

Verùm, inquit Calmett, de Israëlitarum ex Ægyptô egressu loquens videtur Job. c. 26. v. 12. his verbis: In fortitudine illius repentè maria congregata sunt, et prudentia ejus percussit superbum. Ex quo habetur, idem Moysis coævum, eúque aliquot annis aliquot ab Israëlitarum ex Ægyptô egressu statui oportere.

* Dict. Bib. Verb. Job.

354. At citatô capite per totum Job Dei incomprehensibilem potentiam ex ejus operibus tantùm demonstrat, atque potiùs alludere videtur ad modum, quo Deus mundum creavit, atque aquas congregavit, quas maria appellavit; ita ut de egressu Israëlitarum ex Ægyptô ne cogitaverit quidem, aliàs utique etiam cætera, quæ tum temporis in Israëlitarum gratiam perpetravit Deus, mirabilia tam commodâ ad id occasione, non prætermisisset.

355. Ad Græcorum, et Arabum Jobi exemplarium calcem, necnon in veteribus vulgatis latinis Biblis, hæc, ut ajunt, è Syriacô deprompta leguntur: Hic in terra quidem Austitide redditur habitans in finibus Idumææ, et Arabia, et erat ei nomen Jobab. cum autem accepisset uxorem Arabissam, generat filium, cui nomen Emmon: erat autem ipse ex Patre quidem Zare de filiis Esau filius, matris autem Bosorræ; ita ut ipse sit quintus ab Abraham. Et hi sunt Reges, qui regnaverunt in Edom, cujus regionis etiam ipse Domi-

133

natus est; primus Balac filius Beor, et nomen civitatis ejus Dennaba; post Balac autem Jobab, qui vocatur Job; post hunc autem Asom, qui erat Dux ex regione Thamanitide; post hunc autem Adad filius Barad, qui exuit Madian in campo Moab, et nomen civitatis ejus Gethem; amici autem, qui ad eum venerunt, Eliphaz de filiis Esau Themanorum Rex, Baldad Tyrannus Sauchaorum, Sophar Rex Minaeorum. 299. ~~284~~. ~~305~~.

Hanc vetustissimam Jobi genealogiam probant Aristaeas, Philo, Polyhistor apud Eusebium*; eamque citant Graeci et Latini Patres, atque sua Graeca versioni inseruit Theodotion; quam proinde cum à vetustis Patribus comprobetur, et à Judaeis ad nos pervenisse videatur, rejiciendam non censemus, praesertim cum lib. i. Paralip. c. i. v. 35. 37. et 44. eam expressam legamus. Invenimus praeterea, Jobum in aequali consanguinitatis gradu cum Moyse fuisse. Utriusque genealogiae Schema subjicimus. 356.

* lib. 9. praepar. Evang. c. 25.

Abraham

Isaac

Jacob	Esau*
Levi	Rahuel
Amram	Zare
Moyses	Jobab, seu Job.

* i. Paralip. c. i. v. 35. 37. et 44.

Porro Liber Jobi nomine inscriptus eximia patientiae exemplum exhibet, atque 42. capitibus describit prosperam, et adversam Principis hu- 357.

jus fortunam, lamenta, et lamentorum causas, tædium vitæ, mortis votum. Illum in fletus effusum, vehementérque de suis erumnis dolentem, et conqueentem tres amici ipsius, qui eum consolaturi accesserant, nequitiæ insimulant, hortantúrque, ut pœnitentiâ ad Deum reversus divinam agnoscat justitiam, quæ de ejus flagitiis vindictam sumpturæ, tot calamitatibus in eum animadverterat.

Job verò innocentiæ suæ sibi conscius, gravioribus, quàm mereretur, se pœnis affectum asserit; justósque, vel tantùm ad eorum constantiæ experimentum, vel etiam ad perfectionis incrementum, vel denique ob Dei judicia hominibus omninò impervia ab eo quandoque pleni ostendit.

Ejus amici nihilominùs in aliam prorsùs sententiam abibant. Quod discrimen solaturus è turbine Dominus eos alloquens pro Jobô decrevit; quin tamen quædam temerè ab eo prolata, quæ doloris vehementia, et disputationis ardor veluti per vim ab illo extorserant, comprobaret. Quare Job errorem fassus veniam à Deô postulavit, et impetravit. Dominus verò increpatis Jobi amicis, quòd adeò temerè illum condemnassent, imperat, ut sacrificiis ab ipso Jobô offerendis peccata sua expiarent: Dæmonéque interdictô, ne ei amplùs noceret, geminatis faultatibus, plurimâ prole adauctum, felicissimô tandem obitu è vivis demigrantem sinus Abraha ex-

cepit. Hæc Jobi historia Synopsis. 301.

Quisnam Libri ipsius Autor sit, 358.
seu Scriptor disceptatur. Quidam ab ipso Jobo Syrorum, seu Arabum idiomate primùm exaratum volunt ex c. 19. v. 23. ubi ipsemet ait: Quis mihi tribuat, ut scribantur sermones mei &c. quem posteà Moyses, vel aliquis alius Israëlita in hebræum sermonem vertit. 6.34

Et ex his Jobi verbis nihil aliud colligi videtur, quàm vehemens desiderium, quo optabat, ut historia sua, et sermones conscriberentur.

Quidam illum Salomoni, vel Isaiæ, vel denique recentiori cuidam Autori tribuunt.

Fridericus Spanhemius, qui Jobi historiam accuratè, et eruditè prosecutus est, à Jobo quidem, aut Jobi amicis res in adversaria primùm fuisse lingua patria, Arabica nimirùm, seu Syriaca veteri relatas existimat*, et ex iis demùm circa Davidis, aut Salomonis tempora ab homine Hebræo conflatam fuisse eam, quam habemus, historiam. * Hist. Job. c. 13.

Huëtius tuetur*, librum hunc à Moyse scriptum fuisse, cùm apud Jethro socerum suum ex Ægyptò fugâ dilapsus degeret, ad solatium gentis suæ tum temporis Ægyptiorum tyrannide pressæ. In Arabiâ quippe tunc commorans, casus in ejus finibus toleratos vel ex vulgi sermone discere potuit: hánequé sham opi- * loc. cit. in Job.

358. nionem multis argumentis, et conjecturis roborat. Hac quoque sententia fuit Thalmudistarum *, quam amplexus est Autor posterioris Commentarii in Job, qui Origenis nomen praefert. Eandem secuti sunt Methodius apud Photium *, Polychronius, et Julianus Halicarnassens, apud Nicetam *, necnon recentiores benè multi. Idipsum etiam censuisse videtur S. Hieronymus; Sacros enim libros recensens *, Pentateucho librum Job statim subjicit, posthabitô etiamnum Josue libro, quo significare videtur, Moysis, et Jobi libros ejusdem esse autoris, et ætatis.

y * In Babathra. cv.

z * Cod. 225.

a * In catenâ in Job.

b * Ep. ad Paulin.

359. Licèt autem liber iste nihil, quo ejus Auctor clarè ~~dignoscatur~~ dignoscatur, pra se ferat, idum tamen religione Judæum, et Jobô posteriorem fuisse vult Calmet *. Idius autographum Hebraïcô quidem, sed pluribus Arabum, ~~phrasibus~~ et Chaldæorum phrasibus et periodis apud Hebræos minimè usitatis refertô idiomate conscriptum fuit; et partim solutâ, quantùm ad ea scilicet, quæ vitam, mores, calamitatem, et prosperitatem Jobi spectant, oratione; ipsius verba autem, amicorum interlocutiones, ejusdémque responsiones quod spectat, metricis numeris illigatum esse.

* loc. cit.

360. Undè facile est conjicere, opus istud compilatum fuisse ex Jobi ipsius, aut amicorum horum adversariis, seu monumentis Arabicô sermone primùm exaratis, quod interdum, ob sententiarum Lo contentarum

Dignitatem poëticô sermone velut ele- 303.
gantiori stylô Autor Hebræus exornârit.
Hinc quamvis historiam hanc, ejúsque circumstantias à veritate minimè abesse, atque simul colloquentium sententias integrâ fide ab Autore referri tueamur; dictionum tamen, et phrasium sonum Poëtæ, seu Autori tribuendum esse censemus. Quis enim sanæ mentis arbitretur, Jobum in summis corporis, et animi doloribus carmina ad uxorem, et amicos fudisse.

Liber hic Canonicus, et divinô afflatu conscriptus semper habitus est. Quæ de re ponitur.

Conclusio.

Liber Jobi nomine inscriptus 361.
est Canonicus, et divinæ auctoritatis.

Prob. Conclusio 1º ex S. Scripturâ, ac inprimis ex ipso Jobi librô, ut quinihil nisi sanctum, et divinum spiret, imò magna Dei miracula contineat, vel potiùs nonnisi unicum ingens sit miraculum.

2º. Ex librô Tobiæ, ubi c. 2. v. 12. et 15. hæc leguntur: Hanc autem tentationem /: cæcitatis :/ ideo permisit Dominus evenire illi, ut posteris daretur exemplum patientiæ ipsius, sicut et sancti Job ..... Nam sicut beato Job insultabant Reges, ita isti /: Tobiæ :/ parentes, et cognati ejus irridebant vitam ejus. ℟.

3º. Ex Ezechielis c. 14. v. 14. ubi etiam hæc leguntur. Etsi fuerint tres

7. th 1351

~~308.~~ ~~297~~ viristi in medio ejus; id est terræ: Noë, Daniel, et Job, ipsi justitiâ suâ liberabunt animas suas, ait Dominus exercituum.

4to Plurima ex eo libro transumpta cæteri Scriptores Sacri in sua volumina transtulerunt. Ut Jerem. c. 20. v. 14. ex Job, c. 3. v. 2. Psalm. 8. v. 5. ex Job, c. 7. v. 19. Psalm. 143. v. 4. Ex Job, c. 15. v. 9. Thren. 3. v. 8. et 9. ex Job, c. 19. v. 7. et 8. Psalm. 31. v. 12. et 13. ex Job. c. 19. v. 13. 14. et 18. Psalm. 107. v. 42. ex Job, 22. v. 19. Jerem. 12. v. 1. et seq. ex Job, 21. v. 7. et seq. Sapient. 7. v. 9. et seq. ex Job. 28. v. 15. et seq. Psalm. 110. v. 10. Prov. c. 1. v. 7. et c. 9. v. 10. ex Job, c. 28. v. 28. Sap. 6. v. 8. ex Job. c. 34. v. 19. Prov. 8. v. 29. ex Job, 38. v. 10. et 11. Psal. 146. v. 9. ex Job. c. 38. v. 41.

5o Testimonium libri Job tanquam sancti, et canonici adduxit Paulus Apostolus scribens ad Corinthios ubi, Sapientia, inquit*, hujus mundi stultitia est apud Deum, Scriptum est enim: Comprehendam sapientes in astutia eorum. Atqui hoc Scriptum invenitur Jobi c. 5. v. 13. ubi ipse hoc de Deo eloquitur: Qui apprehendit sapientes in astutiâ eorum.

* 1 cor. c. 3. v. 19.

6o S. Jacobus in suâ catholicâ Epistolâ c. 5. v. 11. ex Jobi libro petit exemplum his verbis: Sufferentiam Job audistis, et finem Domini vidistis, quoniam misericors Dominus, et miserator.

Atqui hi Sacri Scriptores omnes Jobi tanquam viri sancti non meminissent, nec ex libro, qui nomen illius profert, sententias in suas Scriptiones

transtulissent, nec illum velut divinum citassent, nec denique testimonia, et eximia pietatis et patientiæ, deique miserationis exempla ex ido petivissent, nisi ipsius historiam veram, proindéque librum, quo ipsa continetur, sanctum, et canonicum reputassent. Ergo p. 305. ~~293~~ 304.

Ob. 2do ex Traditione Judæorum. 362.

1o certum est, librum hunc Esdrino canoni insertum fuisse, idque etiamnum testantur omnes Scriptores tam Hebræi, quàm Christiani. 2o. Aristæas, qui tempore Ptolemæi Philadelphi Regis Ægypti Scripsisse fertur, in suô de Judæis commentariô* hujus libri tanquam sancti meminit. * apud Euseb. lib. 9. c. 25. præparat. Evang.

3o. Septuaginta Interpretes illum Græco suæ Versioni velut sacrum, et Canonicum intexuêre. 4o. Josephus eum etiam inter libros Canonicos recenset*. Ergo p. * lib. 1. cont. Appion.

Ob. 3tio ex Traditione Ecclesiæ, 363.

Ab Apostolis, ut primùm vidimus, tanquam divinus additur, eâque, quam de Jobô continet, historia velut sancta laudatur. Post ipsos librum hunc SS: Patres, et Concilia, quorum testimonia suprà ad libros Tobiæ, Judith, et Esther retulimus, tanquam sanctum et Canonicum celebrant, p.

Solvuntur objectiones. 364.

Ob. 1o Josephus in Antiquitatibus Judæorum versatissimus, eandem referens, Jobi historiam altô prætermittit silentiô. Atqui utique illam non prætermisisset, si veram arbitratus

8.136

fuisset. Ergo vera non est, sed tanquam fabulosa est rejicienda.

Resp. Etsi Josephus lib. de antiq. Judaïc. Jobi historia, ut et libri ipsius non meminerit, meminit tamen lib. cont. Appion. ubi illum inter libros Canonicos Veteris Testamenti collocat, quod sufficit, ut ipse dicatur illius meminisse. Certè constat, eundem Josephum in suo de Antiquit. Jud. libro multa ad historiam sacram spectantia aut de industriâ omisisse, aut interpolasse, prout Demonstrat Dandilius.* Et sanè, cùm Josephus in hoc opere gentis suæ duntaxat historiam conscribendi provinciam susceperit, ad quam hæc Jobi, utpotè externi, et gentilis, historia nihil conferre poterat; mirum non est, quòd de eâ ibidem tiluerit.

* Dandilli in suâ gallicâ Operum Josephi versione.

365. Ob. 2do Liber iste videtur esse tragicomedia aliqua Hebræorum, hoc est, fabula partim secundùm comœdiæ, partim secundùm Tragediæ leges conficta, 1o Quia in principio ipsius historiæ cædes filiorum, ac filiarum Jobi, quod in Tragediis usu venit, referuntur, in fine verò, quod comedia proprium est, felices Jobi eventus ponuntur. 2o Quia nec de personis, nec de locò, nec de tempore, nec de autore hujus historiæ quidquam certi haberi potest, dissentibus inter se non minùs Hebræis, quàm Græcis, et Latinis Scriptoribus. 3o In eodem libro fit mentio Concilii Angelorum, cui ipsemet Deus præfuit; colloquii Satanæ cum Deo; variarum quæstionum diabolo factarum à Deo,

responsionum Diaboli p. quæ omnia 304. ~~295.~~ ~~311.~~
apertè fabulam redolent. 4.° Hujus historiæ Autor in ipso narrationis contextu à sibi propositô argumenti scopô multum aberrare videtur; cùm enim instituisset effingere personam hominis perfecti, ac inprimis tolerantissimi quem nec secunda, et prospera in superbiam everterent, nec adversa, et calamitosa in desperationem deprimerent: tamen in ipso narrationis cursu, contrâ instituti sui ordinem, et contrâ omnes patientiæ leges, patientissimum virum illum in crimen impatientiæ, et blasphemiæ, atque etiamnum desperationis sæpiùs trahit. Ergo.

Resp. 1.° Hæc omnia veritatem historiæ Jobi ejúsque existentiæ neutiquam infirmare posse; ut quæ omnium ætatum Autorum, imò ipsorum Sacrorum Scriptorum testimoniô tam apertè firmata sit. Unde negatur ant.

Resp. 2.do ad singula. Ad 1.um Ex eo duntaxat eruitur, historiam hanc quidem materiam subministrare præstanti cuidam tragicomediæ exhibendæ, non verò eandem esse meram fabulam.

Ad 2.dum neg. propositionem. Nam 1.° de personâ Jobi, et locô, ubi habitavit, atque universim de ipsius historiâ certum habemus ex ipsamet Jobi librô, et ex omnium ætatum tam sacris, quàm profanis Scriptoribus tes-

timonium; quamvis de ætate, qua vixerit, ob veteris Chronologiæ confusionem, et obscuritatem non satis apertè constet; tamen præstantiores S. Scripturæ Interpretes, et Chronologi probabilius illum paulò ante egressum filiorum Israël ex Ægyptò floruisse censent, atque Moysi fuisse coævum.

Ad 3tium neg. hæc fabulam redolere. Advertendum quippe est, in historiâ Jobi, non omnia in sensu litterali esse accipienda, sed quædam etiamnum in sensu figuratè, qualia sunt ea, quæ de Comiliò Angelorum, &c. ibidem memorantur: hujusmodi autem sensum sæpiùs alii Scripturæ sacræ libri usurpant, ut eos evolventi patet, nec tamen propterèa in fabularum censum venire possunt.

P. S. 137

C Ad 4tum Quæ fortè paulò durius à Jobò prolata in ejus librò leguntur, optimam semper patiuntur interpretationem, eâque sunt admodum pauca, necnon dolorisvi expressa, quæ, ut supra animadvertimus, nec Deus ipse probavit. Cæterùm ubique summæ patientiæ, pietatis, Spei, et resignationis in Deum monumenta prodit Job; prout ipsa libri lectio declarat.

366. Ob. 3tio Job à nobis dicitur fuisse genere Idumæus. Atqui Idumæi Ethnicorum religioni semper addicti fuerunt usque ad tempora Joannis Hircani Judæorum Pontificis,

et Regis, qui primùm circa annum M. 3869. ~~2897~~. ~~313~~.
3871. Judeis imperare coepit, atque circa
an. m. 3875. Idumaeos devicit, ~~nec~~
circumcisionem suscipere coëgit. Job
autem fuit vir timens Deum, prout
ipse illius liber loquitur. Ergo sp.

Resp. neg. min. nam Idumaei, qui ab Esau Patriarcha Isaac primogenitô originem duunt, per certum aliquod tempus sincerum, et verum Dei cultum retinuerunt, et eo adhuc tempore, quo in Idumaâ ortus est Job. Nec enim credibile est, Idumaeos, qui veram Dei religionem ab Esau acceperant, tam citò ab eâ deserisse, ut sub Jobô ipsius pronepote jam idola coluerint. Idumaei ergo tunc verum Deum colebant.

Ob. 4.to Libri hujus c. 7. v. 20. 3869.
Job dicit: Peccavi, quid faciam tibi ô custos hominum? Et tamen c. 27. v. 6. ait: Neque enim reprehendit me cor meum in omni vitâ meâ. Atqui hoc sunt contradictoria. Ergo saltem liberiste non est divino auctoritatis.

Resp. neg. min. Nam cùm priori locô Job dicit, Peccavi, loquitur de levi aliquo peccatô ante calamitatem suam commissô; at contrà quando dicit, Neque reprehendit me cor meum in omni vitâ meâ, loquitur de gravibus illis peccatis sibi ab amicis suis obiectis, seu de gravibus illis peccatis, quae conscientiam stimulant sp.

310.
~~314.~~ 368. Ob. 5tò Ibid. c. 40. v. 14. dicitur,
Ipse Elephas est principium viarum Dei. Atqui Genesis c. 1. multa alia recensentur ante Elephantem, cetera-que animalia à Deo producta. Ergo p.

Resp. cum cit. c. 40. dicitur Elephas principium viarum Dei, id in eo sensu intelligendum non est, quasi Elephas esset prima creatura à Deo producta, sed solùm quòd sit præcipuum omnium operum, animali ~~monstruosissimum~~ úmque terrestrium, tum ratione magnitudinis, tum ratione fortitudinis, tum ratione docilitatis, et quasi prudentiæ naturalis, quâ et sui heri, ac lectoris linguam intelligit, et plura alia ferè incredibilia præstat. De animalibus ergò hîc loquitur Iunta rat Job, atque inter illa præcipuum esse Elephantem arbitratur.

369. De libris Machabæorum.

Varia apud Sacræ Scripturæ Tractatores sunt hujus nominis Machabæus Etymologiæ; communiter tamen autumant, viros quosdam Judæos hoc nomine fuisse insignitos, quòd avitæ in Deum religionis indicio in suis insignibus has quatuor hebraicas litteras inscriptas habuerint, Mem, Caph, Beth, Jod, quibus hæc sententia per compendium exprimitur: Mi Camoca Bellohim, Jehova, idest, Quis similis tui in Diis Domine? quod ab Exodo desumptum est: Eo etiam artificio Romani litteras S.P.Q.

* Exod. c. 12. v. 11.

Q. R. in insignibus suis inscribebant, quibus hac sententia exprimebatur: Senatus, Populusque, Romanus. 369. ~~369.~~ ~~319.~~

Verùm quocunque demùm sit hujus nominis etymologia, profectò constat nomen hoc Asamonæis, ac primùm Judæ filio Mattathiæ, cujus proavus, vel pater teste Josephò*, Asamonæus vocabatur, imditum fuisse, à quo in fratres suos Simonem, et Jonatham, qui sub finem sextæ mundi ætatis pro tuendâ, et recuperandâ populi Judaïci libertate strenuam navarùnt operam contra Ægypti et Syriæ leges, quibus famosi hi Judæorum Duces, divinæ legis fervore aucti, arreptis armis constanter restiterunt bella feliciter confecerunt, hisque legibus iterum iterùmque devictis, ac profligatis, populum Judaïcum in libertatem vindicarùnt. 370.

* Antiq. l. 12. c. 8.

Porrò nomen istud in illos omnes etiam derivatum est, qui sui in legem studii, suæque, in defendendâ patriâ, et avitâ religione servandâ sub Antiochò Epiphane, virtutis præclara reliquêre monumenta. Hinc septem fratres, qui unacum matre suâ pro defensione legis martyrium sub impiò Rege istò fortiter subiêre, eo nomine donati sunt. 371.

Eodem quoque nomine libri illi inscribuntur, qui illorum temporum historiam complectuntur; prout et ille, in quo Ptolemæi Philopatoris in Judæos 371.

2138

312.
~~316.~~ Aegyptios diu ante Antiochum Epiphanem Syriæ Regem persecutio describitur. Enim verò persecutio Ptolemæi cœpit an. m. 3787. ante Chr. 213. ant. Cr. 217. Antiochi autem Epiphanis an. m. 3839. ant. Chr. 131. ante Cr. 135. adeoque inter hanc et illam 50. circiter effluxerint anni.

372. Quatuor circumferuntur hujusnominis libri, ex quibus duo priores Canonici, posteriores verò duo apocryphi habentur ab Ecclesiâ catholicâ.

Si chronologicè ordo servetur, tertius Machabæorum liber ante Primum, Primus post Secundum recenseri debent.

373. Primum Hebraicâ, seu Syriacâ, aut Jerosolymitanâ linguâ, eâ nempe quæ illis temporibus inter Judæos patrium solum incolentes jam indè à solutâ captivitate Babylonicâ in usu erat, scriptum testatur Hieronymus*; habeturque ex titulo olim huic libro præposito, quem refert Origenes his verbis*: Sarbet Sarbane el; nempe Sceptrum Principis filiorum Dei, sive rebellantium in Deum. Machabæi enim Sceptrum Domini in Israël contra adversarios sustinuerunt.

A pluribus tamen jam saeculis Hebraicus hic textus exuvit, unde idiomatis locò Græca versio pro originali habetur, ex quâ etiam latina decretò Concilii Tridentini probata versio adornata est.

374. Cujus Autor latet; oportet tamen, ut post Joannem Hircanum Summum Sacerdotem scripserit, quippè cujus exacta monumenta laudat, et ad quæ lectorem suum remittit*; unde ex iis collectus liber hic videtur.

l
* Jn Prolog. galeat.

m
* Apud Euseb. lib. 6. Hist. c. ult.

n
* 1. Machab. 16. v. ult.

Historiam 40. annorum 16. capitibus complectitur, à regno scilicet Antiochi Epiphanis, usque ad Simonis Sacerdotis obitum, ab an. m. videlicet 3829. ante Chr. 171. usque ad an. m. 3869. ant. Chr. 131. ante Dr. 135. atque varias hujus Regis persecutiones, egregiáque Machabæorum gesta recenset; fœdus abipsis cum Romanis initum, p. 313. ~~311.~~ ~~319.~~ 375

Supputationes item annorum à Mense Nisan, qui primus anni sacri mensis est, atque Martio nostro respondet, juxta Hebræorum morem exordiuntur; cùm tamen Syri seu Græci in Syriâ regnantes nonnisi post sex à mense Nisan menses, nempe circà Octobris initium annum auspicentur.

Secundus Machabæorum Liber majoris Operis à Jasone quodam Græcô de Epiphanis, et Eupatoris in Hebræos persecutione scripti, quod nostrâ ætate interidit, summa est, et epitome ab ignotô etiam græcô Autore compilata. Un- + 2. Machab. c. 2. v. 20. 376.

de non mirum, quòd, contrà quàm faciat primi Machabæorum libri Auctor, iste annorum supputationem Syrorum, seu Græcorum in Syriâ regnantium, more circa octobrem exordiatur. 3139

Seleucidarum quoque supputationem utrque liber sequitur, nempe juxta annos Græcorum, quibus in Syriâ regnare cœperunt, atque non quidem ab Alexandrô magnô, sed à Seleucô, qui primùm post illum in Syriâ imperium tenuit, annos numerare inciperunt. 377.

Duò postrema illius capita stylô

~~316.~~ ~~102~~ planè à cæteris diversò exarata, adeòut alium Auctorem præ se ferre videantur, gesta sub Demetriò Sotero Eupatoris successore completuntur.

Totum opus 15. Capitibus totidem annorum historiam prosequitur, quot minimùm à tentatâ per Heliodorum jussu Seleuci primi post Alexandrum Magni Syriæ Regis expilatione sacri Aræ usque ad Nicanorem à Juda Machabæo devictum intercessêre, idest, ab an. m. 3828. ant. Chr. 162. ant. Ar. 166. usque ad an. m. 3843. ant. Chr. 157. ante Ar. 161.

378. Tertius Machabæorum nomine temerè inscriptus liber est, quòd nec ad Judam, et fratres ejus Machabæos, neque ad Epiphanis persecutionem spectet; quin potiùs historiam persecutionis 50. ante annis adversùs Judæos Ægyptios à Ptolemæò Philopatore Rege Ægypti motæ describit, ac prosequitur, usque ad illius finem, qui incidit in an. m. 3787. ant. Chr. 213. ante Ar. 217. At Epiphanis edictum adversùs Judæos datum est primùm an. m. 3837. ante Chr. 153. ante Ar. 157. Sed fortè Machabæorum nomine etiam, ut diximus, insignitus est, ob similitudinem nempè studii in legem, et avitam religionem, quod Judæi Ægyptii non secùs ac Jerosolymitani diversis locorum, temporùmque circumstantiis exhibuerunt. Tertium eum dici autumat Grotius, quòd primùm post duos priores scriptus fuerit, quamvis anteriora gesta contineat.

Quartus Machabæorum nomine 315.
insignitus liber in eo totus versatur, ut quæ 379.
in secundo c. 6. v. 7. de Eleazari primum,
deinde de septem fratrum martyrio per
compendium referuntur, prolixius exhi-
beat. Pluribus scatet erroribus, atque
inter Opera Josephi Historici, cujus nomen
præfert, cum in pluribus Manuscriptis,
tum in nonnullis impressis exemplaribus,
recenseri solet, quanquam à ipsius Sty-
lo, et historiâ plurimum discrepare vide-
atur.

Hos duos posteriores Machabæorum 380.
libros Ecclesia Catholica velut apocryphos
rejicit, quanquam olim quidam Patres
Græci Tertium velut Scripturam Sacram
habuerint. Theodoretus*, Pseudo-Atha- * In Daniel. c. ii. v. 7.
nasius*, necnon Nicephorus in calce suæ * In Synopsi
Chronologiæ illum unacum prioribus
duobus inter eos Scripturæ libros, quibus
nonnulli refragantur, enumerant.

Duos verò priores, ut jam diximus,
inter Canonicos Sacræ Scripturæ libros re-
censet Ecclesia Catholica. Obnituntur
Acatholici, eósque unacum duobus pos-
terioribus velut Apocryphos rejiciunt:
contra quos proindè ponitur

Conclusio. 381.

Duo priores Machabæorum libri
meritò ab Ecclesiâ Catholicâ inter Canoni-
cos, et divinos recensentur.

Prob. Conclusio 1.º ex S. Scripturâ.
1.º Quia in his libris completa ~~videntur~~
exhibentur ea, quæ longè prius à Prophe-
tis prædicta fuerunt: ut, quod Daniel
c. 9. de abominatione in Templo futurâ pra-
vidit, hi libri indicant in Antiochô fuisse

4 * 140

completum, qui abominandum idolum desolationis, nempe propriam Statuam suam posuit super altare Dei in Templo, et libros legis combussit, aliaque indigna perpetravit quæ in præsenti historiâ commemorantur.

* Hieronym. in c. 9. Daniel.

Item, quod Deus per Zachariam prædixit visitaturum se super hircos, et ex Israele egressuros, qui exigerent, ac debellarent hircos illos in gloriâ magnâ. Hieronymus Hebræorum non improbans sententiam in Machabæis completum exponit, qui contra Hircos, hoc est, contra Antiochum, Demetrium, Gorgiam, et Nicanorem, qui per hircos à Zachariâ in regno Græcorum designantur, fortiter prævaluerunt. Ergò congruum est, ut hi libri, quippè qui Prophetiarum complementa continent, eandem ac volumina illa, in quibus ea Prophetiæ exaratæ sunt, sortiantur auctoritatem, scilicet divinam. Ejusdem enim rationis sunt Prophetia, et illius complementum, et qui prioris est Auctor, etiam posterius Sacro Scriptori ditatæ censendus est.

* Zachar. 10. v. 3. 4. et 5.

* In c. 24. Matth.

2°. Joannis c. 10. v. 22. Testimonium indicitur de festo Encæniorum, idest, renovationis Templi. Atqui idem desumptum est ex 1mo et 2do Machabæorum libris, utpote in quibus de hujus festi institutione primum agitur. Ergo et jam tunc libri isti ab ipso Joanne Evangelistâ velut sacri habiti fuerunt, imò jam prius ab Hebræis, ut qui festum Encæniorum in iis libris institutum singulis semper annis celebrârint.

* 1. Machab. c. 4. v. 56. et 59. 2. Machab. c. 1. v. 18. et c. 10. v. 3. 5. et 8.

3°. Paulus ad Hebræos scribens in hæc verba: Alii autem distenti sunt, non suscipientes redemptionem. Septem fratres Machabæos illos, quorum martyrium

* Heb. 11. v. 35.

narratur lib. 2. Machab. c. 7. clàre videtur in- 317.
telleriße, quemadmodùm gravißimi Auto-
res cum Theodoretô Cyrensi Episcopô tuen-
tur: hæc enim verba nemini magis conve-
niunt, quàm septem illis fratribus absque
ullâ poenarum remißione per omnia tor-
mentorum genera distractis. Ergo et Paulus
Apostolus libros hos divinos reputavit; ut
qui ex iis vera fidei tuendæ exempla pro-
ferat.

Pb. 2do. Confirmatio ex Traditione et 382.
praxi Ecclesiæ, quæ, quamvis multi fue-
rint in Veteri Testamentô justi, singulari
tamen privilegiô quôdam, ut ait S. Bernar-
dus*, his solis ex omnibus antiquis justis
annuam solemnitatem decrevit. Atque
etiam ex antiquißimâ consuetudine in
sacris mysteriis, quæ pro mortuis aguntur,
historiam Judæ Machabæi donaria pro
peccatis mortuorum offerentis ex 2do Ma-
chabæorum librô desumptam* refert. Ergô
ex antiquâ Ecclesiæ traditione et praxi
hi libri pro Canonicis habentur.

* Epist. 313.

* 2. Machab. c. 12.

Prob. 3tio Ex Conciliis. Carthaginen- 383.
si III. Can. 47. Romanô 70. Episcoporum
sub Gelasiô I. Florentinô sub Eugenio
IV. ac denique Tridentinô, quæ hos duos
priores libros et Canonicos, et divinos esse
declarant, et statuunt.

Pb. 4to Ex SS. Patribus Ex Inno- 384.
centiô I. Papâ Ep. ad Exuperium, ubi eos sa-
cris, et Canonicis libris adnumerat. Ex Orige-
ne, in c. 5. Ep. ad Rom. Ex Eusebiô Cæsarien-
si, lib. 12. Præpar. Evang. qui ambo horum
librorum auctoritate utuntur ad confutan-
dos hæreticos. Ex S. Cypriano, lib. de ex-
hort. Martyrii c. 11. et lib. 1. Ep. 3. ad Cornelium.

318. ~~322. 306.~~ Ex S. Gregorio Nazianzeno, in Oratione de Machabæis. Ex S. Ambrosio, lib. 1. Offic. et lib. 2. de Jacob. c. 10. 11. et 12. Ex S. Augustino, lib. 18. De civit. c. 36. et lib. 2. cont. Epist. Gaudentii c. 23. Ex S. Hieronymo sup. citato. Ex S. Isidoro lib. 6. etymolog. Qui omnes libros hos et divinos, et Canonicos declarant, ac tuentur.

385. Pb. 9to ratione Theologica. 1o. Quia hi libri sunt vehementer utiles, imò necessarii ad confutandas nostrorum præcipuè temporum hæreses. 2o. Quia ad pietatem, et ad omnes virtutes plurimùm conferunt, nósque provocant ad fortitudinem, patientiam, ac spem in afflictionibus, et ad mortem, si opus fuerit, pro pietate sustinendam. 3o. Certitudinem, et confirmationem faciunt multarum rerum, quæ in aliis Sacræ Scripturæ libris leguntur. Permulta enim, prout supà argumentò primò indicavimus, antèà à Prophetis fuerunt prædicta, quæ in his libris verissimè completa narantur. Meritò ergò Sacris Scripturæ libris ab Ecclesiâ adnumerantur.

S. 141

386. Solvuntur Objectiones.

Ob. 1o. contra 1mum Machabæorum librum. Hujus lib. c. 1. v. 1. dicitur Alexander Magnus primus regnasse in Græciâ, cùm tamen ante idum multi fuerint in eâ Regione Reges; ut Lacedemoniorum, Macedonum, Corinthiorum, Atheniensium, &c. Ergò.

4b * apud Euseb. in Chron.

Resp. quòd, cùm ibidem dicitur Alexander in Græciâ primus regnasse, non de regnò quocunque, sed de Monarchiâ Græcorum in Asiâ sit sermo, quam primus obtinuit Alexander.

165

Ob. 2.di Ibid. v. 7. Dicitur Alexander regnum suum, dum adhuc viveret, divisse inter familiares suos, at Cornelius Nepos hanc divisionem primùm post ejus mortem factam fuisse testatur. Ergò ∞. 319. ~~[illegible]~~. 387.

Resp. Alexandrum Regnum suum non divisse in Principatus absolutos, sed Satrapias tantùm: vel sub conditione duntaxat, si nempè liberos non esset relicturus. Brevia ergo tantùm fuit hæc Alexandri divisio, non absoluta; quæ demum post ipsius mortem, atque sine liberis obitum, effectum suum est sortita.

Ob. 3.tio Ibid. v. 9. Iti Alexandri familiares dicuntur sibi post mortem ipsius omnes imposuisse diademata. At id longè post ipsius obitum factum fuisse idem Cornelius Nepos testatur. Ergò ∞. 388.

Resp. Quòd ibi non dicatur, quasi statim post mortem Alexandri memorati Principes sibi diademata imposuerint, sed similiter, post ipsius mortem, quod longò post ab eâ tempore fieri potuit.

Ob. 4.to Ibid. v. 11. Antiochus Illustris regnasse dicitur annò Græcorum Regni 137mò cùm tamen constet ex Eusebiò*, Antiochum primùm an. 156. regnasse: tot enim effluxêre anni à primò Monarchiæ Græcorum annò, usque ad Antiochum. 389 * loc. cit.

Resp. Ibi non numerari annos ab Alexandrò, qui primus in totâ Asiâ, adeoque et Syriâ, quæ pars Asiæ est, regnavit, sed à Seleucò, qui primus duntaxat post Alexandrum in Syriâ regnavit, prout monet Eusebius*. Cùm enim Judæa esset pars Syriæ, Judæi à primò Syriæ Rege annos numerabant. à Seleucò autem, qui primus 8d * In Chron.

320.
~~324.~~ 389. post Alexandrum soli Syriæ imperavit, usque ad Antiochum numerantur anni 137. quibus si addas annos novemdecim, qui sunt ab Alexandro ad Seleucum, habebuntur anni 156. Unde nec Autor libri 1. Machab. nec Eusebius falsum proferunt, sed tantum varium supputationis annorum sumunt initium; hic ab Alexandro Magno, ille verò Judæorum more à Seleuco.

390. Ob. 5to Jb. c. 8. v. 7. dicitur Antiochus à Romanis captus, quod tamen est contra omnium historicorum fidem. Ergo p.

Resp. Hoc non absolutè de captivitate propriè dictâ intelligendum esse, sed tantùm, quòd Romanorum jugum susipere coactus fuerit, quod verum est.

391 Ob. 6to Jb. v. 8. dicitur, quòd Romani Indiam et Mediam Eumeni tradiderint; at certum est, has provincias nec sub potestate Romanorum, nec ab Eumene gubernatas fuisse. Ergo p.

Resp. Hic esse errorem librariorum, ac pro Indiâ Myndiam, et pro Mediâ Mysiam substitui debere. sicque tollitur difficultas.

392. Ob. 7mo Eodem c. 8. v. 15. memorantur 320. viri, quos quotidie Romani consulebant p. cùm tamen Romæ nunquam ultra 300. Senatores fuerint.

Resp. 1o. ab aliis numerum rotundum fuisse observatum, adeoque in Vulgatâ nostrâ locô 320. legendum esse 300.

Resp. 2do. Cùm 320. viri illi, quos quotidie consuluisse Romani ab Autore lib. 1. Machab. memorantur, non dicantur ab eo fuisse Senatores, alii præter Senatores è Magistratu etiam ad Consilium vocati fuisse dici possunt.

6.142

Ob. 8vo Ibid. v. 16. Romani dicuntur singulis annis committere uni viro Magistratum suum, et omnes uni obedire; cùm tamen certum sit, tùm temporis ab iis duos fuisse creatos Consules. Ergò p. 321. ~~[illegible]~~. ~~[illegible]~~. 393.

Resp. Etsi tunc temporis duo crearentur Consules, non simul tamen, sed alternis diebus hi imperabant. Hujus rei testimonium fuit infelix pugna Cannensis exitus, cujus causa fuit alterius Consulis, penes quem eo die imperium erat, temeritas. Itaque licèt duo Consules essent, unus tamen tantùm imperabat, ne videlicet, inquit Titus Livius*, si duo simul imperarent Consules, regibus exactis, non remotus, sed duplicatus terror videretur. * lib. 2.

Ob. 9no Ibid. c. 10. v. 1. Alexander dicitur Antiochi filius, quod apertè falsum est. Ergo p. 394.

Resp. Alexander ille, de quo hic fit mentio, cognomento Balas, homo fuit ignotus, et incertæ stirpis teste Liviò*, Antiochi se esse filium falsò dititans, ut ait Sulpitius Severus. Quia ergo se ipsum Antiochi filium dicebat, hæque esset vulgi opinio, meritò illum etiam ita nuncupat Auctor lib. 1. Machab. * Epitom.

Ob. 10mo Ib. c. 12. v. 7. Darius dicitur Lacedemoniorum, seu Spartiatarum Rex; quod falsum est. Ergò p. 395.

Resp. Hic librariorum errorem irrepsisse, et pro Dario ponendum esse Arium, prout legitur c. 1. et 20. ac non alibi p. Verùm post Romanam correctionem hoc loco Darius expunctus est, et ejus locò positus Arius.

Ob. 11mo Contra 2dum Machabæorum librum. Hujus lib. c. 1. v. 16. Dicitur An- 396.

Antiochus Illustris, seu Epiphanes, in Templo Nanea cum multis ex suis membratim casus fuisse. At contra prius, nempe lib. 1. c. 6. v. 16. dicitur mortuus Babylone in lecto suo pra animi dolore. Imo eodem lib. 2. c. 9. v. 5. 7. et 28. dicitur idem Antiochus à Deo percussus insanabili, et invisibili plagâ, ac tum dire viscerum dolore, tum quia de curru initinere cadens gravi corporis collisione membra ipsius vexata fuerunt, miserabili obitu defunctus esse. Ergo &c.

Resp. Ubique esse eundem Antiochum Epiphanem, seu Illustrem: potuit enim corripi viscerum dolore, et insuper cadere ex curru, atque sic aegre deferri Babylonem, atque ibi, addito animi moerore ex allato rei malè à suis in Judaea gesta nuntio contabuisse. Et quamvis c. 1. hujus libri 2. dicatur cecidisse in Templo Nanea, atque fuisse percussus, necnon multi ex suis membratim casi fuerint, non tamen sequitur, quod ibi membratim casus interierit, neque id de eo asserit sacer textus, sed de suis ipsius tantum; casus quidem, ac membratim casi ipsius socii, ipsique cecidisse dici potest, quod una cum iis, quorum nuntii occisi sunt, fusus, fugatusque fuerit; quemadmodum Scriptura Genes. 14. narrat Regem Sodomorum in praelio cecidisse, quem tamen paulo post viventem, et Abrahae occurrentem introduxit. Itaque Antiochus in eo sensu cecidisse dicitur, quoniam ipsius milites casi, et percussi fuerunt, ipsique tuopi fugâ elapsus, fortè etiam vulneratus, in ipso iti-

nere è curru cecidit, et paulo post mortuus est. 323. ~~311. 329.~~ Profectò quod dicitur hoc libro 2. c. 9. v. 1. et 2. de eodem Antiochô, quòd nempe in Perside Templum spoliare voluerit, ac turpiter fugatus sit, omninò convenit cum iis, quæ ejusdem libri c. 1. v. 16. de illo narrantur, quòd videlicet in Templô Nanæa ceciderit, et peremptus fuerit, ac quòd multi ex ipsius militibus membratim cæsi fuerint. 7tma 243

Ob. 12mò Jb. c. 1. v. 10. Judas scripsisse epistolam dicitur an. 188. cùm tamen prius nempe lib. 1. c. 9. v. 3. et 8. dictus fuerit obiisse in prælio contrà Bachidem an. 152. Ergò p. 397.

Resp. Verba hæc: Annô centesimô octogesimô octavô, quæ habentur lib. 2. c. 1. v. 10. non esse principium Epistolæ sequentis à Judâ et Soci scriptæ, quæ ab auctore libri 1mi prætermissa duntaxat, huic inseritur, sed finem præcedentis, quæ scripta fuit à totô Judæorum populô duce Joanne Hircanô. Id apertè indicant Græci codices, qui post adducta verba Anno p. d. distinctionem constituunt. Et profectiò id exigere videtur ipsa ratio, ut quia verba hæc posita sunt inter initium unius Epistolæ, et finem alterius, numerúsque annorum potiùs in fine, quàm in principiô Epistolæ alicujus poni soleat, ea verba ad præcedentem potiùs quàm subsequentem Epistolam referantur.

Alii dicunt, Judam, qui initiô Epistolæ ad Aristobulum et Judæos in Ægyptô commorantes scripta, necnon c. 1. lib. 2. Machab. recensita memoratur, non esse Judam Machabæum jam antequam hæc epistola scriberetur, spatiô 36. annorum

324.

vitâ functum; Sed Judam illum Essenum quem Antigoni eadem prædixisse, neque in Vaticiniis suis sibi unquam solitum ~~quo~~ fuisse refert Josephus. Hâc ratione difficultas momentò solvitur.

398. Ob. 13tiò Ibid. v. 19. dicuntur Israëlita in Persidem captivi fuisse abducti; at certum est, non in Persidem sed Babylonem abductos eos fuisse abductos. Ergo p.

Resp. Hujus libri Autor Persidem vocat non solùm eam regionem, quæ propriè Persis dicitur, sed etiam alias finitimas, prout patet ex lib. 1. Machab. c. 6. v. 5. ubi mutius, qui venit Babylonem ad Antiochum, dicitur venisse ad eum in Persidem. Unde etiam S. Chrysostomus Judæos ex captivitate Persicâ liberatos fuisse dicit.* Persis enim tunc celeberrima erat, Chaldæa verò satis obscura.

*Hom. 6. in Matth.

399. Ob. 14to Eodem lib. c. 2. v. 5. et 7. dicitur, quòd Jeremias, dum spoliaretur et incenderetur à Chaldæis Urbs Jerusalem et Templum ejus, abscondit Tabernaculum, et Arcam foederis in speluncâ quadam montis Nebo, et dixerit Locum illum fore occultum, donec Deus iterum congreget populum suum. At 1o. Jeremias, antequam Urbs ista à Chaldæis caperetur, semper fuit in carcere, atque in Jerusalem penè omnibus erat invisus.* Captâ autem urbe Chaldæi omnia diripuêre†, nec quidquam remansisse videtur, quod Jeremias abscondere. 2o. falsum est, quòd iterum revertentes à captivitate essent Arcam, et Tabernaculum habituri; neque enim postèa unquam habuerunt. Ergò p.

*Jerem. c. 37. v. 38.

†4. Reg. c. ult.

Resp. ad 1mum quòd Nabuchodonosor ter in Judæam venerit, 1o tem-

pore quidem Eliacim aliàs, Joachim*, 2°. sub Joachim rege*, et 3tiò tempore Sedeciæ*. Jeremias sub Sedeciâ quidem semper fuit in carcere, at sub Joachim liberatus, ac in magnâ auctoritate; adeoque tum potuit et Tabernaculum, et Arcam asportare; potuit et id captâ jam civitate, utpotè qui apud Nabuchodonosorem multùm valebat*. et certè cùm Jeremias ipse omnia enumerat, quæ ex Templô Domini Chaldæi abstulerunt, omninò de Arcâ et tabernaculô silet*.

Ad 2dum concedimus, Judæos non amplùs recepisse Arcam; neque enim 2. c. 2. v. 7. et 8. loquutus fuisse dicitur Jeremias de idâ reversione, seu congregatione populi, quæ contigit tempore Cyri; sed vel de tempore novissimô, quod proximè extremi judicii diem præcedet, ut vult Epiphanius*; vel mysticè id intelligendum est, Arcam videlicet apparituram, nempe Christum in carne venturum in novâ populi congregatione, ut exponit Rupertus*. Hæc omninò ita intelligi debere vel ipse textus innuit, sic enim habet*. Et auferent quidam sicut, qui sequebantur, ut notarent sibi locum: et non potuerunt invenire. Ut autem cognovit Jeremias, culpans illos dixit, quòd ignotus erit locus, donec congreget Deus congregationem populi, et propitius fiat: et tunc Dominus ostendet hæc, et apparebit Majestas Domini*. Ob. 1°. Jb. c. 10. v. 3. dicitur Judas purgasse Templum biennô post mortem

325
2°. sub
* 2. Paralip. c. ult.
* 4. Reg. c. 24.
* ib. c. 25.
* Jerem. c. 39.
* Ibid. c. 52.
* In vitâ Jerem.
* lib. De vit. verb. c. 21.
* lib. 2. Machab. c. 2. v. 7. et 8.
400.

326.

~~330. 334.~~ Antiochi. At lib. 1. c. 4. v. 43. legitur, quòd Judas illud purgaverit an. 148. idest, uno annô anto obitum Antiochi, qui obiit an. 149.* Ergò ſ.

* lib. 1. Machab. c. 16.

Resp. cit. lib. 2. c. 10. narrari quidem, post mortem Antiochi repurgationem Templi factam esse, at non asseritur, eam factam esse post illius obitum; voluit enim Autor absolvere ea, quæ de Antiochô dicturus erat, et tum redire ad Judam, et Templi purgationem. Cùm autem hoc post biennium facta dicitur, non significatur post biennium à morte Antiochi, sed post biennium à profanatione hujus Templi. Nam profanatum fuit Templum an. 145. ut dicitur lib. 1. c. 4. Unde rectè Eusebius in Chronicô post Josephum*, Templum repurgatum fuisse tertiô à profanatione annô, idest, post biennium exactum, ait.

* lib. 12. Antiq. c. 10.

Quidam volunt, hanc Templi repurgationem non post biennium ab ipsius profanatione factam fuisse, sed biennio postquam Judas patri hô Mathatiæ in Principatu ~~successit~~ successerat. Nam Templum jam ante justum triennium profanatum fuisse, atque in eô à gentibus sacrificari coeptum tuentur, cùm jam sex mensibus ante hoc triennium etiam sancta violassent, quæ à Judæis mundata dicuntur lib. 1. c. 4. v. 43.

401. Ob. 16to. Jb. c. 12. v. 43. dicitur Judas pro mortuis sacrificium offerri jussisse. atqui præposterus est Zelusiste et superstitiosus. Ergò ſ.

Resp. neg. min. Nam orare pro mortuis, quos in cœlô esse certum non est, pium et religiosum esse tuemur, idque hô loco demonstrabimus. Interim adver-

Sarüs hîc sufficiat auctoritas S. Augustini, qui ex addutô 2. Machab. c. 12. testu probat pium esse orare pro mortuis*. 324 ~~325~~ 327. u

Inst. Sed illi, pro quibus Judas orare jussit, decesserant lethali crimine obligatî. Atqui pro talibus orare non licet. Ergò &c.

Resp. Judas piè existimavit, eos in articulô mortis dolorem de peccatô suô coram Deô concepisse, et misericordiam apud Deum invenisse, quod hæc verba ibidem subjuncta significare videntur*: Quia considerabat S. Judas: / quòd hi, qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repositam gratiam. x

Ob. 17mo Hujus libri Auctor c. ult. v. 39. veniam petit erratorum. Atqui id nullus Sacer Scriptor dicere potest; nisi qui dicere malit, Spiritum Sanctum errori esse obnoxium; eo enim inspirante, et dictante Scripserunt Sacri Auctores. Ergò &c.

Resp. neg. min. Ratio habetur ex dictis supra part. 1. c. 4. à pag. 51. ubi demonstravimus, quondam Sacros Scriptores, etsi quoad res ipsas, illarúmque sensum à Deô fuerint inspirati, tamen quantùm ad verborum compositionem, et Stylum sibi ipsis interdum fuisse relictos, prout sibi ipsi hoc sensu et ratione relictus fuit Autor libri hujus; ergo quantùm spectat ad verborum compositionem, et orationis suæ Stylum veniam rogat, si quidnimis concinnè loquutus fuit; non verò quantùm ad sententias, seu res, ipsarúmque sensum quæ omnia ex Spiritus S. speciali assistentiâ, et inspiratione exaravit.

Ob. 18vo Hi duo priores Machabæorum libri in Canone Hebræorum desideran-

*Epist. ad Dulcitium. Item lib. 1. de moribus Eccles. Et lib. de curâ pro mortuis c. 1. 402.

* 2. Machab. c. 12. v. 45.

403.

Prima J. 145

404.